

● **Kopiering** | 22 Lærerne dropper kildene ● **Barnehage** | 30 Lager lekerom ute
● **Bok** | 36 Gro Dahle ● **Kronikk** | 48 Elevene trenger tilrettelegging ● **Julekryssord** | 52

UTDANNING

14

6. DESEMBER 2019

utdanningsnytt.no

Sverige:

Fritt skolevalg har splittet skolen

Utdanning øker: **Nå har vi 306.000 lesere** (Kilde: Kantar Fagpresse 2019)

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

14
6. DESEM BER 2019
utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken: FRISKOLESLIPPET SOM GIKK FOR LANGT

I Sverige ble fri etableringsrett for friskoler innført i 1991, både grunnskole og videregående og med 85 prosent kommunal finansiering. Pengene skulle følge elevene, og eierne kunne ta ut utbytte. Nå etterspør selv borgerlige politikere mer statlig styring.

Innhold

Aktuelt	4
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Nesna-nedleggelse	20
Lærerne dropper kildene	22
Innbrudd på skoler	25
Lederne på vei ut	26
Fagfornyelsen endelig her	28
Laget lekerom ute	30
Friminutt	34
Glimt	35
På tavla	36
Innspill	38
Debatt	44
Kronikk	48
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Skrekk og gru og vondt i magen

36

Jeg tror mange foreldre vil ha glede av å lese denne boka om skoleveggreren Pim, skriver Ståle Johnsen om «Grevlingdager». Den er skapt av forfatter Gro Dahle og illustratør Kaia Dahle Nyhus.

● – Endelig!

– Endelig er de nye læreplanene klare, sa kunnskapsminister Jan Tore Sanner i sin innledning til pressekonferansen 18. november på Smestad skole i Oslo. Han mener de nye læreplanene gjør at elevene får mer tid til å lære det viktigste i fagene.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

ARKIVFOTO INGERSTENVOLL

Kopieringskrøll

Hvor mye kan du fotokopiere fra en bok? Fra en notesamling? Fra et vitenskapelig tidsskrift? Utdanning har snakket med Kopinor om regelverket som gjelder.

Naturmaterialer i forvandling

I en trondheimsparke bearbejdet studenter fra Dronning Mauds Minne høgskole naturen til ulike og frodige rom for barnehagebarn.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2019: 185 296

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
<https://stibocomplete.com>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Ved kommunale Rosendals-gymnasiet i Uppsala kreves det høyt karaktersnitt for å komme inn. Etter at Sverige innførte fritt skolevalg helt fra grunnskolen for 30 år siden, er den svenske skolen blitt stadig mer segregert.
Foto: Mikael Wallerstedt

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Fellesskolen må reddes!

Økt segregering truer den norske fellesskolen. Forsvinner den, forsvinner en viktig integreringsarena og alle barns rett til en likeverdig utdanning.

I november tok Utdanning turen over svenskegrensa. Ikke for å bli servert varm skolemat, men for å få en smakebit på hva skolereformene de siste 30 årene har gjort med svensk skole. Der har staten trukket seg ut, og skoleansvaret er overført til kommunene. Det er fritt frem for å etablere offentlig finansierte friskoler med rett til å ta utbytte, fritt skolevalg gjelder så vel for grunnskolen som for videregående, og pengene følger eleven.

Resultatet er avskrekkende. Den svenske skolen preges av voksende ulikheter og økende segregering. Ved Rosendals-gymnasiet i Uppsala advarer både elever og lærere Norge mot å begå samme feil. Det samme gjør forskere og samfunnsdebattanter vi har snakket med. Ingen av dem synes å mene at den svenske oppskriften er verdt å følge.

Det gjør heller ikke OECD. I sin rapport «Improving Schools in Sweden» fra 2015, råder de svenskene til å innskjerpe adgangen til å etablere offentlig finansierte friskoler, innføre loddtrekning til de mest populære skolene og øke den statlige styringen.

I Norge pleier Høyre å omfavne OECDs råd. Mon tro hvorfor de lukker øyne og ører for rådene denne gangen? Hvorfor tviholder de på fritt skolevalg, eller konkurransebasert inntak i videregående? Ikke bare Oslo Høyre prediker dette i hovedstaden, kunnskapsminister Jan Tore Sanner vil helst innføre inntaksordningen i alle norske fylker. Hans departement har dessuten ifølge Aftenposten ikke bare åpnet for stadig flere frittstående grunnskoler, men også overprøvd både lokalpolitikere og fagfolk 14 av 23 ganger de siste årene. Dette lukter det svenske tilstander av!

Hvis vi fortsatt ønsker at alle barn skal ha rett til et likeverdig utdanningstilbud, må vi bevare den norske fellesskolen. Hvis vi fortatt ønsker et samfunn med høy grad av tillit mellom innbyggere med ulik bakgrunn, er det avgjørende at barn og unge møtes, omgås og sosialiseres i norske klasserom.

Samisk

Opplæringen i samisk har betydelige mangler

Både når det gjelder læremidler, antall lærere og fjernundervisning, har opplæringen i samisk betydelige mangler, slår Riksrevisjonen fast.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no / NTB

Samiske elevers rett til god opplæring i og på samisk gjelder uavhengig av hvor i landet eleven bor. Det er imidlertid betydelige mangler i undervisningstilbudet, viser en forsk rapport fra Riksrevisjonen.

– Det finnes få læremidler på videregående skoles nivå. Det mangler læremidler i lule- og sørsamisk i flere fag, både i grunnskolen og videregående skole. Det er i tillegg få samisklærere og digitale læremidler i de tre samiske språkene, sier riksrevisor Per-Kristian Foss.

– Mangelen på samisklærere gjør det også utfordrende å utvikle læremidler. Alt dette svekker opplæringen elevene får, sier han.

Rammer de yngste

Tallet på elever som får opplæring i samisk har økt de siste årene, men antall samisklærere har gått ned, viser rapporten. Mange samiske elever får fjernundervisning. Dårlig tilrettelegging av denne gjør at den ikke blir likeverdig med klasseromsundervisning, ifølge Riksrevisjonen. Dette rammer særlig de yngste elevene.

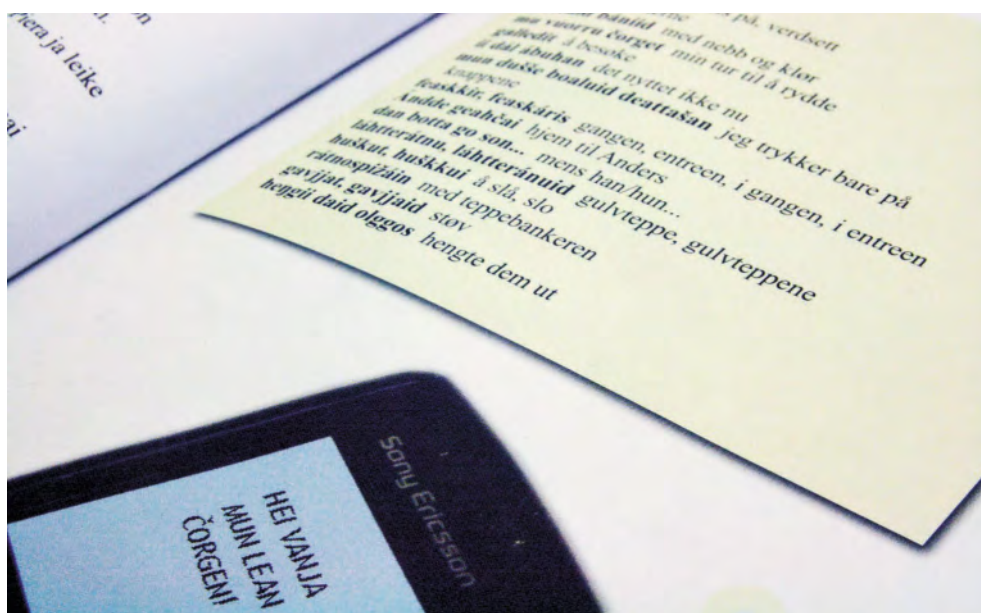
En rekke statlige virkemidler for opplæringen finnes, men de er små og spredt på mange aktører.

– Virkemidlene er ikke effektive nok, sier Foss. Han kritiserer regjeringen for å skyve ansvaret over på skoleeierne: – Dette er et lite og spesialisert område som burde interessere politisk ledelse mer, mener riksrevisoren.

– Uheldig dobbeltrolle

I en pressemelding skriver sametingsråd Mikkel Eskil Mikkelsen at de er fornøyd med at Riksrevisjonen setter samisk opplæring i fokus.

– Dette vil hjelpe oss i arbeidet og utfordre opp-

Flere elever får opplæring i samisk. Samtidig er det blitt færre lærere i faget.

ARKIVFOTO INGER STENVOLL

læringsmyndighetene til å gjøre tiltak ved at rapporten tydelig viser mulighetene for forbedring, uttaler Mikkelsen.

Sametingsrådet er godt kjent med noen av utfordringene rapporten peker på, blant annet fjernundervisning, hospitering og for mange aktører.

– Vi ser at fylkesmannen helt klart har en uheldig dobbeltrolle som både tilsynsmyndighet og undervisningskoordinator for fjernundervisning, sier Mikkelsen.

Det er leder i samepolitisk nettverk i SV, Mikkel Berg-Nordlie, enig i.

I en e-post til Utdanning skriver han at det er «lett å kjenne seg igjen i rapportens konklusjoner».

– Både i skoler, kommuneadministrasjoner, politikere og foreldre mangler folk kunnskap om hva barna har rett til. Dermed går mange barn glipp av opplæring de har krav på, mener han.

– Dette dreier seg om manglende ressurser, men også om nedprioritering og manglende planlegging fra enkelte kommuners og skolars side.

– Opplæring i samisk handler om å bli respek-

tert på lik linje med andre. I Norge kan vi ikke nekte samiske barn retten til sitt språk, sin kultur og sin livsstil, skriver SVs utdanningspolitiske talsperson Mona Fagerås i en e-post.

Hun etterlyser bedre lærebøker i samisk og ordninger som oppmuntrer flere samiskspråklige til å ta lærerutdanning.

Skolebudsjett

Skien beholder miljøterapeutene i skolen

● Rådmannen i Skien foreslo å kutte i skolebudsjettet ved å fjerne de 22 miljøterapeutene ved de 19 skolene i Skien. Nå har politikerne snudd og innstiller til bystyret at ordningen skal fortsette. Endelig budsjett behandles i bystyret 13. desember. Ved å kutte stillingene sparte man 5,9 millioner kroner i 2020 og 12 millioner kroner året etter.

● Skolefag i barnehagen

Leker med matematikk i barnehagen

28. november ble den første konferanse for matematikk i barnehagen arrangert. Der viste blant annet pedagoger fra Dønski barnehage hvordan de løfter fram matematikk i barnas lek.

TEKST OG FOTO Ylva Irene Lie Bjerke

I Dønski barnehage i Bærum får Utdanning se hvordan barna reagerer når bokser med fargede brikker av ulik størrelse settes på bordet. Barna henter straks brikker og brett, og kort tid etter har ei jente plassert alle brikkene slik at de fyller hele brettet. Litt som i Tetris.

– Vanskelighetsgraden styrer de selv, sier pedagog Marianne Selnes i Dønski barnehage.

Noen av barna spør etter «en femmer», andre sier de «trenger en blå». Noen bygger i høyden, andre i bredden.

– Dette er frilek. Som med andre leker, kan de hente frem dette materialet når de vil, presiserer Marianne.

– Brikkene er med på å visualisere matematikk, sier kollega og pedagog Gro Synnøve Rugtveit.

Siden 2015 har de jobbet med å løfte matematikken frem i barnas lek, i forbindelse med at Bærum kommune ble realfagskommune samme år.

28. november tok de med materialet, kalt numicon, til sitt foredrag på den første matematikkonferansen for barnehager ved Matematikksenteret i Trondheim.

– Matematikk på barnas premisser

I Trondheim skal ansatte i barnehagen også få leke seg med brikkene.

– *Hvorfor blir det holdt en matematikkonferanse for barnehager?*

– Det er først og fremst for å vise hvordan man kan jobbe med matematikk i barnehagen. Vi er opptatt av at det er lekbasert, ikke skoleforberedende, sier Kjersti Wæge.

Hun er leder for Matematikksenteret, et nasjonalt senter for matematikk i opplæringen.

– Leken er viktig også i starten av skolen, og det vi gjør i barnehagen, er noe vi synes bør tas med over i skolen. Vi kan bruke barnas egne ord til å utvikle deres forståelse for matematikk. De jobber

Kjersti Wæge.
FOTO GEIR MOGEN

Inger Tiltne.
FOTO PRIVAT

med matematikk med hele kroppen, sier Wæge.

Da stortingsmeldingen om tidlig innsats kom, fikk hun inntrykk av at foreldrenes og barnehageansattes bekymringer berodde på misforståelser.

– Tenker de at dette er skoleforberedende og handler om telling, forstår vi at de er kritiske.

Men det handler om å bruke barnas lek på deres premisser og løfte fram matematikken uten å forstyrre leken.

– Vi har fått nye læreplaner for grunnskolen, og det er mye større samsvar mellom disse og rammeplanene i barnehagen enn før, avslutter hun.

– Lek, ikke undervisning

– Vi har fått veldig positive tilbakemeldinger fra barnehagene, sier Inger Tiltne, spesialrådgiver i Bærum kommunes grunnskoleavdeling om deres realfagsatsing.

Barna i Dønski barnehage i Bærum i Akershus leker og lærer matematikk samtidig.

De ønsket å inkludere barnehagene, for å sikre en mer sømløs overgang fra barnehage til skole. Over to år har prosjektet fått 700.000 kroner. Noen av pengene gikk til tiltak i barnehagene, som materiellet numicon. Det brukes også i skolene.

– I forrige uke besøkte vi en skole. Læreren fortalte at elevene kjente til numicon fra barnehagen, og at han så en gjensynsglede hos barna, sier Tiltne.

På spørsmål om hvorfor man bør satse på realfag så tidlig, svarer hun at den tidlige innsatsen også må innebære barnehagene.

– Vi må følge med på hvert enkelt barns progresjon. Forskning viser at de som ikke har god tallforståelse i de tidlige årene, vil streve med matematikk i femte og sjette klasse.

Tiltne mener at satsingen ikke går på bekostning av barnas lek.

– Det er innbydende materiell. Man kan bare legge det utover på gulvet og la barna få leke med det. Barnehagelæreren er observatør, og stiller kanskje noen spørsmål. Sorterer de etter tall eller farge? Hvor mange brikker brukes, foreslår Tiltne, og avslutter:

– Det er ikke sånn at man skal avbryte leken for å undervise.

● Lærerutdanning

Rollespill mot diskriminering

Gjennom rollespill, perspektivtaking og eksempler skal studenter lære hvordan de forebygger og håndterer diskriminering i klasserommet.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

26. november ble nye nettressurser for lærerutdannere presentert på et seminar på Holocaustsenteret i Oslo. Nettressursene er en del av programmet «Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme», Dembra.

I sin innledning sa kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H):

– En ung jente sa til meg: «Hvorfor skal jeg la meg integrere i et samfunn som ikke vil ha meg?». Det er en viktig påminnelse om at vi ennå ikke er der vi skal være.

Prosjektlederne Peder Nustad og Claudia Lenz fortalte hvordan nettressursene er bygget opp.

– Dembra er relevant fordi vi tar for oss identitet og tilhørighet, globale utfordringer, strukturell rasisme og kolonialisme, sa Lenz.

Lærer perspektivtaking som metode

En del av Dembra handler om å bruke terror-

● Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme (Dembra)

- Målet er å forebygge hat, intoleranse og utenforskap.
- Dembra er fra før utviklet for ungdomstrinn og videregående skole. Nå utvikles Dembra også for barnetrinnet.
- Til nå har 77 skoler mottatt systematisk veiledning.
- Dembra er oversatt til alle nordiske språk og engelsk.
- Seks lærerutdanningsinstitusjoner har bidratt til Dembra for lærerutdannere.
- Nettressursene er gratis og fritt tilgjengelige.

Lærere skal bli flinkere til å takle diskriminering og rasisme i klasserommet. Programmet Dembra skal hjelpe lærerstudenter med det. Her ser vi lærerutdannere i Holocaustsenteret.

aksjonen 22. juli 2011 i undervisningen. Man skal forsøke å se terroren fra både utøverens, ofrenes og de pårørendes perspektiv. Målet er å trene på å møte meningsmotstand og lære seg kritisk tenkning.

Aina Hammer og Thomas Eri fra lærerutdanningen ved Oslo Met viste hvordan rollespill kan fungere i en annen del av Dembra. De bruker «Forumteater», en variant av «De undertryktes teater» av Augusto Boal. Der bidrar deltakerne med å spille ut helst selvopplevd urettferdighet, diskriminering og undertrykkelse. Rollespillet skal, gjennom alternative forestillings- og handlingsmuligheter, hjelpe deltakerne å skape reelle endringer.

En tredje del av Dembra handler om å bruke ghetto-begrepet for å utforske segregering, ekskludering og inkludering. Innledere var Kjetil Fosshagen og Erlend Eidsvik fra lærerutdanningen ved Høgskulen på Vestlandet.

I den delen av Dembra som er rettet spesielt mot lærerutdannere, har det vært et mål å se på sammenhengene mellom historie og nåtid.

– Skal bidra til et verdiløft i skolen

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner er opptatt av at Dembra skal bidra til et verdiløft for skolen og lærerutdanningene.

– Flere land opplever nå at demokratiet er under press. Historien har lært oss at vi ikke kan ta demokratiet og dets verdier for gitt, sa han.

Han kom inn på jødeforfølgelser og på det rasistiske motiverte drapet på Benjamin Hermansen.

Sanner understreket at ressursbanken i Dembra passer med de nye læreplanene.

– Lærerne trenger gode verktøy når de skal lære elevene om demokratiets spilleregler og lære dem å bli aktive medborgere, sa Sanner.

● Utdanning

Opplagsvinner og rekord i antall brukere på nett

Blant Fagpressens tidsskrifter er Utdanning årets vekstvinner. Opplaget økte med 12.495 eksemplarer og er nå på 185.296. Nettstedet Utdanningsnytt.no leverer nyheter og debatt daglig, i tillegg til innhold fra de fem fagbladene Utdanning, Første steg, Bedre Skole, Yrke og Spesialpedagogikk. Antall brukere av nettstedet i oktober var rekordhøyt, 325.000. Resultatene ble presentert av nettredaktør Paal Svendsen under Fagpressedagen i Oslo 20. november.

● Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Sanner blir bedt om å stoppe datasystem til flere skoler

Torstein Tvedt Solberg (Ap) er bekymret når datasystemet Visma i 2020 skal ut til videregående skoler over hele landet.

TEKST Ylva Irene Lie Bjerke

– Det jeg mener er helt uaktuelt, er å rulle ut et system som ikke fungerer til flere skoler. Det er hovedbekymringen vår nå, sier stortingsrepresentant Torstein Tvedt Solberg i utdannings- og forskningskomiteen.

34 videregående skoler i Akershus har i høst brukt datasystemet Visma In School. Det er rapportert om flere feil og mangler, og systemet har møtt mye kritikk.

I et skriftlig spørsmål til kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) spør Solberg om ministeren deler hans bekymringer om å rulle ut et nytt datasystem til alle videregående skoler neste år.

– Det vi hadde håpet, var at Sanner ville ta det overordna nasjonale ansvaret her. Selv om fylkeskommunen eier prosjektet, har Sanner mange muligheter til å sørge for at utfordringene blir ryddet opp i, sier Solberg.

– Lærere må jobbe dobbelt

Han er bekymret over ekstraarbeidet dette medfører for lærerne.

– Lærere forteller meg at de nå jobber dobbelt og fører fravær både i Visma og i Excel. Det er mye usikkerhet knyttet til Visma. Mange lærere som skulle brukt høsten til å sette seg inn i fagfornyelsen, må nå bruke tid på dette i tillegg.

Når systemet nå skal ut til resten av landets videregående skoler, frykter også Solberg at det vil bli vanskelig for lærerne å få hjelp når det oppstår problemer.

– Det vil bli milelang kø for hjelp. Vi ønsker ikke å kaste systemet på dør, men vi må ta den puste-pausen og gjøre de forberedelsene som trengs.

Her er Sanners svar til Solberg:

«I likhet med representanten Solberg har jeg notert meg at innføringen av det nye datasystemet i Akershus har bydd på utfordringer. Gode og

– **Lærere forteller** meg at de nå jobber dobbelt og fører fravær både i Visma In School og i Excel, sier Torstein Tvedt Solberg, stortingsrepresentant for Arbeiderpartiet. 34 videregående skoler i Akershus har i høst brukt Visma. Systemet har møtt mye kritikk. ARKIVFOTO HANS SKJONG

stabile arbeidsverktøy er viktige i et hvert yrke, og hvis verktøyene ikke virker som de skal, er det vanskelig å gjøre jobben sin. Jeg har derfor stor forståelse for at det er en krevende situasjon for både lærere og skoleledere, og ikke minst elevene, som også opplever utfordringer knyttet til fraværsføring, timeplaner og oversikt over rom.

Videre vil jeg påpeke at anskaffelse og drift av IT-systemer er fylkeskommunenes eget ansvar. Selv om fylkeskommunene nå står i en vanskelig situasjon, har jeg tillit til at de sammen med leverandøren vil lære av de feilene som er gjort. Jeg har også en klar forventning om at de løser problemene før de implementerer systemet i flere videregående skoler.

Avslutningsvis vil jeg gjerne påpeke at denne saken illustrerer en generell utfordring som jeg er opptatt av. Innkjøpsprosesser for skoleeier har i løpet av kort tid gått fra å handle om innkjøp av skolebøker og fysisk materiell, til å bli et komplekst system som også inkluderer digitale læringsressurser, digitale enheter og annen digital infrastruktur. Denne kompleksiteten stiller større krav til kompetanse hos innkjøper. Som en reutvikling av digitaliseringsstrategien for grunnopplæringen 2017-2021 ønsker jeg å utarbeide

en handlingsplan i samarbeid med blant annet Kommunal- og moderniseringsdepartementet og KS. Handlingsplanen skal blant annet se på mulige tiltak som kan støtte innkjøpsprosessene i kommuner og skoler.»

ARKIVFOTO KJERSTI MOSBakk

Videreutdanning

Indre motivasjon får lærere til å videreutdanne seg

Å lære mer om fag er den viktigste grunnen til at lærere har ønsket å ta videreutdanning. Det viser en fersk rapport skrevet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

Rapporten er skrevet av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) og er basert på Deltakerundersøkelsen 2019. Det er en spørreundersøkelse rettet mot lærere som har tatt videreutdanning i regi av strategien «Kompetanse for kvalitet», som ble opprettet i 2009 for å styrke læreres kompetanse.

Rapporten er den tiende i rekken. Nytt av året er at deltakerne er spurt om de selv var motivert for videreutdanning. Totalt har mer enn 4.000 lærere svart på undersøkelsen.

Høy egenmotivasjon

Nesten ni av ti av de spurte lærerne oppgir at de har høy egenmotivasjon for studiene.

«Majoriteten oppgir interesse for å lære mer om faget som den viktigste grunnen til at de ønsket å ta videreutdanning. I alt 27 prosent svarer dette. Videre oppgir 19 prosent at de studerer for å få påfyll og faglig inspirasjon. Svarene tyder på at mange lærere er indre motivert for å studere», heter det i rapporten.

Egenmotivasjonen er lavest for dem som tar videreutdanning grunnet ny kompetanseforskrift eller fordi lederen deres ønsket det. Totalt svarer 24 prosent at den viktigste grunnen til at de søkte om å ta videreutdanning var at ny kompetanseforskrift gjorde det nødvendig.

Lærere som oppgir ny kompetanseforskrift som viktigste grunn til at de studerer, forteller dessuten om klart lavere opplevd læringsutbytte av studiet enn lærere som studerer av andre grunner.

Mer spredning på ulike fag

Flest studerer matematikk, engelsk og norsk.

Ni av ti lærere som tar videreutdanning, har en høy egenmotivasjon, ifølge en ny rapport.

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

Andelen som oppgir at de studerer andre fag enn dem som er opprettet for Kompetanse for kvalitet, har økt fra 18 prosent i 2018 til 24 prosent i år.

Samlet sett tyder svarene på at ledelsen i mange tilfeller kommuniserer tydelig at lærerne skal ta videreutdanning, samtidig som de ikke uttrykker like stor interesse for kunnskapen de har fått.

På spørsmål om hva de opplever å ha for mye og for lite av i studiet, svarer et klart flertall av lærerne at det er passe med pedagogisk teori,

faglig innhold, veiledning/tilbakemelding og refleksjon over egen praksis.

Fornøyd med kvaliteten

Hele ni av ti lærere mener kvaliteten på studiet er god eller svært god. Andelen lærere som opplever kvaliteten på studiet som svært høy, er klart høyere blant dem som var motivert for å studere sammenlignet med dem som ikke var motiverte. Sammenlignet med de siste tre årene forteller lærerne i årets undersøkelse om noe høyere grad av opplevd læringsutbytte.

Dom

Ketil Stokkan frikjent for fysisk krenkelse

Balsfjord kommune anker ikke frifinnelsen av lærer og artist Ketil Stokkan. Det betyr at frifinnelsen er rettskraftig.

Ketil Stokkan (63) var tiltalt for å ha holdt en tavleklut mot munnen til en elev. 31. oktober ble Stokkan frikjent i Nord-Troms tingrett.

– Dommen er med på å skape presedens for andre som havner i en lignende situasjon. Frifinnelsen i tingretten var viktig, ikke bare for meg, men også for 100.000 lærere og for rekrutteringen til læreryrket, sa Stokkan til Frifagbevegelse, no etter frifinnelsen.

Aktuelt navn

– Javisst går jeg i kirken på julaften

En av de mest profilerte motstanderne av skolegudstjenester går gjerne i kirken på julaften. – Av og til to ganger, forteller Christian Lomsdalen.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Christian Lomsdalen (34)

Hvem

Lektor med opprykk ved Metis videregående skole i Bergen

Aktuell

Profilert motstander av skolegudstjenester.

2400 av landets 3000 grunnskoler holder julegudstjeneste, ifølge Kommunal Rapport i 2016. Men du vil ikke sende elevene i kirken i adventstiden. Hvorfor?

Skolegudstjeneste er religionsutøvelse tilknyttet én religion i en fellesskole. Besøk i kirker og å lære om hva som skjer der, hører hjemme i KRLE-faget. Gudstjenestene er religionsutøvelse og hører ikke hjemme i skolen. Det kommer en ikke bort fra, uansett hvor mye man sier det er tradisjon.

Mange av dem som går i kirken gjennom et år, gjør det i julen. Hvorfor ikke vise fram det som skjer akkurat i denne tiden?

Kirken er åpen hver søndag og en rekke ganger ellers. Ønsker foreldrene at barn skal gå i kirken for å se hvordan det er der, eller for å tilbe den guden de gjør, klarer de å ta med barna selv. Skolen er ikke til for å ta med barn til utøvelse av religioner.

Hva er problemet?

Splitting av elevmassen basert på religion er problemet. Jeg holder på med en mastergrad om fritaksretten, og det er tydelig at denne oppsplittingen er problematisk.

Går du i kirken selv på julaften?

Javisst, av og til to ganger.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Jeg er litt usikker på om jeg ville hatt kjente mennesker som lærere. Jeg vet ikke om de nødvendigvis eger seg til det. Jeg kunne tenkt meg en forelesning av Dalai Lama om de grunnleggende endringene han nå ser for seg i tibetansk buddhisme. Og det hadde vært interessant å høre fra Angela Merkel om det å være verdens mektigste kvinne over så lang tid.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Viktigheten av menneskerettigheter og av at vi følger dem og fremmer dem også inn i et endret mangfoldsbilde i det norske samfunnet.

Hva liker du best med deg selv?

Jeg blir veldig fort engasjert og er interessert i svært mye forskjellig.

Hva er din favorittbok?

Faglig er det «Religionspolitikk» av Ingvill Thorson Plesner. Skjønnlitterært blir det «A Song of Ice and Fire» av George R.R. Martin. Boken jeg ikke har lest, som jeg gleder meg til, er «Frihetskampen i islam» av Sylo Taraku.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Det kommer an på hvorfor jeg er frustrert. Jeg har en lei tendens til å skrive leserinnlegg hvis frustrasjonen dreier seg om noe i det offentlige. Ellers spiller jeg PlayStation – for eksempel et av de mange Assassins Creed-spillene.

Hvem er din favorittpolitiker? Hvorfor?

Jeg er usikker på om jeg har noen favorittpolitikere, men jeg synes at Audun Lysbakken, Hadia Tajik og Martin Henriksen gjør en god jobb. Ellers setter jeg pris på Henrik Asheim og podkasten han lager sammen med et par andre høyrepolitikere. Den må være norsk politikks ærligste egenfremstilling.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Hver og en av oss kan nok ikke gjøre så mye for å redde verden, men alle kan gjøre noe. Likestilling og menneskerettigheter er en grunnleggende tanke i det meste jeg gjør og engasjerer meg i.

«Splitting av elevmassen basert på religion, er problemet.»

Hovedsaken

FRITT SKOLEVALG I SVERIGE

– Ikke følg den svenske

I år er det 30 år siden Sverige vedtok reformene som har endret svensk skole radikalt. Nå advarer svenske elever, lærere og forskere Norge mot å følge i deres skole-fotspor.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Mikael Wallerstedt

ske modellen

Axel Arevalo Marquardt og Agnes Osmund går tredje året på samfunnsvitenskapsprogrammet på det populære kommunale Rosendalsgymnasiet i Uppsala. De er begge bekymret for forskjellene i det svenske samfunnet.

«Basert på den forskningen vi har gjennomgått, har vi et klart råd til norske politikere. Ikke følg vårt eksempel.»

Andreas Fejes, professor

– **Populære programmer** og kvalifiserte lærere er meget viktig, men ikke nok. Vi må sette av både lærerkrefter og budsjettmidler til å markedsføre oss. For å kapre elever må vi ha et godt omdømme blant ungdom og foreldre, sier rektor ved Rosendalsgymnasiet i Uppsala i Sverige, Jeanette Fry.

Skolen er kommunal og har rundt 900 elever. Fry og lærerkollegene forbereder seg denne formiddagen til å stå på stand på utdanningsmessen i Uppsala for å promotere arbeidsplassen sin. Lignende forberedelser gjøres når skolen senere arrangerer åpent hus.

– Vi har fått vite at en ny videregående friskole skal etablere seg i kommunen. De skal visst satse på noen av de samme programmene som vi tilbyr. Dersom elever velger den eller andre skoler, kan vi miste elever og midler. Personlig skulle jeg heller sett at vi kunne brukt de midlene og den tiden vi bruker til markedsføre skolen, på i enda større grad å styrke kvaliteten på elevenes utdanning, sier hun.

I løpet av de siste 30 årene har det svenske skolesystemet gjennomgått store endringer.

Nå går 27 prosent av elevene i videregående skole og 15 prosent av elevene i grunnskolen på en offentlig finansiert friskole. Sverige har 822 frittstående grunnskoler og 434 frittstående videregående skoler.

30 år med reformer

I 1989 ble ansvaret for svensk skole overført fra staten til kommunene. Den sosialdemokratiske regjeringen fikk gjennomslag for beslutningen i Riksdagen. Mulighet til å velge en annen skole enn nærskolen, både i grunnskolen og videregående, ble også vedtatt.

I 1991 tok den borgerlige regjeringen over. Da ble fri etableringsrett for friskoler innført både i grunnskolen og i videregående med 85 prosent kommunal finansiering. Pengene skulle følge elevene, og eierne fikk mulighet til å ta ut utbytte.

Når svenske politikere nå ser tilbake på reformene, etterspør selv borgerlige politikere mer

Andreas Fejes, professor i voksenopplæring ved Linköping Universitet.

FOTO LINKÖPING UNIVERSITET

statlig styring. I 2018 uttalte Erik Bengtzboe, utdanningspolitisk talsperson for Moderaterna:

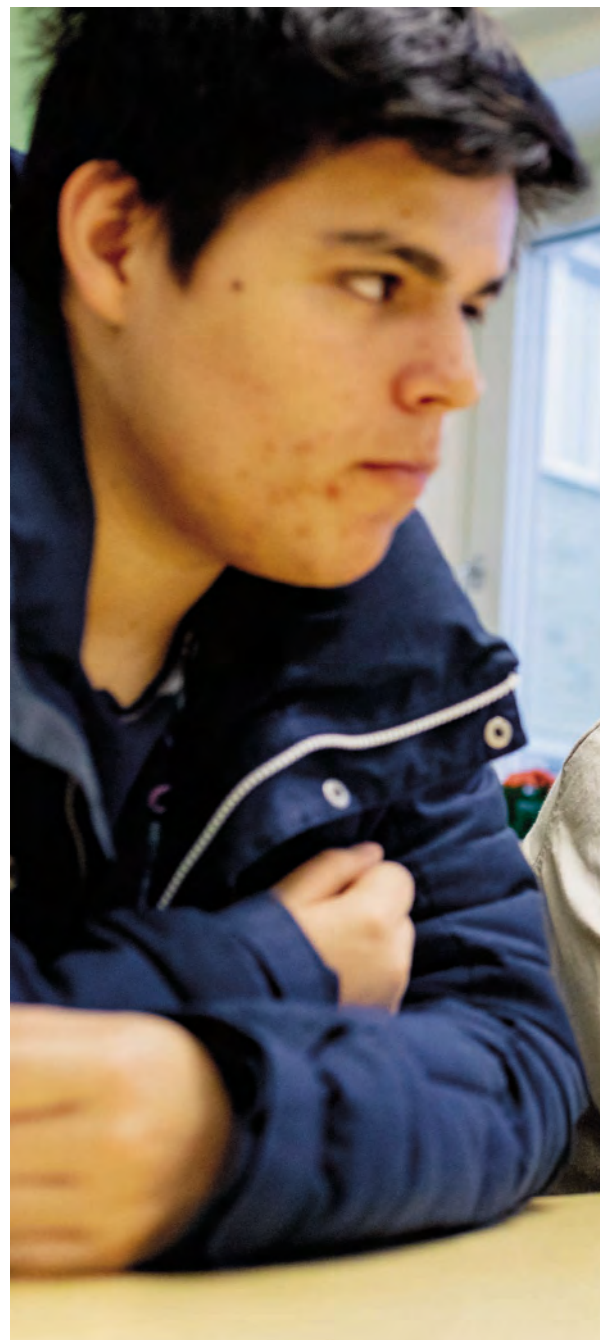
– Statlig ansvar kreves for en mer likeverdig skole. (...) Skal kvaliteten i skolen garanteres over hele landet, må staten ta et større ansvar for å opprettholde et høyt laveste nivå.

Den svenske forfatteren og samfunnsdebattanten, Per Kornhall, har dokumentert utviklingen i flere bøker og artikler. I boka «Barnexperimentet» viser han hvordan markedsstyring og fritt skolevalg har ført til store forskjeller i elevgrunnlag og resultater. Kornhall er tidligere lektor og sitter i dag i Kungliga Vetenskapsakademins komité for skole spørsmål og i EU-kommisjonens generaldirektorats nettverk av uavhengige skoleeksperter.

– Taperne i konkurransen er først og fremst arbeiderklassens barn og de som har innvandret til Sverige. Vi har rett og slett sluttet å løfte fram skolen som samfunnets viktigste demokratiske institusjon. Før skolereformene på begynnelsen av 1990-tallet var det et politisk mål at skolen skulle være en arena der elever fra ulike samfunns lag møtes og lærer å respektere hverandre. I stedet har vi innført reformer som har medført at den likeverdige svenske skolen er blitt historie, sier Kornhall.

I boka bringer han mange forslag til hvordan utviklingen kan snus, blant annet mer statlig styring, avskaffe fritt skolevalg, vedta utbytteforbud og mer makt til lærerprofesjonen.

Sveriges sosialdemokratiske regjering deler langt på vei analysen, men får gjort lite. I den

● Elevresultater spriker

I Sverige ble kravene for å komme inn på videregående skole skjerpet i 2011.

Nå kreves det 8 godkjente karakterer for yrkesfaglige programmer og 12 godkjente karakterer for studieforberedende.

I 2019 var 84 prosent kvalifisert. Men forskjellene er store.

En undersøkelse av utviklingen fra 2014 til 2019, omtalt i Dagens Samhälle, viser at i ti av landets største kommuner er nesten 100 prosent av elevene på de beste skolene kvalifiserte.

På skolene med de svakeste resultatene er bare 40 kvalifiserte.

Elevene Axel Arevalo Marquardt og Agnes Osmund er i likhet med rektor Jeanette Fry kritiske til hvordan fritt skolevalg og økt konkurranse mellom skoler har ført til markedsføringspress på personalet, økt stress og press blant elever og en forsterket segregering mellom elevgrupper.

Per Kornhall, svensk forfatter og skoleekspert.
FOTO MARIANNE RUUD

«Taperne i konkurransen er først og fremst arbeiderklassens barn og de som har innvandret til Sverige.»

Per Kornhall, forfatter og skoleekspert

såkalte januaravtalen har de lovet å ikke røre fritt skolevalg eller hindre private eiere i å ta utbytte. «Januaravtalen» mellom Sosialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet og Liberalerna sikret Sverige en ny regjering fire måneder etter riksdagsvalget i september 2018.

Vil ha fritt skolevalg i Norge

I Norge har først og fremst Oslo-skolen merket konsekvensene av et segregert bostedsmønster. Byråd for oppvekst og kunnskap, Inga Marte Thorkildsen (SV), er bekymret for skoleutviklingen. Hun har nedsatt et kommunalt ekspertutvalg som skal se på alternative inntaksordninger til de videregående skolene, for å motvirke segregeringen.

Samtidig er et forslag ute på høring som, hvis det blir vedtatt, vil slå beina under Thorkildsens endringsplaner. 22. august i år kom nyheten om at regjeringen ønsker å innføre karakterbasert skole-

Tretti år siden kommunaliseringen

● Da daværende utdanningsminister Göran Persson fra Sosialdemokratene i april 1989 foreslo å overføre ansvaret for skolen fra staten til kommunene, fikk han støtte fra både Sveriges Lärarförbund og Svenska Facklärarförbundet. Bakgrunnen var at lærerorganisasjonene fikk løfte om lønnsøkning og forbedret arbeidstidsavtale. Bare Lärarnas riksförbund, som representerte lærerne i videregående skole, gikk imot.

● Göran Persson fikk hard kritikk også fra opposisjonen. Carl Bildt, leder for Moderaterna og Bengt Westerberg, leder for Folkpartiet, mente kommunaliseringen var et hastverksarbeid. De krevde Perssons avgang.

● Men etter seks timers intens debatt i Riksdagen 8. desember 1989, ble det vedtatt, med 162 mot 157 stemmer, å overføre ansvaret for skolen til kommunene.

Kilde: «Systemskiftet – när skolan gick från gemensam till privat». Rapport fra 2019 av Sten Svensson, tidligere sjefredaktør i Lärarnas Tidning.

valg i videregående skoler i alle fylker. I dag er det opp til fylkene selv å bestemme inntaksmodell.

– Det er viktig å sikre at alle elever, uavhengig av fylke, får større mulighet til å velge hvilken videregående skole de vil gå på, uttalte kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H).

Under Solberg-regjeringen har andelen elever på frittstående videregående skoler økt til 7 prosent, i frittstående grunnskoler til 4 prosent. Norge har nå 95 videregående friskoler og 252 slike grunnskoler.

I november kunne Aftenposten avsløre at Kunnskapsdepartementet (KD) har overprøvd Utdanningsdirektoratets (Udir) vurdering i 14 av 23 saker, og gitt et ja til etablering av friskoler. Sanner presiserer at KD er klageinstans og derfor har full adgang til å overprøve Udir.

Men i Høyres program står det at «dersom etableringen av en friskole får negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet i kommunen eller fylket, så må søknaden avslås. Dette er en garanti for at det alltid vil være et godt offentlig skoletilbud tilgjengelig for elevene».

Regjeringsskammeraten Fremskrittspartiet derimot, ønsker fri etableringsrett for frittstående grunnskoler og videregående skoler med 100 prosent offentlig støtte. Pengene skal følge eleven, og det skal åpnes for å ta utbytte.

Fritt skolevalg og mindre statlig styring

● I 1989 ble det også besluttet å gi elever i grunnskolen og videregående skole mulighet til å velge en annen skole enn nærskolen. Sveriges daværende statsminister Ingvar Carlsson fra Sosialdemokratene la i sitt program «Framtiden i folkets hender» vekt på hvordan skolene, skulle få utvikle tilbud, og elevene utvikle ferdigheter, innen musikk, idrett, drama og spesielle pedagogiske retninger. I programmet står det at skolen skal preges av likhet, kvalitet og mangfold.

● Det står også: «Valgfriheten skal gjelde offentlig sektor, og det skal ikke åpnes for særskilte muligheter for dem som kan betale for seg. Tendenser til segregering må motvirkes med økt kraft.»

● Men da Carl Bildts borgerlige regjering kom til makten i 1991, ble det et viktig mål å minske den statlige detaljstyringen, og øremerkede penger til skole på kommunale budsjetter ble avviklet.

● Utdanningsminister Beatrice Ask var opptatt av retten til å etablere friskoler slik at foreldrene fikk økt valgfrihet. Frittstående skoler skulle få 85 prosent statsstøtte og eierne mulighet til å ta utbytte.

● Carl Bildt uttalte: «På 1990-tallet skal vi skape Europas beste skole. Alle får rett til å velge skole, og pengene følger eleven». Hans regjering innførte friskolereformen i 1992.

Fritt skolevalg

I en undersøkelse gjort av Lärarnas Tidning i 2014 svarte 850 lærere på hva de mener om fritt skolevalg. 51 prosent svarte at det i hovedsak er en dårlig ordning, mens 27 prosent mener ordningen i hovedsak er bra.

Bedre med mangfold

En undersøkelse gjort av Utbildningsradion i 2014 viser at sju av ti rektorer tror en større blanding av elever med ulik bakgrunn ville gi bedre skoleresultater.

En stadig mer segregert skole

I Sverige får Sanner råd fra flere om å unngå svenske skoletilstander. Én av dem er Andreas Fejes, professor i voksenopplæring og en markant skoledebattant i Sverige. Sammen med sin kollega ved Linköping Universitet, professor Magnus Dahlstedt, er Fejes redaktør for den ferske boken «Skolan, marknaden och framtiden».

I boken kaster 21 skoleforskere fra ulike vitenskapelige fagområder lys over ett av Sveriges heteste debattområder for tiden; delte byer, delte skoler og store forskjeller i utdanningsmuligheter. Ikke minst har den siste tidens medieomtale av gjengkriminalitet, uoppklarte drap og bombeeksplosjoner ført til en debatt om sosiale skiller, arbeidsledighet, segregerte skoler og segregerte boligområder.

– Basert på den forskningen vi har gjennomgått, har vi et klart råd til norske politikere. Ikke følg vårt eksempel. Selv OECD er sterkt kritisk til hvordan markedsstyringen av svensk skole har ført til større skiller mellom skoleresultater og forsterket segregeringen. Både skoleledere, lærere og elever er påvirket av utviklingen, sier Fejes til Utdanning på telefon fra Portugal. Her deltar han på redaksjonsmøte i «The European Journal for Research on the Education and Learning of Adults».

– Markedsstyringen gjelder hele utdanningsløpet fra barnehage til voksenopplæring. Størst er

privatiseringen innen voksenopplæringen, som tidligere var kommunal. Etter at studieplassene er blitt lagt ut på anbud, er halvparten privatisert. I boken forteller vi hvordan utviklingen i Sverige har ført til økt sosial ulikhet og deprofesjonalisering av lærerne og deres arbeid, sier professoren.

– Kommunalisering, fritt skolevalg, fri etablering av friskoler der skolepenger følger eleven og mulighet til å ta utbytte, ble innført på begynnelsen av 1990-tallet. Hva vil du advare sterkest mot?

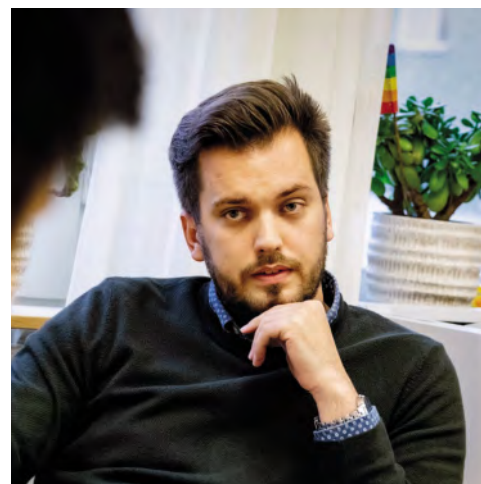
– Uten tvil det frie skolevalget. Sverige har innført det både i grunnskolen og i videregående skole. Politikerne snakker om mulighetene til å velge, men ikke om konsekvensene for skolemiljøet og resultatene på skolene som velges bort. Svenske elever går ikke lenger i en likeverdig skole, sier han.

– Vi kom inn på Rosendalsgymnasiets samfunnsvitenskapsprogram slik vi ønsket, men fritt skolevalg og økt segregering er definitivt et tema vi diskuterer, sier Lovisa Forsberg, Elvira Sjöberg og Mira Engström.

«Politikerne snakker om mulighetene til å velge, men ikke om konsekvensene for skolemiljøet og resultatene på skolene som velges bort.»

Andreas Fejes, professor

Politikere både på høyre- og venstresiden i Sverige har lenge vært klar over hvordan bostedsegregeringen og skolesegregeringen har økt. Men de har ennå ikke kommet med tiltak som kan snu utviklingen. – Politikerne er nødt til å ta tak i dette, sier lærer Peter Byström ved Rosendalsgymnasiet.

– Må snu utviklingen

Ved Rosendalsgymnasiet i Uppsala er elevene på vei inn i kantinen for lunsj. Dagens valg står mellom fisk og vegetarburger, med et stort utvalg av grønt til.

Agnes Osmund (18) velger fisk og grønnsaker.

– Jeg kommer fra ett av de mest segregerte områdene i Uppsala, forteller hun.

I Södra Gottsunda, der jeg vokste opp og gikk på den kommunale grunnskolen, er det bare villaer og nesten bare svenske barn med velutdannede foreldre. Tett ved ligger området Gottsunda. Her er det høyblokker, og dette er en av Uppsalas mest innvandrerfylte bydel.

På ungdomstrinnet gikk Agnes på en kommunal skole midt mellom de to boligområdene. Halvparten av elevene har svensk bakgrunn, den andre halvparten utenlandsk bakgrunn, eller

foreldrene har det. En del av hennes venner fra Södra Gottsunda går nå på Rosendalsgymnasiet, slik hun gjør. Ingen av elevene fra Gottsunda har begynt her.

– De går på andre videregående skoler. Noen på yrkesforberedende programmer, sier Agnes.

– Hvordan ser du på fritt skolevalg?

– For meg personlig har fritt skolevalg fungert bra. Men ser jeg tilbake, er inntaksordningen ikke bra for samfunnet. Jeg er veldig kritisk til konsekvensene av segregering og prestasjonspress.

Medelev Axel Arevalo Marquardt er helt enig. Han har både gått på kommunal grunnskole og på friskole; Uppsala Waldorfskola, som tilsvarer Steinerskolen. Axel er for fritt skolevalg på videregående, men er kritisk til samfunnskonsekvensene for de grunnskolene som velges bort.

Elevene får støtte av lærer Peter Byström.

I fire år har han undervist på samfunnsvitenskapsprogrammet på Rosendalsgymnasiet. Dette er hans første lærerjobb, men han sier han allerede har fått merke hvordan skolemarkedet legger press på både lærere og elever og ikke til det beste for alle.

– Jeg trives som lærer på Rosendalsgymnasiet, men jeg mener politikere nå må ta tak i det forskere, Skoleverket og media har pekt på som en negativ utvikling for både elever og samfunnet, sier han.

– Enkelte tar nå til orde for økt statlig styring. Er det veien å gå?

– Jeg sitter ikke på løsningen, men jeg er helt sikker på at noe må gjøres for å snu utviklingen.

>

To forskjellige jobber

– Å undervise ved en videregående skole der alle elevene har toppresultater, er rett og slett en annen jobb enn å stå foran en klasse der nesten alle elevene har et annet morsmål, sier svensklærer Simon Wessbo.

– **Jeg jobbet** på en videregående skole der majoriteten av elevene hadde et annet morsmål enn svensk, og jeg trives godt med det. Men lærerutdanningene forbereder oss ikke på de store forskjellene. Styrket kompetanse i svensk som andrespråk må til, sier svensklærer Anders Wessbo.

FOTO MARIANNE RUJOD

Linköping er ifølge Skolverkets tall Sveriges mest delte by. I seks av grunnskolene har minst 75 prosent av elevene, eller deres foreldre, utenlandsk bakgrunn. I sju av grunnskolene har mindre enn fem prosent utenlandsk bakgrunn.

– Da jeg tok lærerutdanning, visste jeg ikke hvor forskjellige skolene er blitt. Nå har han permisjon fra sin lærerjobb ved kommunale Birgittaskolans gymnasium for å ta en doktorgrad i svensk didaktikk ved Linköpings universitet.

Han har prøvd begge deler. Aller best liker han å jobbe der læreren virkelig utgjør en forskjell.

Wessbo begynte å studere i 1999. Etter å ha tatt ulike fag bestemte han seg for læreryrket og i 2009

var han ferdig og fikk sin første lærerjobb. Det var på en friskole.

– Skolen ble lagt ned etter kort tid fordi den slet med å skaffe nok elever. Det ble mitt første møte med kampen om elever og skolepenger, sier Wessbo.

Wessbo er så kritisk til utviklingen at han i november, sammen med kollega og universitetsadjunkt Andreas Lagerlöf, skrev et innlegg i lokalavisen Corren, kalt «En segregert skola för alla?». De skriver: «At skolen sorteres etter etnisitet er ubekvemt, med tanke på vår europeiske historie.»

Selv har Wessbo to barn i skolen. Han synes det

er urovekkende at foreldre er blitt vant til å snakke med barna sine om hvilke grupper av mennesker som bor i hvilke bydeler.

– Dette handler ikke om reelt sett gode og dårlige skoler, men om godt og dårlig omdømme. Skoler der mange elever har svensk som andrespråk, får nesten automatisk et dårlig omdømme, noe som gjør at skolen velges vekk av ressurssterke. For en lærer får segregeringen store konsekvenser for utformingen av undervisningen. Vi lurer rett og slett på hvorfor politikerne ikke erkjenner problemet. For som lærere og foreldre har vi for lengst sett at konsekvensene av utviklingen er dramatiske.

Vagt om fritt skolevalg fra svenske fagforeninger

– Selv om nesten alle lærere og skoleledere er imot, er lærerorganisasjonene forsiktige i sin kritikk, sier skoleekspert Per Kornhall.

Utdanning har også kontaktet Lärarförbundet, som viser til sin nettside. Der skriver forbundet at det først og fremst er politikernes ansvar å fatte vedtak som kan motvirke bostedssegregering og segregerte skoler. Forbundet er bekymret for den økte segregeringen. De mener elever tidligst mulig bør møte et flerkulturelt miljø, slik at skolens verdier og demokratiske oppdrag kan virkeliggjøres. Lärarnas Riksförbund vil motvirke segregeringen gjennom å tvinge alle foreldre til å velge grunnskole. Vil det fungere?

gen gjennom å forplikte alle foreldre til å gjøre et aktivt valg av skole, og de vil at skoleinntaket skal administreres felles for kommunale og frittstående skoler. De ønsker også å få utredet en statliggjøring av de kommunale skolene, noe som innebærer en endring av finansieringssystemet.

– Lärarförbundet har ingen sterke meninger om fritt skolevalg. Hva er bakgrunnen for det?

– Problemet er at når markedsstyrte skoler først er etablert, må fagforeningene også representere medlemmene sine der. Ønsker man å hindre en lignende markedsstyring av norsk skole, må det derfor bygges en tydelig opinion nå, for eventuelle lov- og strukturendringer vedtas politisk, sier Per Kornhall, som har skrevet flere bøker om svensk skole.

– Lärarnas Riksförbund vil motvirke segregeringen gjennom å tvinge alle foreldre til å velge grunnskole. Vil det fungere?

– Ifølge internasjonal forskning endrer ikke obligatorisk skolevalg segregeringen. Det er et slags kunstig åndedrett, dersom man ikke ønsker å gjøre noe med systemet.

– Hvorfor protesterer ikke lærerorganisasjonene mer høylytt mot at private skoleeiere kan ta utbytte?

– Selv om nesten alle lærere og skoleledere er imot, er lærerorganisasjonene forsiktige i sin kritikk. En grunn er at private skoleeiere har vært dyktige til lobbyisme. Det har blant annet forskerne Stefan Svallfors og Anna Tyllström ved Institutt for framtidsstudier undersøkt og skrevet om, svarer Kornhall.

Solberg snudde – ville ikke lenger se til Sverige

I løpet av de siste 30 årene har Sverige fått verdens mest markeds-tilpassede og konkurransedrevne skole. Det viser undersøkelser gjort av OECD, Skolverket, forskere og media.

FOTO DMITRY MURAVEV/ISTOCK

Henry Levin, professor i utdanningsøkonomi ved lærerutdanningen på Colombia University i USA, skrev i en rapport fra 2013 at kombinasjonen av full offentlig finansiering av skoleplasser og mulighet til å ta ut utbytte har gjort de svenske friskolene svært attraktive for private investorer. Levin advarte mot økt segregering.

Før valget i Sverige i 2018 uttalte Sveriges statsminister Stefan Löfven at han ville bekjempe krisen i den svenske skolen ved at staten tar et større ansvar. «Löfven vil til og med åpne for å begrense fritt skolevalg», skrev avisen Dagens Nyheter.

Januaravtalen skulle være første skritt til økt statlig innflytelse. Stefan Löfven og utdanningsminister Anna Ekström var enige om behovet for å løfte svensk skole ut av krisen.

– Sverige har hatt ett av de mest høystprestende og likestilte skolesystemene i verden. Vi skal dit igjen, proklamerte Löfven til avisen og la til: – Man skal ha mulighet til å velge, men det må ikke gå på bekostning av likeverdigheten.

18. november ble Löfven intervjuet på nytt. Denne gangen ville SVT vite hva Löfven har tenkt å gjøre med den økte gjengvolden. Statsministeren pekte på skolen og lovet økte bevilgninger til skoler som sliter. Men systemendringer lovet han ikke.

I en bok som Høyre ga ut foran landsmøtet i 2011, skrev daværende Høyre-leder Erna Solberg:

«Ser man på Nederland, hvor over 70 prosent av barna går i friskoler, eller Sverige, hvor langt flere går i friskoler enn hos oss, forstår man at friskolene ikke er noen trussel mot fellesskap. Tvert imot.»

Men foran valget i 2013 hadde Solberg skiftet mening. Til NTB uttalte hun:

– Vi skal ikke innføre det samme systemet som i Sverige. Der har de en helt annen struktur. De svenske friskolekonsernene gjør det bra. De to

Anders Trumberg, samfunnsgeograf og forsker ved Universitetet i Örebro.

FOTO MARIANNE RUUD

børsnoterte, Internationella engelska skolan og Academedia, kunne vise til overskudd på en halv milliard svenske kroner i 2018, skriver Sveriges Radio.

Advarer mot langtidseffekten

Anders Trumberg, samfunnsgeograf og forsker ved Universitetet i Örebro, har studert effekten av fritt skolevalg i Örebro. I sin doktorgradsavhandling «Den delade skolan» viser han hva som skjer når elever fra ulike sosiale lag tilhører samme skolekrets, samtidig som skolen ligger i et område der mange familier har migrasjonsbakgrunn og lav sosioøkonomisk status.

– Jeg viste hvordan ressurssterke familier tar barna sine ut av skolekretsen og vekk fra visse skoler. I Sverige har utviklingen ført til at grunnskolen ikke lenger er en møteplass mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen, sier han.

Anna Ambrose, forsker ved Örebro universitet.

FOTO MARIANNE RUUD

Og Trumberg har et klart råd til norske politikere: – Ikke kopier den svenske modellen.

I boka «Skolan, marknaden och framtiden» skriver Trumberg om hvordan OECD i årevis har advart mot langtidseffektene av fritt skolevalg, men uten at politikerne har lyttet.

Forsker Anna Ambrose, som selv har lærerbakgrunn, skrev i sin doktorgradsavhandling om konsekvensene av fritt skolevalg i Stockholm. Hun har sett på hvordan elever på ungdomstrinnet i storbyen navigerer i skolemarkedet, basert på blant annet elevintervjuer.

Ambrose forteller at en av konsekvensene av det svenske skolemarkedet er at skoler plutselig blir lagt ned, og så må elevene fordeles på kommunale skoler, siden kommunen har ansvaret for dem. Kommunen må også finne midlene.

Les mer på utdanningsnytt.no

«Å gidde å lese kjedelige ting er en superkraft.»

Aslak Borgersrud (1978-), avis kommentator

Sverige

Lærerorganisasjoner vil styrke samarbeidet

Forbundsledere ønsker tettere samarbeid: Johanna Jaara Åstrand (Lärarförbundet) og Åsa Fahlén (Lärarnas Riksförbund).

FOTO LÄRARFÖRBUNDET OG LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Ledelsene i de to svenske lærerforeningene Lärarnas Riksförbund og Lärarförbundet ser på muligheten for å etablere en ny organisering for samarbeid dem imellom.

Det er ikke snakk om en sammenslåing, skriver leder for Lärarnas Riksförbund, Åsa Fahlén, på forbundets nettsider.

– Det vi skal gjøre, er å se om det finnes en annen organisering som vil gi mer slagkraft for medlemmene, uttaler Fahlén.

Leder for Lärarförbundet, Johanna Jaara

Åstrand, savner politisk slagkraft.

– Slik svenske lærere er organisert i dag, er ikke effektivt, og det tjener ikke medlemmene maksimalt. Vi får heller ikke optimal politisk gjennomslagskraft for våre saker, sier Åstrand til Lärarnas tidning.

Lärarnas Riksförbund med sine 90.000 medlemmer har landsmøte i mai 2020. Samtidig kommer Lärarförbundet med sine 234.000 medlemmer til å kalle inn til ekstraordinært landsmøte. Det er da delegatene som skal avgjøre om de to fagforeningene skal enes om en ny organisering.

Stortinget

Stortingspresident Tone Wilhelmsen Trøen underviste for anledningen selv elever fra Lillestrøm videregående skole om hvordan lover blir til.

FOTO STORTINGET

Nye undervisningslokaler for barn og unge

På Stortinget er det åpnet nye lokaler som vil inngå som en del av besøket for skoleklasser som bestiller en omvisning i stortingsbygningen.

– Stortinget tar hvert år imot rundt 20.000 elever, og de nye lokalene skal bidra til enda bedre demokratiopplæring og innsikt i politikk for dem som kommer hit, sier stortingspresident Tone Wilhelmsen Trøen i en pressemelding.

Lokalene består av ulike undervisningsmoduler, som skal bidra til økt kvalitet og bedre rammer rundt formidlingsarbeidet om folkestyret og Stortingets virksomhet.

– Undervisningslokalene er ett eksempel på at Stortinget satser på opplæring for barn og unge. De nye lokalene gjør dette arbeidet lettere, sier stortingspresidenten.

Ungdommens kritikerpris 2020

Åtte bøker er nominert

Juryen har nominert disse bøkene til Ungdommens kritikerpris 2020:

«Hvor lenge varer vi» av Mari Andreassen (Cappelen Damm)

«Voksne mennesker» av Marie Aubert (Oktober)

«Vi er fem» av Matias Faldbakken (Oktober)

«Det andre namnet. Septologien I-II» av Jon Fosse (Samlaget)

«Svamp» av Morten Langeland (Flamme)

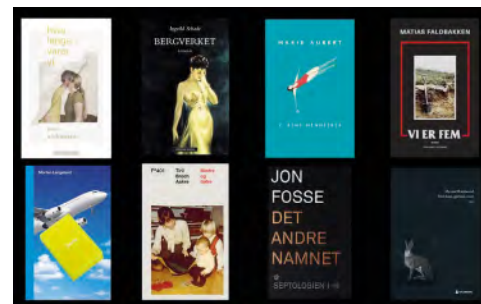
«Hvit hare, grå hare, svart» av Øyvind Rimbereid (Gyldendal)

«Bergverket» av Ingvild Schade (Cappelen Damm)

«Mødre og døtre» av Tiril Broch Aakre (Flamme)

Nominasjonsjuryen har bestått av forfatterne Ida Lødemel Tvedt, Katrine Judit Urke og Elin Kittelsen.

De nominerte bøkene blir nå sendt til sju juryklasser i videregående skole rundt omkring i Norge. Elevene skal lese, diskutere og kåre vinneren av Ungdommens kritikerpris 2020. Skolene som skal delta, er: Bleiker videregående skole, Nannestad videregående skole, Olsvikåsen videregående skole, Skien videregående skole, Trondheim katedralskole, Leksvik videregående skole og Kristiansand katedralskole Gimle. Prisen deles ut på Sentralen i Oslo torsdag 12. mars 2020, ifølge en pressemelding fra Foreningen Les, som står bak prisen.

De nominerte bøkene blir sendt til sju juryklasser i videregående skole rundt omkring i Norge. Elevene skal lese, diskutere og kåre vinneren av Ungdommens kritikerpris 2020.

● Frankrike

Skuleleiarar vert lova ein lettare kvardag

Skuleleiarar demonstrerte utanfor rådhuset i Pantin til minne om rektor Christin Renon, som tok livet sitt fordi ho opplevde at høvet til å gjere jobben sin vart stadig verre. **FOTO** GEOFFROY VAN DER HASSELT/AFP/NTB SCANPIX

Det franske utdanningsdepartementet vil innføre tiltak som skal lette arbeidspresset på skuleleiarar, etter at ein rektor tok livet sitt på grunn av jobben.

TEKST Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

I samarbeid med fagforbunda skal det franske utdanningsdepartementet sende ut ei spørjeundersøking, der alle skuleleiarar vert bedne om å kome med innspel om korleis arbeidspresset kan bli mindre. På bakgrunn av dette skal departementet finne fram til tiltak som betrar arbeidsvilkåra for rektorane, melder kringkastingsselskapet France Info.

21. september tok rektor Christine Renon livet sitt på ein barneskule i Paris-forstaden Pantin. I eit brev ho lét etter seg, fortalde ho om utmatting, einsemd i jobben, opphoping av tidkrevjande oppgåver og endelause og sjølvmotseiande

reformer. Sjølv mordet førte til stor merksemd, med mellom anna demonstrasjonar med krav om at noko må gjerast med skuleleiarane og lærarane sin arbeidssituasjon.

Ifølgje opplysningar departementet har fått henta inn, tok 58 skuletilsette livet sitt i førre skuleår. France Info minner likevel om at dette vil seie 5,85 sjølv mord per 100.000 tilsette i utdanningssektoren, medan den generelle sjølv mordsrata i Frankrike er på 16,7. Frå starten på dette skuleåret og fram til 6. november var det registrert 11 sjølv mord.

● Samoa

Stengde skulane på grunn av meslingutbrot

I midten av november vart alle skulane i øystaten Samoa stengde på ubestemt tid. Grunnen er eit omfattande utbrot av meslingar, som på dette tidspunktet hadde kosta 16 menneske livet, ifølgje styresmaktene i landet. No er eit obligatorisk vaksinasjonsprogram sett i gang. Ifølgje FN var 42 prosent av eittåringane i landet ikkje immune mot meslingar. Samoa ligg i Stillehavet rett sør for Ekvator og har i underkant av 190.000 innbyggjarar.

● Ukraina

Stygg åtferd kan føre til bøter

Nasjonalforsamlinga i Ukraina skal handsame ei lovending som vil føre til bøter dersom skuleelevar oppfører seg dårleg mot læraren. Det gjeld mellom anna medviten krenking av personleg verdigheit, forfølgjing, psykisk og fysisk vald og trugsmål, skriv den ukrainske nettavisa Obozrevatel. I framlegget vert det fastsett ein storleik på bota tilsvarande rundt 1700 norske kroner. Målet med lovframlegget er å styrke lærarane sitt rettslege vern, går det fram av forslaget, som no er sendt til ein av komiteane i den ukrainske nasjonalforsamlinga.

Folkeaksjonistene fra Helgeland kjemper for at studietilbudene ved Sandnessjøen og Nesna skal bestå. Fra venstre: Hanne Benedikte Wiik, Line Rønning Føsker Lillian Mehus, Hanne Davidsen (ordfører i Nesna), Ingvild Sivertsen, Jenny Myklebust, Arna Meisfjord og Catrine Hole.

FOTO KAJA MEILBO

Studierett gir håp til Nesna-aktivister

Flertallet i Stortinget sa nei til å stanse nedleggelsen av lærerutdanningen på Nesna. Men så lenge det er studenter på Nesna, er det håp, mener folkeaksjonistene.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– Kampen er ikke over!

På trappa inn til Stortinget står åtte bunadskledde damer. De knytter neven og synger høyt uten sjenanse.

– Vi gir oss aldri, gjaller utover Eidsvolls plass.

Damene ler. De har akkurat lidd nederlag i stortingssalen. Men i Folkeaksjonen for høyere utdanning på Helgeland har de ikke gitt opp ennå. Så lenge det er studenter på Nesna, er det håp, mener de.

– Studentene som er tatt opp til studier på Nesna, har rett til å fullføre sin utdanning der. Det gir oss noen år. Målet er at stortingsvalget i 2021 vil gi oss en ny regjering som reverserer nedleggesvedtaket, sier leder for aksjonen, Jenny Myklebust.

Rett til å fullføre

I juni i år vedtok styret i Nord Universitet å legge

ned studietilbudene ved Nesna og Sandnessjøen, og sentralisere de fleste fagmiljøene til Bodø og Levanger. Vedtaket har skapt sterke reaksjoner og stor debatt, men den 12. november vedtok flertallet på Stortinget at de ikke vil stanse nedleggelsen.

Fra neste høst vil ikke lenger studenter bli tatt opp til studier ved Campus Nesna. Etter planen skal tilbudet være avviklet fra 2022.

På universitetets hjemmesider heter det imidlertid at «dersom du studerer ved et av våre studiesteder, får du fullføre utdanningen din her. Dersom aktiviteten ved et studiested endres, vil alle studentene få fullført studiene de har begynt på. Det gjelder også studenter som starter på studier høsten 2019».

– Studenter som er tatt opp ved Nesna, skal normalt få fullføre sin utdanning der, sier rektor ved Nord Universitet, Hanne Solheim Hansen.

– Normalt?

– I 2022 vil det være to kull på grunnskolelærerutdanningen og ett kull med barnehagelærerstudenter. De er samlingsbaserte, det vil si at studentene møter på Nesna fire ganger i året, i en uke hver gang. Det kan være aktuelt å flytte disse samlingene til Mo i Rana, men vi må sjekke lovverket ytterligere for å se hvor mye vi har lov å endre for de siste samlingene, sier Hansen og legger til:

– Vi vil selvsagt gå i dialog med studentene det gjelder og skal strekke oss langt for at de skal være fornøyde.

– På Nesna kan studentene bo på campus de ukene de er på samling. Hvor skal de bo, hvis tilbudet flyttes til Mo?

– På Mo bygges det nå helt nye studenthybler. Noen av dem skal tilrettelegges for midlertidig leie som passer godt for samlingsstudenter.

Universitetsrektor Hanne Solheim Hansen forteller at universitetsledelsen har tett dialog med hovedtillitsvalgte med tanke på de ansatte.

– De ansatte vil gjerne vite hva som skal skje, og ha forutsigbarhet. Samtidig har vi ikke hastverk. Det er tre år til Nesna skal være avviklet. Så vi tar en ting av gangen.

– Hvordan synes du selv det er å lede en prosess over så lang tid?

– Vi har et styrevedtak som vi jobber ut ifra. Men det er mye som skal koordineres, både faglig og organisatorisk, og vi skal ivareta både studenter og ansatte. Det er det jeg konsentrerer meg om.

– Presser bort studentene

Det beroliger ikke aksjonsleder Jenny Myklebust.

– Det er allerede, med dagens studentmasse, behov for flere studentboliger på Mo. Tidligere er vi blitt skissert løsninger om at de samlingsbaserte studentene må bo på hotell, forteller hun.

Lærerutdanningen på Nesna

Lærerutdanningen på Nesna åpnet i 1918.

I dag er det 430 studenter der. Ingen av disse møter daglig til forelesninger, men går på såkalte samlingsbaserte studier.

I 2015 fusjonerte Nesna med Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord-Trøndelag og ble til Nord Universitet. På det tidspunktet hadde Nesna 1340 studenter.

I juni år vedtok styret ved Nord Universitet å legge ned studiestedene ved Nesna og Sandnessjøen, og sentralisere de fleste fagmiljøene til Bodø og Levanger. (Sandnessjøen huser sykepleierutdanning.)

Det har skapt sterke reaksjoner. Flere har ment at det er et brudd på fusjonsavtalen.

En undersøkelse NRK utførte blant innbyggere og politikere, samt ansatte og studenter ved studiestedene Nesna og Sandnessjøen, viste at 70 prosent var imot nedleggelsene.

Et enstemmig fylkesting i Nordland vedtok også en uttalelse om å bevare studietilbudene. De tre regionrådene på Helgeland markerte i en felles høringsuttalelse at de anser Nord Universitet for å ha brutt de mål og avtaler som ble inngått da de tidligere høgskolene fusjonerte.

Rektor ved Nord Universitet, Hanne Solheim Hansen, har avvist kritikken. Hun sier ny studiestedstruktur er nødvendig for å «utdanne flere kandidater til regionen og nasjonen, og øke forskningsaktiviteten».

12. november vedtok et flertall på Stortinget at de ikke ville stanse Nesna-nedleggelsen.

Hun mener Nord Universitets forsøk på å endre studieopplegget og gi studentene andre tilbud, er en måte å presse studentene bort fra Nesna på.

– Mange studenter er fortvila. De savner informasjon og er engstelige for hva som vil skje de neste månedene. De forteller oss at det går utover læringsmiljøet, sier hun.

Siri Finne, som også er med i aksjonsgruppa, mener kutt i fagtilbudet har gjort studietilbudet dårligere allerede. I mai i år kuttet Nord Universitet fem fag ved Nesna.

– Lærerutdanningen er et masterløp, men med kutt i fagtilbudet får studentene færre og færre valgmuligheter, sier hun.

Etter mer enn hundre år er utdanningstilbudet på Nesna i Nordland vedtatt nedlagt.

FOTO NTB SCANPIX

UTDANNING

ILL. ISTOCKPHOTO

Utgivelser 2020

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	11. desember	10. januar
2	15. januar	31. januar
3	05. februar	21. februar
4	26. februar	13. mars
5	18. mars	03. april
6	15. april	01. mai
7	06. mai	22. mai
8	27. mai	12. juni
9	05. august	21. august
10	26. august	11. september
11	16. september	02. oktober
12	07. oktober	23. oktober
13	28. oktober	13. november
14	18. november	04. desember

Har du spørsmål angående annonsering? Ta kontakt med:
Mona Jørgensrud, Salgssjef, HS Media, mj@hsmedia.no

Lærere dropper å oppgi **kildene**

Lærere laster ned, plukker og setter sammen materiell til undervisningen, men glemmer å oppgi kilder. Nå vil Kopinor hjelpe dem forstå regelverket bedre.

TEKST Ylva Irene Lie Bjerke

● Kopinor-avtalen:

> Inngås av kommunenes arbeidsgiverorganisasjon KS på vegne av skolene, og Kopinor på vegne av medlemsorganisasjoner, forfattere, journalister, komponister, billedkunstnere og deres forleggere.

> Skoleverket betaler årlig en sum penger, som blir fordelt på Kopinors medlemsorganisasjoner, ofte i form av stipender og kurs.

> Kopinor-avtalen sikrer også utenlandske forfattere, musikere og fotografers rettigheter.

> Inntekter 2018: 374,1 millioner kroner, hvorav 11,9 prosent går til drift.

> Kollektive vederlag utbetalt 2018 til: medlemsorganisasjoner (225,9 mill.), Sámikopiija (2,1 mill.) og til utlandet (54,5 mill.)

– Når kildekritikk er blitt en del av læreplanen, tror jeg vi lærere også blir mer bevisst på vår egen bruk av kilder, sier Marit Fagerheim Wiik.

Hun viser inn til lærerværelset på Jordal skole i Oslo. Lukten av vafler sitter i rommet. Et tiltak mot novembervær, mørke og kalde ettermiddager, forklarer Wiik.

I ti år har hun undervist ved skolen. Tidligere i samfunnsfag og religion, men nå har hun elever i norsk og spansk. I norsk bruker hun mest artikler og noveller der det er et poeng å oppgi kilden, forfatteren er jo en del av undervisningen. Men hun innrømmer at hun kanskje ikke alltid er så flink å fortelle elevene hvor alt stoffet er hentet fra.

– Og jeg har nok laget en del powerpoint-presentasjoner med bilder uten å ta med navnet på fotografen, blant annet, sier Wiik.

– Mer enn kopimaskinen

Det er hun ikke alene om. I en undersøkelse utført av organisasjonen Kopinor, sier nesten halvparten av de spurte grunnskolelærerne at de ikke oppgir kilder i klasserommet.

– Jeg tror rett og slett lærere blir litt svimle i den digitale verden, mener kommunikasjonssjef Hege Lunde.

– Kopiering handler ikke lenger bare om hva lærerne gjør på kopimaskinen, sier hun.

I Norge er det Kopinor som forhandler og inngår avtaler om kopiering med skoler, men også kommuner, kirker og trossamfunn, og næringslivet generelt. Dette gjør de på vegne av sine 22 medlemsorganisasjoner, bestående av opphavere og utgivere.

– Kopieringsavtalen oppleves av mange som en god løsning. Den er forhandlet frem av KS og Kopi-

nor, og inngått av den enkelte skoleeier. Med den kan skolene enkelt og lovlig supplere læremidlene ved å kopiere fra blant annet bøker, aviser og innhold fra internett, sier Lunde.

Dessuten får rettighetshaverne betalt for bruken. Hun kaller dette for et kulturelt kretsløp:

– Vederlaget kommunene betaler, fordeles til medlemsorganisasjonene. Der blir de blant

Språklærer Marit Fagerheim Wiik kopierer fra en bok hun skal lese høyt for elevene sine. Hun ser behovet for klargjøring av Kopinor-avtalen.

FOTO JØRGEN JELSTAD

annet til kurs og stipend til forfattere, journalister, komponister og billedkunstnere. Slik blir det en økonomi til å utvikle nye lærebøker, artikler, illustrasjoner og annet innhold som skolene på sin side kan nyte godt av i fremtiden.

Den digitale skolen

Tidligere var læreboka det mest sentrale undervisningsverktøyet for norske lærere, men etter hvert er det blitt mer aktuelt å hente ekstramateriell fra nett og andre kilder. Ved flere skoler er læreboka blitt lagt bort helt.

Marit Fagerheim Wiik tror likevel det er kopimaskinen de fleste lærere fortsatt tenker på når de blir møtt med spørsmål om kopiering og åndsverk.

– Når det kommer til en bok, vet man at det er en begrensning. Man kan bare kopiere 15 prosent av innholdet, sier hun.

>

– Mange lærere knytter kopi til kopimaskin og ark. Men så viser det seg at de også skanner fra bøker, tar utskrifter fra hefter eller laster ned bilder. De kobler det ikke nødvendigvis til kopiering, sier Hege Lunde i Kopinor.

FOTO MARTIN PRESCOTT/ISTOCK

Det er når lærerne skal behandle digitalt materiale, at usikkerhetene i størst grad oppstår, bekrefter Lunde.

– Mange lærere knytter kopi til kopimaskin og ark. Men så viser det seg at de også skanner fra bøker, tar utskrifter fra hefter eller laster ned bilder. De kobler det ikke nødvendigvis til kopiering, sier hun.

Nå vil Hege Lunde og Kopinor usikkerheten til livs. Den siste tiden har de jobbet med informasjonsmateriell som skal ut til skoler over hele landet. Lunde forteller at det skal klargjøre rammene rundt «det lille ekstra», altså det som suppleres til eget materiell og egne lærebøker. Hun reiser rundt og besøker høyskoler og næringsliv for å fortelle om avtalen.

– Vi må bli tydeligere på det når vi forteller om Kopinor-avtalen, og forklare at dette handler om både kildekritikk og opphavsrett, sier hun.

Vil tilgjengeliggjøre

Kopinor har også laget informasjonsfilmer som skal gjøre det lettere for lærerne å forstå avtalen, som Lunde mistenker at fort havner i en skuff etter den har nådd de ulike skolene.

– Avtalen hjemler, begynner Lunde, men stopper.

– Det er jo en juridisk måte å si det på. Det går an å snakke om dette litt mer praktisk. Vi har laget en animasjon om en lærer som forbereder et undervisningsopplegg. Kopiavtalen gjør at hun ikke trenger å kontakte alle som skaper innhold hun vil bruke. Hun kan med god samvittighet kopiere inn det lille ekstra hun trenger for å supplere det læringsmaterialet hun ellers har på skolen.

Hege Lunde, kommunikasjonssjef i Kopinor, er i gang med å lage infomateriell som skal gjøre reglene for kopiering enkle å forstå.

FOTO CHRISTER JACOBSEN/KOPINOR

len. Kopinor har ordnet den delen som handler om rettigheter.

For at avtalen skal opprettholdes, må dermed de som står bak bildene og tekstene som blir kopiert, bli kreditert. Når 53 prosent av de spurte lærerne oppgir at de ikke gjør det, er det ikke bare snakk om det etiske rundt opphavsrett, men også elevenes forståelse av kilder.

– Uten kildeforståelse og bevissthet rundt opphavsrett bærer det galt av sted på flere måter. Ikke bare kan det føre til ulovlig bruk, men det utvikles også en uakademisk undervisningsmåte, sier Lunde.

Hun mener akademiske kjøreregler, kildekritikk og kildehenvisning er viktig også i grunnskolen, og en må kunne vise til at informasjonen som formidles er sann og etterprøvbart.

– Lærerne er også rollemodeller, sier hun og peker på at elevene lærer av lærernes bruk av kilder.

● Dette har du som lærer lov til

- > Fotokopiere fra bøker, aviser, tidsskrifter og annet trykt materiale.
- > Skanne inn trykt materiale.
- > Lagre digitalt materiale, for eksempel hentet fra Internett
- > Ta utskrift av digitalt materiale
- > Tilgjengeliggjøre materiale i den enkelte skoles læringsplattform.
- > Send e-post med materiale til ansatte, elever, foresatte og lignende.

Kilde: Kopinor

● Disse begrensningene må du huske på:

- > Fra bøker: Inntil 15 prosent av sidetallet, men likevel en hel novelle eller et helt kapittel eller lignende avsnitt.
- > Fra enkeltnoter og notesamlinger: Inntil 15 prosent, men ikke mer enn 10 sider. Det kan likevel kopieres en hel sats når publikasjonen er på minst 12 sider.
- > Fra vitenskapelige tidsskrifter: Inntil to artikler fra samme nummer, men ikke mer enn 25 prosent av sidetallet.
- > Fra aviser, ukeblader, tidsskrifter med mer, samt for materiale som lovlig er lagt ut på åpne internettsider, kan det kopieres uten omfangsbegrensninger.

Kilde: Kopinor

Se og lære

Marit Fagerheim Wiik tror Lunde har helt rett i at det kan være lærerikt å visualisere kildebruken for elevene. Hun skryter av kolleger som alltid er gode til å ha lange kildelister på slutten av hver PowerPoint.

– Men vi har nok et potensial når det kommer til å modellere kildebruk. Og det hender at det går litt fort. Vi har ikke alltid tid til å være så grundige som vi burde være.

Hun legger «Sangen om en brukket nese» av Arne Svingen på skanneren i kopimaskinen og lukker topplokket. I norsktime har hun høytlesning for elevene for tiden. Nå skal hun kopiere et kapittel til noen av dem som synes det går litt sakte, og som vil lese selv.

Det piper.

– Tomt for papir?

– Det er alltid tomt for papir.

Bryter seg inn, stjeler og ødelegger

Det har vært innbrudd på minst 16 skoler siden skolestart i høst, viser en kartlegging Utdanning har gjort.

FOTO PIXABAY

Minst 16 skoler har hatt innbrudd siden august.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no
og Ylva Irene Lie Bjerke

En oversikt utarbeidet av Utdanning viser at minst 16 skoler landet rundt har hatt innbrudd i løpet av de tre siste månedene. Politiets etterforskninger hittil tyder på at gjerningspersonene ved tre av tilfellene er ungdommer, mens det i resten av tilfellene foreløpig er uklart hvem som står bak.

Elisabeth Myhre Lie, høyskolelektor og fagansvarlig for videreutdanning i Kriminalitetsforebyggende politiarbeid ved Politihøgskolen.

FOTO PHS

– De ungdommene som utfører kriminalitet, kan være de som bare var til stede og som søkte spenning. Det kan også være de som virkelig sliter, sier Elisabeth Myhre Lie, høyskolelektor og fagansvarlig for videreutdanning i Kriminalitetsforebyggende politiarbeid ved Politihøgskolen i Oslo.

Bekymrer seg for flere unge enn før

Hun mener det er viktig å holde tunga rett i munnen når man snakker om ungdomskriminalitet.

– Det vi kaller bekymringsblikket, rammer flere ungdommer i dag. På 1950-tallet ble det kalt slåssing i skolegården, ikke vold. Og tagging på en skole har en annen grad av alvorlighet enn et datainnbrudd på samme skole har. Men alt blir ofte samlet i en hop, sier Lie.

Elisabeth Myhre Lie understreker at dette ikke skal aksepteres, og at det at ungdomskriminalitet i større grad har blitt løftet frem, nok har vært med på å få bukt med noe av problematikken. Likevel sier hun at ungdom som ofte kanskje blir med på noe som skjer der og da, uten å tenke konsekvenser, ikke kjenner seg igjen i bildet som males i etterkant.

– Vi må kommunisere med ungdommene om at det de gjør er galt, uten at vi gjør dem til små monstre, sier hun, og fortsetter:

– Her henger dere, hva trenger dere? Jeg tror det er en bedre strategi enn å lete dem frem og jage dem vekk.

● Innbrudd på skoler

November

Klyve barneskole i Skien: Tyvene tok seg inn i skolefritidsordningens lokaler, opplyser politiet til Varden.

Gomalandet skole i Kristiansund: – En dør ble brutt opp, sier politiet til avisen Tidens Krav.

Fosen videregående i Bjugn: Politiet mener lokale ungdommer brøt seg inn, skriver avisa Fosnafolket.

Frogn videregående i Akershus: Kassebeholdningen i kantinen er tatt, opplyser rektor til Akershus Amtstidende.

Oktober

Lysejordet skole i Oslo: Datautstyr, mobiltelefoner og penger ble stjålet, skriver Akersposten.

Vestby skole i Akershus: PC-er og mobiltelefoner ble stjålet, ifølge Vestby Avis.

Bjørkelangen videregående i Akershus: Skolen har vært plaget av flere innbrudd og hærverk, sier rektor til Indre Akershus Blad.

Frol skole i Trondheim: Fem gutter i 13-14-årsalderen er anmeldt av politiet for å ha brutt seg inn i Frol barneskole, skriver Trønder-Avisa.

Sola ungdomsskole i Rogaland: Klær og trådløse hodetelefoner ble stjålet, opplyser rektor Lill Wegner Thomassen til Sola Blad.

Stend videregående skole i Bergen: Det er gjort innbrudd i verkstedet på skolen og tatt verktøy for over 10.000 kroner, opplyser politiet til Fanaposten.

Rubbestadnes videregående skole i Rogaland: Vinduer og dører er blitt brutt opp, melder politiet til Bømlo-nytt.

September

Vossestrand barne- og ungdomsskole på Voss: Noe elektronikk og kontanter er stjålet, skriver avisa Hordaland.

Berg Montessoriskole i Troms: Syv iPader, én skriver og elevenes pengeskrin skal ha blitt stjålet, skriver Folkebladet.

Stokkan ungdomsskole i Stjørdal: Mat, drikke og penger ble stjålet, skriver Bladet.no.

Jessheim skole i Ullensaker: Innbrudd, og vasken ble tettet, slik at det ble vannskader, opplyser politiet til Romerikes Blad.

August

Nøtterøy videregående skole i Vestfold: To personer i 40-årene ble pågrepet, ifølge Tønsbergs Blad.

Foreldreledere takker av

– Ferske lærere skal ikke grue å møte foreldre

De har vært foreldrenes stemmer i barnehage og skole. Lærerutdanningene må forberede kommende lærere langt bedre på møtet med foreldrene, mener de når de nå takker av.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

I henholdsvis fire og fem år har Gunn Iren Müller og Marie Skinstad-Jansen ledet det som ofte bare går under forkortelsene FUG og FUB: Foreldreutvalget for grunnopplæringen og Foreldreutvalget for barnehager. Nå overlater de ledervervet til nye foreldrerepresentanter.

De vil at lærerutdanningene skal bli flinkere til å forberede morgendagens lærere på møtet med foreldrene.

– Nyutdannede barnehagelærere gleder seg til

Gunn Iren Müller,
avtroppende leder i
Foreldreutvalget for
grunnopplæringen.

FOTO JØRGEN JELSTAD

Gunn Iren Müller

Leder for Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG)

Hvilke saker har engasjert deg mest i disse årene?

FUG har vært spesielt opptatt av to ting. Det ene er tilpasset opplæring for alle, at hver og en elev skal møtes på det nivået de er og oppleve både utfordringer og mestring. Også de med ekstraordinært læringspotensial. Det andre er gratisprinsippet. Det skal være gratis å gå på skolen, punktum.

Hvor mye makt har foreldrene i utdanningsløpet?

Altfor lite. I Danmark har de skolestyrer hvor foreldrene er i flertall. Der er foreldrene også organisert som en fagforening, og jeg er veldig klar for

at FUG skal bli en slik foreldrefagforening også i Norge. Da ville vi frigjort oss fra departementet. Men det må være gratis å være med.

Hvordan har FUG utviklet seg gjennom dine år som leder?

Flere henvendelser handler blant annet om digitaliseringen i skolen. Det er mye diskusjon om nettbrett, mobiler og slike ting, særlig knyttet til gratisprinsippet og kravet om egenandeler ved skade. Digital mobbing har også blitt langt mer aktuelt.

Men det er gjengangertemaer. Rundt halyparten av henvendelsene handler om dårlig kommunikasjon mellom skole og hjem. Skolen skal være den profesjonelle part i slike konflikter. Fortsatt hører vi om tilfeller hvor skoler truer med å melde foreldre til barnevernet «hvis de ikke slutter å mase», og det er en totalt uprofesjonell ting å gjøre. Det skjer ikke ofte, men det skjer.

Hva er det viktigste for en lærer å tenke på i møte med foreldre?

Møt foreldrene så tidlig som mulig. Jo bedre de kjenner foreldre og barn, jo bedre mulighet har lærerne til å tilrettelegge for en god skolehverdag. Å bruke god tid på foreldrene er hjelp til selvhjelp for lærerne. Gi foreldrene for all del tilgang til klasselistene, så de har mulighet til å komme i kontakt med hverandre. Det er en forutsetning for en vel fungerende foreldregruppe.

Hvordan har du oppfattet de forskjellige statsrådene?

De har vist varierende interesse for å lytte til og involvere oss. Vi har av og til fått inntrykket av en «din vilje er i min bukselomme»-mentalitet. Altså at de finansierer oss, og dermed bestemmer de. Foreldre snakkes gjerne om, men de regnes ikke med. Sitér meg gjerne på det!

ere e seg til drene

å jobbe med barna, men så gruer de seg gjerne litt til foreldresamarbeidet. Det må inn på pensum, slik at barnehagelærerne kan bli tryggere på det, sier Skinstad-Jansen i FUB.

– Se til Irland

FUG-leder Müller mener Norge kan lære av Irland.

– Der har foreldreorganisasjonen fått komme inn på lærerutdanningene med en opplæringsmodul i hjem-skole-samarbeid. Det er noe som i dag er sørgelig dårlig på de norske lærerutdanningene, sier Müller.

Hun hører nyutdannede lærere fortelle at mye av praksissjokket er å skulle forholde seg til foreldre.

– Da er de ikke godt nok forberedt fra utdanningen, når det er det de gruer seg mest til, sier hun.

FUG prøver å få norske lærerutdanninger med på et pilotprosjekt som minner om det irske opplegget, men strever med å få noen med.

– Vi er helt sikre på at et slikt prosjekt vil trygge lærerstudenter og hjelpe til med å holde flere i læreryrket, sier Müller.

Marie Skinstad-Jansen,
avtroppende leder i
Foreldreutvalget for
barnehagene.

FOTO FUB

Marie Skinstad-Jansen

Leder for Foreldreutvalget for barnehager (FUB)

Hvilke saker har engasjert deg mest?

Vi valgte oss tre hjertesaker i utvalget da vi startet opp. Mobbing. Kvalitet, knyttet til å hegne om leken og god nok bemanning. Og overganger, både fra barnehage til skole og da barnet første gang starter i barnehagen.

Det er kjempeviktig at mobbesaker blir håndtert på en god måte. Vi har ønsket en lovregulering, som i skolen. Nå er et forslag på høring, og vi er glade for det. Samtidig savner vi at noen gis myndighet til å håndheve loven i de tilfellene hvor foreldre og barnehagen ikke er enige i om det er gjort nok.

Mange foreldre har engasjert seg i bemanning. Hvordan opplever dere den debatten?

Jeg forstår veldig godt foreldre som sier fra. Hvis man skal levere et barn som kanskje er usikkert, gråter og klenger – og så sitter én voksen med ansvaret for 17 barn og skal ta imot. Da er det rimelig å stille spørsmål ved om det er godt nok og forsvarlig. Foreldrene blir gjerne møtt med «vi oppfyller normen» fra barnehageeieren. Det holder ikke. Vi vil ha en bemanningsnorm som gjelder hele åpningstiden, og at minst 50 prosent av de ansatte skal ha barnehagelærerutdanning.

Barn kan nå begynne i barnehagen fra ti måneders alder. Hva må barnehagene tenke på?

At det må skje på barnets premisser, og barnehagene må bruke god tid. Barnehagene kan ikke henge igjen i en gammel oppfatning om at tre dager er nok. Vi var på studiebesøk i Finland, og der reiste både styrer og pedagogisk leder hjem til barnet i forkant av barnehagestart. Barnet fikk etablere relasjoner på en

trygg arena. Da gikk barnehagestarten veldig bra, og de ansatte fikk også en bedre relasjon til foreldrene.

Hva har overrasket deg?

Å se hvor store forskjeller det er. Da jeg begynte, hadde jeg bare erfaring fra barnehagen til mine egne barn og tenkte at det er sånn det er overalt. Men det er så store forskjeller. Det er fint med mangfold, men det sier dessverre også noe om hvor ulik kvalitet det er på barnehagene.

Har du sett noen endringer i hva som opptar foreldrene gjennom perioden som leder?

Henvendelsene til FUB har vært ganske stabile. De handler ofte om samarbeid som ikke fungerer. Foreldre som opplever at bekymringer blir bagatelisert, eller at de blir oppfattet som brysomme. Når det blir konflikt, er det viktig at barnehagen forstår at de er den profesjonelle parten. Og det handler i stor grad om ledelse.

Nye læreplaner

Mer lek, praktisk læring, kritisk tenkning og dybde

– Med fagfornyelsen får skolen et verdiløft. Vi legger til rette for at elevene skal lære mer og bedre, sa kunnskapsminister Jan Tore Sanner da han la frem de nye læreplanene.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no og Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– **Denne dagen** er vi mange som har ventet på. Endelig er de nye læreplanene for grunnskolen og fellesfagene på videregående, og de samiske læreplanene klare, sa kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) i sin innledning til pressekonferansen 18. november om de nye læreplanene på Smestad skole i Oslo.

– Med fagfornyelsen får skolen et verdiløft. Vi legger til rette for at elevene skal lære mer og bedre. Vi skal ruste dem for arbeidslivet, men også for selve livet, sa Sanner.

Han fortalte at han har fått mange tilbakemeldinger om at dagens læreplaner har vært for mangfoldige.

Han mener de nye læreplanene gjør at elevene får mer tid til å lære det viktigste i fagene.

– Sammenhengen i læreplanverket skal bli bedre. Elevene vil møte tre sentrale samfunnsfaglige temaer gjennom de tverrfaglige temaene. Flere fag blir mer praktiske og utforskende. Kritisk tenkning og kildekritikk blir en sentral del i flere fag. For de yngste barna legger vi mer vekt på lek og læring gjennom lek, og digital dømmekraft og teknologi får en større rolle, oppsummerte han.

Ifølge pressemeldingen om fagfornyelsen har blant annet også digitale ferdigheter fått en tydeligere plass.

Tverrfaglige tema inn igjen

Før planene ble sendt ut på offentlig høring i mars, ba Kunnskapsdepartementet Utdanningsdirektoratet om å gjøre en ny vurdering av hvilke tverrfaglige temaer som skal omtales i hvilke fag.

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner fortalte at mange synes at dagens læreplaner er for mangfoldige. Han mener de nye læreplanene gjør at elevene får mer tid til å lære det viktigste i fagene.

FOTO: HÅKON MOSVOLD LARSEN / NTB SCANPIX

Bakgrunnen var en bekymring for omfang og avgrensning av disse temaene.

Etter en ny gjennomgang tok direktoratet ut noen av de tverrfaglige temaene fra ganske mange fag, før planene ble sendt på høring. Da reagerte medlemmer i læreplangruppene. De følte seg «overkjørt» av departementet i tolvte time.

Etter den offentlige høringen anbefalte Utdanningsdirektoratet at man tar inn igjen noen av temaene i noen fag. Dette har departementet lyttet til. De temaene som er tatt inn igjen, er: bærekraftig utvikling i norsk, folkehelse og livsmestring i engelsk, og demokrati og medborgerskap i matematikk, naturfag, kroppsøving og musikk.

Mer lek og praktisk undervisning

Kunnskapsministeren ga flere eksempler på hvordan elevene skal få et bedre grunnlag til å

reflektere kritisk og skapende og til å være mer utforskende og kreative.

– Dette er ikke nytt i skolen, men ferdigheter og kompetanse vi nå øker fokus på. Lek skal inn som kompetansemål i flere fag, sa Sanner.

I høringen har det vært mye debatt rundt forslaget om delvis å fjerne sidemålskarakterene i faget norsk skriftlig i ungdomsskolen og i videregående skole. I halvårsvurderingene til 8. og 9. trinn og til videregående trinn 1 og 2 skal læreren nå kun gi én karakter i norsk muntlig og én i norsk skriftlig. Halvårsvurderingen i norsk skriftlig skal imidlertid gis ut fra elevenes skrivekompetanse i både hovedmål og sidemål.

Nye eksamensformer på høring

Etter at forslagene til nye læreplaner ble presentert i mars i år, før høringsrunden, uttalte Utdannings-

– Fornyinga krev leik med kompetansemål

– Fagfornyinga lovar meir leik for dei minste. Men i staden blir det framleis lagt opp til meir vaksenstyrte aktivitetar, seier Bjørn Sigurd Hjetland, leiar i Utdanningsforbundet Bærum.

● Fagfornyelsen – ny skolereform som innføres høsten 2020

- Fagene skal fornyes og slankes for å gi rom til mer dybdelæring.
- Tre tverrfaglige temaer innføres i skolen: demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling, folkehelse og livsmestring. Temaene inngår i fagene der det er naturlig.
- Læring gjennom lek og utforskning vektlegges mer for de yngste barna i skolen.
- Flere fag blir mer praktiske og utforskende, for eksempel kunst og håndverk og naturfag.
- Digital dømmekraft, digital skaperkraft og programmering får mer plass og inngår i flere fag fra de første trinnene, for eksempel i samfunnsfag og matematikk.
- Kritisk tenkning og kildekritikk vektlegges sterkere, for eksempel i samfunnsfag og engelsk.
- Nye vurderingstekster skal støtte læreren i vurderingen. Tekstene er utviklet for hvert trinn det er angitt kompetansemål for, slik at de er tilpasset elevenes alder og modenhetsnivå.

Kilde: Kunnskapsdepartementet/NTB

forbundets leder Steffen Handal at han var spent på hvordan lærernes vurderingspraksis ville bli inkludert i arbeidet.

På pressekonferansen på Smestad skole kunne Sanner fortelle at de har laget nye vurderingstekster som skal støtte læreren i vurderingsarbeidet: – Her er vi spent på tilbakemeldingene, sa Sanner. – Og når læreplanene nå er fastsatt, vil vi sende på høring forslag til endringer i eksamensforskriften og fagenes eksamensform.

Fornøyd elev-leder

Leder av Elevorganisasjonen, Alida de Lange D'Agostino, er fornøyd med de nye fagplanene.

– Hvis jeg skal trekke frem noe, er det bra at det er blitt flere praktiske fag for elevene, sier D'Agostino.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Under landsmøtet i Utdanningsforbundet i starten av november sa Hjetland at lærarane hadde svikta dei minste barna ved å akseptere at skoledagen for desse barna vart fylt av stadig meir vaksenstyrt aktivitet og formell læring.

Han er ikkje mindre uroleg etter at kunnskapsministeren la frem fagfornyinga.

– I verdigrunnlaget til fagfornyinga heiter det at leiken er nødvendig for trivsel og utvikling. Korleis kan du da seie at det blir mindre leik?

– Av di setninga held fram slik: «men òg i opplæringa som heilskap gjer leik mogelegheiter til kreativ og meningsfylt læring». Ingen barn vil kalle slik aktivitet for leik, seier Hjetland, og held fram: – Leiken i planane har eit stramt formål. Barnestyrt leik har ikkje anna formål enn leiken. Difor er han så viktig for dei.

Hjetland seier lærarar kan ønskje og håpe at dei gir næring til denne leiken.

– Vi har lykkast med det når ungane leikar vidare rundt forteljingane frå norsktime, eller leikar steinaldermenneske etter at vi har snakka om steinalderen. Vi kan likevel ikkje styre at ungane leikar det vi introduserer. Vi må berre sikre at ungane har nok tid til å leike.

– Kan ikkje leikprega vaksenstyrte aktivitetar vere morosame?

Bjørn Sigurd Hjetland uttrykte stor uro for dei minste skolebarna under landsmøtet i Utdanningsforbundet.

FOTO: JØRGEN JELSTAD

– Det kan dei! Men fagfornyinga lova å kutte kompetansemål. Nå ser vi at dei kutta er store. Det er framleis mykje ungane skal igjennom. Da blir den ekte leiken salderingsposten i skolen for dei minste, seier Bjørn Sigurd Hjetland.

Tommel opp fra fagnettverkene

«Positivt», «fornøyd». «Bra med færre kompetansemål». «Men knapt timetall».

Dette er reaksjoner som går igjen hos Utdanningsforbundets fagnettverk i deres vurderinger av de nye læreplanene.

På forespørsel fra Utdanning har en del av lederne for referansegruppene sendt oss sine

synspunkter på de endelige fagplanene. På Utdanningsnytt.no kan du lese synspunkter på de nye fagplanene i geografi, historie, kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE) / religion og etikk, kroppøving, kunst og håndverk, norsk, samfunnsfag, samfunnskunnskap, naturfag, matematikk og mat og helse.

Les om disse på Utdanningsnytt.no/220449

Studenter lagde **lekeuni**

– Vi trengte bare et stort tre.
Og vi har ikke brukt en krone!

TEKST Karina Lein FOTO Frank Foss

Student Sandra Brovold ved Dronning Mauds Minnes høyskole (DMMH) i Trondheim er fornøyd. Med sine medstudenter har hun ved hjelp av naturmaterialer, et svært tre, en god del greiner og høstløv lagd et rom i parken ved skolen der rundt 130 barn fra flere barnehager i og like utenfor Trondheim lot seg inspirere til lek.

Dyrene i skogen

I tillegg til blant annet å lage en hule, dramatiserte studentene en historie om dyrene i skogen, med «bamsefar» i hovedrollen. Dessuten skapte studentene utemiljø inspirert av temaene indianere,

bondegård, apekatter i jungel, huleboere, ekorn på nottejakt og ørn med reir.

Leke-verktøy

I uke 45 hadde skolen temaperioden «Barn og rom». Målet var ifølge førstelektor Trond Løge Hagen å skape ulike rom ved hjelp av naturmaterialer i parken ved DMMH, som impuls for kreativ lek hos barn. Hvordan ulike rom og miljø påvirker barns aktivitet, var i fokus, og hvordan man som barnehagelærer kan bruke seg selv til å påvirke aktiviteter.

– *Må barna inspireres til det? Kan man ikke som barnehageansatt bare vise barna uteområdet, eventuelle materialer og si at her bor bjørnen, eller lignende?*

– Er barna i utgangspunktet inspirert, er det ingen grunn til at de ansatte må inspirere dem mer. Dette handler mer om å ha noen verktøy tilgjengelig, hvis barna ikke er interessert. Eventuelt

at man ønsker å dreie leken i en ønsket retning, for å skape bedre eller mer variert lek, sier Hagen.

– Åpne nye veier for leken

Han viser til at hvis man for eksempel bruker et anslag tilknyttet en bjørn, og «huset» bjørnen bor i, kan dette åpne nye veier for leken.

– Her kan man også legge inn kunnskap tilknyttet bjørn, andre dyr og naturen generelt. Hvordan sover han? Hva gjør han om vinteren? Hva spiser han? Hvem er han venner med? Hvor er barna hans? Man kan også initiere ulike leker med bjørnen. Etter at man har gjennomført et slikt anslag, er det sannsynlig at barna henter opp biter av hva de har opplevd og leker videre fra disse. Vi tror at gjennom å gjøre det konkret, forsterkes inntrykkene mer enn om man bare snakker om det eller prøver å forestille seg det. For eksempel opplevde mange av barna som var

Naturen er en lekeplass i stadig forandring. Her forteller fra venstre barnehagelærerstudentene Anna Herold, Kristine Brurok, Sandra Brovold og Eirin Skurseth Aarnes eventyret om dyrene i skogen.

Student ved Dronning Mauds Minne høyskole i Trondheim, Markus Burchardt, måtte justere bjørnens «skummelhet» etter hvilken gruppe barn som kom.

vers rundt et digert tre

der, dette som en helt ekte bjørn, sier Hagen.

Når sanden har frosset

Uka begynte med at hver gruppe valgte et tema fra «den magiske kofferten», en koffert der de skulle trekke en lapp med et tema. Sandra Brovold og hennes gruppe valgte en miniatyrkosebamse. Ut fra den skapte de et eventyrunivers under et svært lønnetre som sto ensomt ute i den skarpe novemberlufta. En uke hadde studentene på seg før de fikk besøk av barn fra ulike barnehager i Trondheim.

– Vi begynte straks å spinne på årstiden og det å gå i dvale, forteller hun.

Prosjektet er tverrfaglig og inkluderer både drama, musikk, kunst, håndverk, pedagogikk, fysisk aktivitet og helse.

– Rammeplanen sier noe om viktigheten av å inspirere til kreativitet, men ikke hvordan vi skal

sørge for opplevelsen. Det har vi blitt utfordret til denne uken, sier Brovold.

– Vi ønsket å inspirere til å være ute også når det er kaldt, og sanden har frosset i sandkassen. Samtidig ønsket vi å spille på høsten, isen og at vinteren er på vei, sier Brovold.

Farget isklumpene blå

For å inspirere ungene til å bruke arealet rundt treet, farget de isklumper blå og spredte dem utover området. Alle i gruppa bidro med ideer. De beveget seg fra klasserommet til uteområdet ved skolen. Der blinket de seg ut et svært lønnetre.

– Jeg synes i utgangspunktet det var et forferdelig stygt tre, overlesset med greiner og buskas, ler Brovold.

Ut fra det overliggende temaet «å gå i dvale», så de på mulighetene for å lage en hule i tilknytning til treet, kun med hjelp av naturmaterialene som

allerede lå der. De bygde lag på lag med greiner, og hula tok form.

– Da vi begynte med det, ble også treet mer spennende for meg, smiler Brovold.

De skapte et rom innunder treet greiner og en hule under der igjen. Deretter så de på området rundt treet. Noen hadde fjernet is fra takene og kastet det på bakken. Av det ble studentene inspirert til å lage en vei som førte til hulen.

Tredde kompostfrukt på tråd

Blad fra bakken ble sydd sammen av tråd for å lage en vegg foran hulen. I komposten ved skolen fant de epler og plommer som også ble tredd på tråder. Disse ble så hengt foran hulen, som en bevegelig «vegg». Studentene tenkte hele tiden kontraster; mellom varme høstfarger og kald is, som ledsaget barna mot en varm og lun hule.

– Så fylte vi området med masse løv, sier Brovold. >

Grappa hennes bestod av sju medstudenter og henne. De dramatiserte temaet «Bjørnen og dyrene i skogen». Hver av dem fikk ulike roller, med bjørnen i hovedrollen. En var forteller. Hun skulle ta imot barna og introdusere dem for dyrene. Kostymene var også skapt av elementer fra naturen, kvister til reinsdyrhorn, blader til ører, med mer,

– Å, det var så artig!

Sandra Brovold smiler fra øre til øre etter at barnehagebarna har gått. De hadde klart å skape et miljø og et anslag som inspirerte barnas lek.

– Ungene fulgte med på og ble med inn i skuespillet vårt, sier hun.

Sammen med grappa opplevde hun at ulike grupper barn ble inspirert til ulike leker. Noen utforsket det som hang i trærne. Andre løp omkring, brukte hele området rundt treet, sier Brovold.

– Jeg tenkte kanskje at de ikke ville være engasjert, men slik var det ikke. Og ingen ble så redd for bjørnen at de ikke ville være med inn og se på hulen hans.

– Sliten nå da?

– Nei, gira!

Her har studentene latt seg inspirere av temaet bondegård.

Et indianertelt av trestammer og tau.

Betongen ble til huleboerhus

Lyden av pinner mot stål høres i et annet hjørne av parken ved DMMH. Huleboer-grappa har tatt for seg et lite atrium med en betonginstallasjon. Kan man lage natur ut av betong?

– **Ja, ved starten** av prosjektet fikk vi utdelt en isklump med et halskjede inni. Vi tolket det som et huleboersmykke og bestemte oss for å bygge noe rundt dette temaet. Da vi skulle velge et område å arbeide i, tenkte vi at vi måtte ha et sted med steiner. Det var jo det landskapet huleboerne bodde i. Her er det urbant og moderne. Vi ønsket å få til en kontrast mellom det og huleboertemaet, smiler Markus Amdal Koteles.

– **En del av jobben å legge til rette**

I tillegg var det mange gjennomganger inne i betonginstallasjonen. De la pinner og annet naturmateriale de ellers fant, over og innimellom installasjonen.

– Da ble det en hule barna kunne utforske, forteller Koteles.

– *Hva tenker du om å legge til rette for barns lek, i stedet for å la dem leke selv?*

– Ved å legge til rette for barns lek, mener jeg at personalet skal konstruere og skape noe innbydende som barna kan videreutvikle, eller la seg inspirere av. Skal barna lage noe selv, kan personalet bruke det å «legge til rette» som et virkemiddel, dersom barngruppen trenger inspirasjon for å starte skapelsesprosessen.

Koteles tror at mange barn har egenskapen til å skape noe på eget initiativ.

– Som barnehagelærer er det likevel en del av jobben å legge til rette for at barna skal være nysgjerrige og kreative, slik at barna kan oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk, sier han.

Arbeidsanstrekk: Striesekk

For å få noe estetisk rundt, laget de hulemalerier med kullstifter fra bålet. I tillegg en rytimesti der barna kunne slå med pinner på mur og stål inne i atriumet.

– Det blir musikk av det, sier Koteles.

Også hans gruppe lagde et dramainnslag. Kledt ut som huleboere, med striesekk på kroppen, kull i ansiktet og med trommer og ukulele, ønsket de barna velkommen inn i rommet.

– Dette er jo et veldig relevant urbant barnehaugerom, sier Vigdis Øien, førskolelektor i kunst og håndverk ved DMMH.

Hun understreker overfor studentene at mulighetene i gjenbruk er mange.

– I utgangspunktet er høstbladene golde og visne, men de har kvaliteter, estetisk mening og

Student Markus Amdal Koteles lot seg inspirere av huleboertemaet.

Vigdis Øien, førskolelektor i kunst og håndverk.

sanselig betydning for barna, smiler Øien.

Inspirasjon

– Dette ser ut som det fenger. Ungene ble engasjert straks de kom hit, sier Marthe Beate Lutdal.

Sammen med en gruppe barn fra Solstrand barnehage i Malvik er hun på besøk. Hun er imponert av hva studentene har skapt ut av et «kjedelig» og grått uteområde.

– De har fått liv i det, sier Lutdal.

– *Inspirerer det deg som barnehageansatt?*

– Ja, absolutt. Vi kommer fra en friluftsavdeling. Dette gir masse tanker og inspirasjon videre. Med sjø og skog i nærområdet, har vi mange muligheter. Ungene er jo også selv flinke til å lage ting ut

Simsalabim,
en traktor av
stubber!

Studentene
har latt seg
inspirere av
indianertema.

En betonginstallasjon kan
bli en spennende hule ...

Inspirert av huleboer og
høst ...

av materialer de har tilgjengelig. Som barnehage-ansatt synes jeg samtidig det er flott å få denne inspirasjonen fra studentene her ved DMMH, ikke minst for å gi ytterligere impulser til barna i uteleken, sier Lutdal.

– Vi kan ikke stå og se på at ungene leker

Førstelektor Trond Løge Hagen ved Barnehage- lærerutdanningen, natur og friluftsliv ved DMMH er strålende fornøyd med studentenes engasjement for å inspirere barna til lek ute i naturen.

– **Vi kan ikke stå** og se på at ungene leker, sier han.

Han har forsket på barns ønsker for uteområdet i barnehagen. I rapporten «Hvilken innvirkning har barnehagens fysiske utemiljø på barns lek og de ansattes pedagogiske praksis i uterommet» har Hagen funnet ut at de foretrekker skogen fremfor rådyre lekeapparater.

– *Du mener at barnehageansatte ikke kan stå og se på at ungene leker, at de må være med. Kan du utdype hvorfor? Kan ikke dette føre til at de ansatte dominerer leken altfor mye?*

– Jeg mener at de ansatte også må ha noe å gjøre i uteleken. Det betyr ikke at de skal involvere seg i leken med barna, men at de har andre oppgaver slik at de ikke blir passive voksne som bare står og ser på barna. Dette påvirker barnas motivasjon for lek. Eksempel på slike ting kan for eksempel være at man har en liten kjøkkenhage som trenger stell, at man lager et leirsted, bygger fuglekasser, forbereder fremtidige aktiviteter med mer. Så jeg mener ikke at de må være med i en allerede velfungerende lek, men at de må aktivisere seg. Dette også for egen del. Å bare stå og se på barn som leker, er lite givende. Skap heller noe som gir mening for egen del, oppfordrer Hagen.

Barnas respons

For ham er det en fryd å se både de fremtidige barnehagelærernes engasjement for det naturlige utemiljøet og hvordan barna responderer på det de presenterer.

– Barnehagen skal være et fri-

Førstelektor Trond Løge Hagen har alltid vært opptatt av barn og uterom.

sted. Å inspirere barna til å være ute i naturen blir stadig viktigere, ikke minst fordi de ellers er stadig mindre ute. Denne uka har vi arbeidet med å utforske pedagogrollen, med lek og kreativitet. Vi kan ikke stå og se på at ungene leker. Vi må være med! Kanskje handler det ikke om mer enn å i finne en spade og sette i gang, sier Hagen.

Målet for studentene denne gangen var ifølge Hagen å skape ulike rom ved hjelp av naturmaterialer, som en impuls for kreativ lek hos barn, og hvordan ulike rom påvirker barnas aktivitet.

– *Er det ikke mer motiverende at barna selv skaper ulike rom?*

– Det beste er jo at barn i størst mulig grad skaper sine egne lekemiljø. Det vi gjorde denne uka, er ment som et eksempel på hvordan man nettopp kan igangsette en slik prosess hvis barna selv ikke er vant til å leke på denne måten eller ikke ser mulighetene i lekeområdet sitt. Ønsker du som barnehageansatt å tilføre nye lekeimpulser, kan også dette være en god metode å bruke, mener Hagen.

Petit

Hilde Eskild

ILL. AMTTUS/ISTOCK

Det skjer hvert år. Jeg føler meg som en sliten globetrotter. Jeg går over sjø og land og lurar på hvor jeg hører hjemme. I forgårs, for eksempel, var jeg i Vurderingsland. Det er et ganske stort land i allianse med Karakterland. Dit må jeg en tur for jul. Alltid. Jeg gruer meg. Alltid.

Gårsdagen startet i Hoppeland. Jeg hoppet over frokosten og hoppet på sykkelen for å rekke første time. Da jeg gjorde meg klar, oppdaget jeg at jeg hadde hoppet over forberedelser og kopiering. Dermed marsjerte jeg inn i timen og forkynte at nå var vi i Leseland. Elevene hevdet at de ikke hadde utreisetilattelse fra Soveland. Da de, svært motvillig, hadde fått det, dro de fleste til nabolandet; Slaffenland. Jeg prøvde å nå dem fra Ropeland. De to landene har dårlige diplomatiske forbindelser. Da tok jeg første flight til Klageland, men forhandlingene var like låst.

Siden det snart er jul, måtte jeg en tur innom Shoppeland. Da jeg kom hjem, var ikke familien der de hører hjemme. Da kom jeg på at de var i Avslutningsland. Det landet viser foruroligende aktivitet om dagen. Avslutningsland invaderer flere land vi vanligvis oppholder oss i og føler oss hjemme i. Det hjelper ikke at Avslutningsland har dannet en kraftfull allianse med Klappeland, Syn-geland og Grøtland.

Siden jeg nå virret rundt i Glemmeland, måtte jeg takle en familie som hadde dradd via Krangleland

til Furteland. Det er ett av de mest lukkede land som finnes. Her er det ikke mulig med diplomati. Det eneste som kanskje funker, er sanksjoner og tvang.

Jeg tenkte at nå blir det snart verdenskrig. Jeg hadde lyst til å gjøre som de gode gamle vikingene; dra til Vinland.

Jeg gikk ut på trappa i stedet. Der løftet jeg oppgitt blikket mot himmelen. Og det var da jeg tenkte: Takk og lov for Danmark! Der levde det nemlig en gammel mann. En som også til tider var en sliten globetrotter, men som gjorde noe lurt. Nikolai Frederik Severin Grundtvig løftet blikket. «Deilig er den himmel blå», tenkte han. «Lyst det er å se derpå ...»

Han lot seg heve over alle de rare og slitsomme landene her på jorda, som vi av og til trenger en pause fra. Han minnet oss på at når mørket senker seg, har vi en mulighet til å puste og løfte blikket og føle oss hjemme blant lyspunktene.

God jul!

Hilde Eskild

lærer, forfatter og forteller

ARKIVFOTO PRIVAT

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Kunnskapsautomater

Tretti år gamle spådommer har lett for å virke komiske, særlig om de synes sannsynlige da de ble fremsatt.

For øyeblikket later det til å være på moten å forutsi at fremtidens skole vil være basert på utnyttelsen av computere. Ingen åndløs pugging mer, elevene skal tenke isteden. Opplysninger skaffer de seg enkelt og effektivt via sin direkte linje til computersentralen.

Dessverre virker ikke dette som nye tankebaner, men som blind ferd videre langs et gammelt spor. Tanken går til de ildsjeler som ville drepe den «åndløse læring» ved å ta i bruk oppslagsverk. Alle elever skulle skynde seg hjem og hver for seg finne samme svar. Få tenkte på den urett som ble øvet mot barn fra hjem hvor ingen bøker fantes. De ville ha vært bedre tjent med å finne svaret i skolebøkene.

Om computere i det hele tatt får noen praktisk betydning i undervisningen, kan det bare bli i de rike land.

(Fra lederartikkelen).

Den Høgre Skolen
nr. 20/1969

For 25 år siden

Ragnhild Lied ny org.sekr. i Møre og Romsdal

Ragnhild Lied er ansatt som ny organisasjonssekretær i Lærerforbundet Møre og Romsdal. Ragnhild har til nå vært lærer ved Stranda vgs. og er leder for Lærerforbundets fagråd for kroppsøving/idrettsfag. **Skolefokus nr. 20/1994**

En himmelsk hærs-kare

«Forferdes ikke! For se, jeg forkynner eder en stor glede, som skal vederfares alt folket. Eder er i dag en frelser født, som er Kristus, Herren, i Davids stad». Slik lød trolig replikken fra hovedengelen i julespillet til Allanengen skole i Kristiansund, hvis hun da holdt seg til evangelisten Lukas' ord i datidens bibeloversettelse. Og hyrdene på marken viser stor innlevelse, der de sitter. Bildet er trolig tatt mellom 1951 og 1953, ifølge opplysningene fra Nordmøre Museum.

Fotografiske
øyeblikk
fra skole og
barnehage.

FOTO NILS WILLIAMS/NORDMØRE MUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Bøker

 Aktuell bok OMTALT AV Ståle Johnsen

Pim vil ikke gå på skolen lenger

Grevlingdager
Av Gro Dahle og
Kaia Dahle Nyhus (ill.)
Cappelen Damm 2019
37 sider

Dette er en
bildebok om
skolevegring,
skrevet og
illustrert fra
innsiden.

Pim gledet seg til å gå på skolen, men etter en stund blir det plutselig veldig vanskelig. ILLUSTRASJON KAIA DAHLE NYHUS (FRA BOKA)

Gro Dahle har i flere bildebøker tatt opp temaer som kan være vanskelig for barn og unge, blant annet vold i hjemmet og skilsmisser. Denne gangen har hun skrevet om skolevegring.

Forfatteren har førstehånds kjennskap til skolevegring, noe hun blant annet ga uttrykk for i et intervju Utdanning gjorde med henne i 2017. Selv følte hun ikke at hun passet inn i skolen. Da hun ble spurt om hva som var bra med skolen, svarte hun: – Ingenting var direkte bra med skolen. Bortsett fra den ene læreren som sa at han syntes det virket som om jeg var oppvokst i et annet stjernesystem. Ellers var skolen noe jeg bare måtte utholde.

I begynnelsen av boka gleder hovedpersonen i «Grevlingdager», gutten Pim, seg til å begynne på skolen, men etter en stund blir det vanskelig. Pim får vondt i magen, han vil bare ligge i senga si. Først når mamma sier at han nok må bli hjemme i dag, blir det plutselig lettere å puste.

Men neste dag må Pim gå på skolen, sier mamma. Og Pim lurte på om det bare er han som er dum og vanskelig. Hvorfor skjønner ingen at han synes det er fælt med den store skolegården, den bråkete gangen og gruppearbeidet?

Det er åpenbart at forfatteren trekker på sine egne erfaringer. Opplevelsene hun selv hadde fra sin

egen skolegang, kom igjen da hennes barn gikk på skolen. I det ovennevnte intervjuet forteller Gro Dahle at hun ofte tenker tilbake på hvor stor lettelse det var å ta barna ut av skolen og få til en bra hverdag for dem med gode læringsforhold og fine prosjekter.

– **Jeg var** veldig sint og fortvilt i forholdet til skolen, men prøvde å samarbeide. Allikevel fikk barna sammenbrudd på sammenbrudd i skolen, så den eneste løsningen var hjemmeskole, noe som tok litt tid å få lov til og mye kamp, fortalte Gro Dahle

Pim i boka greier til slutt å fortelle pappaen sin om det som er vanskelig på skolen, og pappa forstår,

for han husker at det var slik han selv var liten. Når det er kommet for en dag, greier skolen, foreldrene og Pim selv å lage en skolehverdag som han kan trives litt bedre i. Litt etter litt. Med litt mer struktur blir det mindre kaos for Pim. Og noen ganger får Pim lov til å gå til skolens bibliotek og kose seg med bøker, helt alene.

Det er forfatterens datter, Kaia Dahle Nyhus, som har illustrert boka. Hun opplevde selv å ha skole-

vegring fra fjerde klasse og ut videregående, fortalte hun til bladet Psykisk helse i nr. 5/2019. Hun forteller at hun tok utgangspunkt i fargepaletten. I boka brukes gjennomgående grågule farger når hun tegner kaoset på skolen, mens oransje og rødt betegner uro og faresignaler.

Gro Dahles bøker brukes aktivt i terapisammenheng og er pensum på barnevernsutdanningen, skriver forlaget. Jeg tror mange foreldre vil ha

glede av å lese boka, både for seg selv og for barna. Boka setter ord på det enkelte barn føler, og den kan bidra til å øke forståelsen for klassekamerater som ikke bestandig synes at livet på skolen er like lett.

Utafor av Svein Tindberg og Just Unity
Det Norske Teatret 2018/19

INTRODUKSJONSTILBUD!
3 MND. FRI BRUK AV
FORESTILLINGEN UTAFOR
MED ALT EKSTRAMATERIALE.

applausscene.no
LOGG INN MED FEIDE

APPLAUS

**Det beste
FRA NORSKE SCENER
TIL NORSKE SKOLER!**
Klassikere og nye aktuelle stykker.
Alle med bakomfilmer, intervjuer og
pedagogisk materiale.

Hedda Gabler av Henrik Ibsen
Den Nationale Scene 2019

Gjengangere av Henrik Ibsen
Riksteatret 2019

Tre nøtter til fagfornyelsen

● **Merete Henden**
adjunkt og lærerspesialist
Mysen videregående skole
FOTO HEGE LUNDE

«Vent, Deres Høyhet – historietimen! Hva med studiene?»

Magisteren i «Tre nøtter til Askepott»

Ungdommen nå til dags er fantastisk, og jeg mener stort sett at jeg har verdens beste jobb som lærer i videregående. Få yrkesgrupper vet mer om hvordan de unge har det enn vi som er sammen med dem store deler av dagen. Snart kommer imidlertid fagfornyelsen, og jeg undres på om det ikke er noe annet enn fagene som må fornyes.

Jeg fornyer meg som lærer stadig vekk, men noen ganger kjenner jeg meg igjen i magisteren i Václav Vorlíčeks film «Tre nøtter til Askepott». Det er ikke forventningen opp steintrappa som verdens lykkeligste, ei heller det å legge ut på tur midtvinters i silketights jeg kjenner meg igjen i. Nei, det er i følelsen av å være den hjelpeløse magisteren med ord og visdom under armen. Er det steintavler eller papyrus han bærer på, mon tro? Fjernt fra de unges nysgjerrighet og livsgnist, labber han etter dem i snø til livet og tviholder på det han er opptatt av. Vi humrer og ler av den fortapte læreren, og lar oss heller rive med av de unge rytterne med vind i håret og blikket mot horisonten.

Snart får vi en fornyet læreplan dyttet under armen som vi skal bruke i møte med elevene. Den skal være veiviseren mot en fremtidsrettet undervisning som skal være mer relevant, som skal lokke fram nysgjerrige og kreative tenkere i og utenfor klasserommet. Heldigvis spikres det fast at vi skal bruke tid på både livsmestring, hvordan vi kan være gode medborgere som tar del i demokratiet og at folkehelse er viktig. Men hvordan skal lærere gjøre det i praksis egentlig? Er det mulig å timeplanfeste livsmestring og medborgerskap? Og folkehelse; søvn, mat og mosjon, er vel et stykke unna hva læreren skal måtte ta tak i? Eller?

Relevans, kritisk tenkning og kreativitet er gode ord som skal gjennomsyre undervisningen. Supert! Det er ikke noe nytt, men fint å få det på papiret. Hele tida leter jeg etter knagger å feste ny kunnskap på, og jeg prøver å trekke tråder bakover så de unge fremadstormende vet hvilke skuldre vi står på.

Så kommer en nyhetsbombe dalende ned fra den uvirkelige virtuelle verden. Det finnes nettverk der ute som gjør at generalsekretæren for Rådet for psykisk helse får lyst til å grine, melder NRK. Å skrive og lese er rett og slett livsfar-

lig når suicidalere jenter lukker seg inne på nettets plattformer uten voksne i rommet. Elevene mine fortalte i går om en skremmende app som heter Blue Whale. Jeg lærte noe nytt, igjen, og vi tok tak i et dagsaktuelt tema med hele klassen engasjert. Livsmestring i hverdagen.

Nylig flommet nyhetene over av unge gutter som avtaler virkelige møter med grisebanking av tilfeldige ofre. Politikere kranter om hvem som har skylda for at noen faller utenfor og angriper andre, og de voksne nekter å innse at forebygging må gjøres i forkant. Det er for seint å bevilge ekstra ressurser når ugjerningen allerede er gjort. Jeg er redd for at de som faller utenfor, bærer med seg følelsen resten av livet, og gjør hva som helst for å være «innafor». Medborgerskap betyr inkludering i hverdagen.

Å ta del i demokratiet gjelder hele døgnet, og vi må våge å ta pennen fatt når noe er galt. Sosiale medier knytter bånd som jeg ikke alltid forstår. Selv om jeg er aktiv i en rekke kanaler for å spre skriveengasjement mitt, og skriver lærebok tilpasset fagfornyelsen, er jeg stadig vekk på side-linja. Hver uke kaster jeg meg rundt for å få et glimt av hva elevene allerede vet, og gang på gang innser jeg at jeg henger etter, som magisteren i snø til livet. I den fornyede fagplanen står det at elevene skal lære å uttrykke seg i sosiale medier og utøve kritisk sans. Hvordan kan vi klare det hvis vi ikke vet hvor elevene befinner seg? Hvordan kan vi snakke om lesing og skriving uten å vite hva som påvirker dem hver dag, og natt?

Jeg har elever som sover faretruende lite. Noen snur døgnet og henter seg inn i helgen etter underskudd på søvn i dagevis. Enkelte forteller at de sovner klokka 4 midt i uka, og skremmende mange har vondt i hodet og mister fokus, naturlig nok. Fraværsgrensa holder dem i øra, og får dem opp av senga og på skolen, men læringsutbyttet er lik null når søvn-mangel har fast grep om hverdagen. Selvkontroll og viljestyrke svekkes raskt ved søvn-mangel. Fagfornyelsens dybde-læring er umulig å oppnå uten en god natts søvn. Folkehelse handler om hvordan vi lader batteriene for å klare å yte og bør læres på en rekke ulike arenaer.

Dersom relevans, kritisk tenkning og kreativitet skal treffe oppvakte elever, er vi nødt til å vite

«Vi lar oss heller rive med av de unge rytterne med vind i håret og blikket mot horisonten.»

noe om hva elevene får av input, og foreldrene må «følge med i timen». Lærere gjør det vi kan for å fornye oss i et rasende tempo kontinuerlig, og elevene må være i stand til å være aktive i timen. Det handler om å styrke karaktertrekk på veien mot ønskede karakterer. Læreren er ansvarlig for å bygge kunnskapsfundamentet, men helst uten følelsen av å trække igjennom i dyp snø uten fast grunn under føttene milevis fra der elevene befinner seg. For at fagfornyelsen skal gå i oppfyllelse, må både elever, foreldre og andre viktige voksne være med.

Her kommer tre nøtter til fagfornyelsen:

#Kritisk tekning: Kan lærere sende elever hjem med noe å tenke på i stedet for lekser?

Kan vi dele ut ukas nøtt, noe som trener tanken knyttet til ulike fag, som fremmer nysgjerrighet og undring?

#Relevans: Kan elever få ansvaret for ukas nyhetssak? Kan det ryddes plass til ukenytt ledet av elever med diskusjonsspørsmål i etterkant? Aktive elever lærer av hverandre.

«Livsmestring, #medborgerskap og #kreativitet: Kan skolen åpne dørene; gjøre døren både høy og vid, og legge til rette for diskusjonsgrupper, debattklubber, rollespill, foto- og/eller filmklubber, lesesirkler og skriveverksted? Kan vi lage møteplasser for skapende mennesker som blir sett og hørt helt fritt for filter og blåfrosne tommer og

kunstige smilefjes? Kan hver skole knytte til seg et bakkemannskap av frivillige som vil være med på å gjøre en forskjell?

Dersom disse tre nøttene plukkes opp av både foreldre, lærere og andre viktige voksne, vil det bli en fornøyelse å ta fatt på fagfornyelsen!

PS. Den tredje bjelken er ikke nevnt: bærekraftig utvikling. Det ser ut til at ungdommen klarer å ta tak i den på egenhånd, helt uten hjelp av magistere og fornyede læreplaner. Ungdommen er nemlig helt fantastisk!

OSLOMET

Nasjonal lederutdanning for styrere i barnehagen

Er du styrer i barnehagen og vil bli en bedre leder?

På oppdrag fra Utdanningsdirektoratet tilbyr OsloMet-storbyuniversitetet sammen med Høgskolen i Innlandet og Stiftelsen IMTEC lederutdanning for styrere/ass. styrere i barnehager.

Mål

Studiet skal utvikle lederferdigheter til å bli bedre yrkesutøvere av styrerrollen innen fagområdet utdanningsledelse. Studiet skal bidra til at du tilegner deg kritisk innsikt i egen lederrolle og praksis, økt forståelse for barnehagens formål og samfunnsmandat. Studiet er en del av den nasjonale lederopplæringen for styrere i barnehager som Utdanningsdirektoratet tilbyr.

Søknadsfrist er 1. mars 2020 (til Utdanningsdirektoratet).

For mer informasjon: <https://www.oslomet.no/studier/loi/evu-loi/styrerutdanningen>

OSLOMET

HØGSKOLEN
i INNLANDET

Stiftelsen
IMTEC

Kommentar til «Erna Solberg lover ikke mer bemanning i barnehagene» i Utdanning nr. 12

– Ønsker du deg barnebarn, kjære statsminister?

● **Lise Ones**
bydelslagsleder,
Utdanningsforbundet
Oslo, Søndre Nordstrand

FOTO PRIVAT

Erna Solberg kan ikke love mer bemanning i barnehagene, sier hun. Forstår hun konsekvensene?

Debatten om økt bemanning i landets barnehager er aktiv. Det kommer den til å være frem til vi blir hørt. Vi er mange, og vi er sterke. Vi deler erfaringer og stemmer. Vi teller opp sammen på faglige nettsider som vi er medlemmer av. Tusener bekrefter med sin «signatur». Situasjonen i barnehagene er alvorlig. Den er ustabil og vanskelig.

Vi står daglig i pressede situasjoner på den arenaen som er tidlig innsats. Den arenaen som har det nære forholdet og samarbeidet med familier. Der vi kan fange opp og veilede. Der vi kan sørge for tilpasninger som forebygger dyrere tiltak eller vedtak fra andre instanser. Det samarbeidet forblir ikke like tett i skolen. Barnevernet har ikke slik daglig kontakt med barnefamilier. Pedagogisk-psykologisk tjeneste har ikke den daglige kontakten med en gruppe familier. Det er bare barnehagen og barnehagens personale som har det, to ganger om dagen.

Vi blir stadig flere med bachelorgrad og mastergrad i barnehagene. Det er en viktig satsning det skrytes av i debatten, men som ikke benyttes. Vi får ikke benyttet vår kompetanse overfor alle barna som går i barnehagene, ressursene er ikke på plass. Vi har ikke nok armer, bein, fang eller nok bekreftende voksne stemmer som anerkjen-

ner og ivaretar hvert enkelt barn. Barnehagene må spare – store summer.

De siste tiårs endringer og krav til barnehagen som en sentral del av utdanningsløpet for barna, har ført mange inn i en dårlig sirkel det er vanskelig å komme ut av. Fortvilelse og følelse av å ikke strekke til eller «henge med» påvirker mennesker, spesielt når følelsen er der over tid og stadig forverres.

Presset fører til overbelastninger, både fysisk og psykisk. Presset utfordrer kollegaers samspill og samarbeid, og konsekvensene av det er ofte fravær på grunn av sykdom. Det er ikke ukjent at barnehager har høyt sykefravær. Sånn er det bare. Det er ingen som trenger å forsvares ved denne uttalelsen, men det er mange som trenger forståelse. Forståelse for fortvilelsen i den faktiske situasjonen og konsekvensene det får for våre forutsetninger.

Barnehagens samfunnsmandat blir ikke oppfylt slik dagens situasjon er. At barn sviktes de første leveårene, kan ha fatale følger. Følger som vi leser om i avisen både innenfor psykisk helse og ungdomskriminalitet, samt mengden barnevernsaker som kan ha slått feil ut for brukere og deres familier. Det stopper ikke der. Stadig oftere leser vi i media om lærere som blir overfalt på jobb. Politiets styrke har vi behov for, men ikke innenfor tidlig forebygging og tidlig innsats. Verken barnevernet eller politiet er tidlig innsats, det er en konsekvens.

Konsekvenser finnes ikke uten årsaker. Årsakene må behandles for at konsekvenser skal avta. Får man gjentatte infeksjoner, vil ikke legen fortsette å gi penicillin hver gang. En lege vil finne ut hvorfor infeksjonene kommer, behandle det, og så blir pasienten frisk.

I denne sammenheng er regjering og byråd lege og assisterende lege. Barnehagen er pasient på venterommet. Sykemeldingsstatistikken er pasient på venterommet. Bydeler og kommuner

er pasienter på venterommet. De venter alle på behandling. De blir ikke kvitt «infeksjonene».

Vi vet at det sitter direktører, ordførere og ledere i ulike ledd som er enige med oss. De sitter med tall foran seg som roper alvorlig sykdom. De har riktig medisin tilgjengelig, men de har ikke nok til alle. Hvem som skal få, må vurderes, og det er ikke mer enn en «halv tablett» til disposisjon. Hvorfor det?

Fordi de må behandle konsekvensen. Da er det ikke nok til å behandle årsaken. Det er derfor det har blitt spredning – som er vanskelig å behandle.

En spredning som når nådd helt til sykemeldingsstatistikken. Og når den har blitt skikkelig «dårlig», jo da smitter det som ild i tørt gress.

Så, kjære statsminister! Jeg setter det i et fiktivt annet perspektiv for å forklare. Det virker ikke som at du forstår hva vi sier, skriver og melder når du hører ordet «barnehage».

Når vi i utgangspunktet har for lav bemanning og satsing sett opp mot krav og behov, får vi ubeskrivelige dager hvis én eller to kollegaer har fravær. Sirkelen blir en spiral, og offeret er «tidlig innsats» og forebyggende praksis.

Dere har et lager med «medisin» som dere velger å spare til senere. Senere trenger dere mye mer, spredningen til høyere aldersgrupper og flere viktige instanser krever dyrere behandling D et kan ikke samfunnet lenger betale for.

** Lise Ones er master cand. i tilpasset opplæring ved Høgskolen Innlandet og bydelslagsleder i Utdanningsforbundet Søndre Nordstrand.*

«Situasjonen i barnehagene er alvorlig. Den er ustabil og vanskelig.»

Tariffavtalen – det viktigste verktøyet i arbeidslivet!

● **Geir Røsvoll**
fylkesleder i Utdanningsforbundet Trøndelag
FOTO: UTDANNINGSFORBUNDET

● **Lisbet Strickert**
rådgiver i Utdanningsforbundet Trøndelag
FOTO: INGUNN BLAUENFELDT CHRISTIANSEN

Tariffavtaler er grunnmuren i norsk arbeidsliv og et viktig virkemiddel for å styrke samarbeidet mellom partene. Dessverre er det et fåtall av de private skolene i Trøndelag som har tariffavtale.

I offentlig sektor er de fleste arbeidstakere automatisk omfattet av tariffavtale. I privat sektor derimot er det ingen slik automatikk. Der er tariffdekning både avhengig av organisasjonsgrad og av at det blir inngått tariffavtale med den enkelte arbeidsgiver eller arbeidsgivers organisasjon.

I Norge er den alminnelige oppfatningen at grunnleggende forhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker reguleres gjennom et system med tariffavtaler. Tariffavtalesystemet er vokst fram som en anerkjennelse av at det er uunngåelig at arbeidstakere og arbeidsgivere ender opp i konflikter fra tid til annen. Det er videre i begge parter langsiktige interesse at slike konflikter blir løst så raskt som mulig, og at man ender opp med løsninger begge parter kan leve med. Til forskjell fra individuelle arbeidsavtaler er tariffavtaler kollektive avtaler som binder flere arbeidstakere.

Den bærende ideen i avtaleverket er å utvikle og styrke samarbeidet mellom partene på arbeidsplassen. Den første landsomfattende tariffavtalen i

Norge ble inngått i 1907. Den forutgående perioden var preget av et høyt konfliktnivå mellom partene. Dette førte til opprettelsen av Arbeidstvistloven i 1915, og litt senere til at prosedyrene for mekling ble innført. Dette innebærer at staten anerkjenner interessekonflikten og organisasjonsfriheten i arbeidslivet. Et lovverk som regulerer arbeidskamp hvor streik er ansattes kraftigste virkemiddel, og lockout tilsvarende for arbeidsgiversiden, bidrar samtidig til å begrense antallet og varigheten av arbeidskonfliktene. Samspillet mellom arbeidsgiverorganisasjonene, fagbevegelsen og staten kalles i dag for trepartssamarbeidet. Det har altså røtter langt tilbake i tid.

Den første hovedavtalen ble inngått i 1935 mellom Arbeidernes faglige Landsorganisasjon (nå LO) og Norsk Arbeidsgiverforening (nå NHO). Denne hovedavtalen markerte overgangen til fredeligere forhold i arbeidslivet etter en periode med sterk uro. I dag omtales Hovedavtalen som arbeidslivets grunnlov. En hovedavtale, eller hovedoverenskomst, er en overordnet tariffavtale som regulerer spørsmål av mer grunnleggende karakter mellom arbeidsgiver- og arbeidstakersiden.

Noen sier at de lovpålagte ordningene er så gode at det ikke er behov for å inngå tariffavtaler, at vi har kommet over den perioden da vi måtte kjempe for rettigheter. Oversikten vår viser noe annet. Enkelte arbeidsgivere sier at lønna uansett følger tariff, og de hevder at det ikke er noen vits i å være organisert. Om ikke arbeidstakere fortsetter å organisere seg, vil de tariffestede ordningene forsvinne. Uten å være mange bak kravene vil fagbevegelsen miste sin styrke. Du står sterkere med, enn uten.

Utdanningsforbundet er opptatt av at lønns- og arbeidsvilkår, inklusive pensjonsvilkår, må være likeverdige i hele landet, både i private og offentlige skoler. Dette er viktig for å sikre en likeverdig utdanningskvalitet for alle elever. Likeverdige lønns- og arbeidsforhold sikres gjennom tariffavtale med private skoler. Tariffavtalene gir også rett til forhandlinger og medbestemmelse.

Utdanningsforbundet jobber kontinuerlig med å få på plass tariffavtaler i de private skolene der vi har medlemmer. I Trøndelag har vi totalt 27 private skoler, av disse har Utdanningsforbundet inngått

tariffavtale med 12 skoler. En av de siste avtalene Utdanningsforbundet Trøndelag framforhandlet, ble undertegnet så sent som i oktober i år. Vårt mål er at alle våre medlemmer i Trøndelag skal være del av en tariffavtale, som skal være et virkemiddel for å sikre og legge til rette for gode prosesser mellom partene og for en positiv utvikling av kvalitativt gode tjenester i alle våre skoler. Utdanningsforbundet Trøndelag skal derfor fortsette dette arbeidet, til beste for elevene, arbeidsgiverne og arbeidstakerne.

Undervisningspersonalet i private skoler som er godkjent etter friskoleloven, har rett til lønns- og arbeidsvilkår som i tilsvarende offentlige skoler. Disse skolene kan også være med i Statens Pensjonskasse. Private grunnskoler med rett til statstilskudd får 100 prosent av gjennomsnittlige utgifter til pensjonsinnskudd i offentlige skoler i tilskuddsgrunnlaget.

Norge har i internasjonal sammenheng høy organisasjonsprosent og høy grad av avtaledeking i arbeidslivet. Arbeidsgiversiden er også godt organisert. Det er en nødvendig forutsetning for et bredt samarbeid mellom arbeidsgiversiden og arbeidstakersiden i samfunnet. Det norske arbeidslivet er faktisk et av verdens tryggeste og beste å jobbe i, men hvordan ville det norske arbeidslivet vært uten tariffavtaler?

Alle som er opptatt av et samfunn preget av et lavt konfliktnivå, levedyktige bedrifter og små forskjeller, bør derfor slutte helhjertet opp om retten til å inngå tariffavtaler.

Kort og godt: Tariffavtalen gir en ekstra sikkerhet og er veien å gå for et mer ryddig og oversiktlig arbeidsliv. Hele samfunnet, ikke bare arbeidstakere, tjener på et organisert arbeidsliv gjennom tariffavtaler.

«Om ikke arbeidstakere fortsetter å organisere seg, vil de tariffestede ordningene forsvinne.»

Åpent brev til Norges konge:

Ærede Majestet Harald V

● **Renate K. Nordnes**
lektor ved Sandnessjøen
videregående skole og
desperat distriktsrebell
FOTO TROND EGIL ARNESEN

Ærede Majestet, vår tid er nå.
Vi trenger at Deres Majestet tar
grep. Ellers er jeg redd vi klarer å
mobilisere et opprør som til slutt
ikke kan stoppes.

Først av alt vil jeg innlede med at det som særlig inspirerer meg til å skrive et brev til Deres Majestet er den flotte hagetalen* deres som fortsatt sitter friskt i minnet. Faktisk bruker jeg ofte talen i mitt virke som norsklærer, som et eksempel på god og eksemplarisk retorikk.

Deres Majestet sa i sin tale at Norge, det er oss. «Nordmenn tror på Gud, Allah, Altet og Ingenting. Nordmenn liker Grieg og Kygo, Hellbillies og Kari Bremnes. Med andre ord: Norge er dere. Norge er oss.»

Dette er så vakkert. Her peker Deres Majestet på trosfrihet og et mangfoldig samfunn, før Deres Majestet spenner over til et mer folkelig topoi: musikk. Deres Majestet treffer ulike lag av befolkningen, og Deres Majestet viser at han er en konge som er både raus og inkluderende, åpen og folkelig. Eksemplarisk. Høy grad av etos innebærer at talerens innledende troverdighet styrkes ytterligere etter talen, altså utledende etos, og alle elevene forstår begrepet inderlig godt etter å ha hørt Deres Majestets eminente hagetale.

Videre forteller Deres Majestet om sine visjoner: «Mitt største håp for Norge er at vi skal klare å ta vare på hverandre. At vi skal bygge dette landet videre, på tillit, fellesskap og raushet. At vi skal kjenne at vi, på tross av all vår ulikhet, er ett folk. At Norge er ett.» I talen nevnte Deres Majestet både trøndere, nordlendinger og syrere som eksempler på at Norge i dag er mangt og mye. Like fullt og med stor innlevelse appellerer Deres Majestet til samhold og fellesskap til tross for stort mangfold og store rom for polarisering. Deres Majestet fyller skoene godt etter deres far og fremstår som en samlende folkekonge.

Nå sitter jeg altså her og skriver et brev til Dem fra Helgeland, og tillater meg å komme med en direkte oppfordring om at Deres Majestet, i kraft av sin rolle som konge i statsråd, griper inn i én av flere saker som vekker dyp harme og opprør i min region. Vi er om lag åtti tusen borgere på Helgeland, og vi som bor her kjenner på at vi er under angrep. Vi føler ikke at vi blir ivare tatt, tatt hensyn til eller hørt.

Vi har sett en voldsom motstand blusse opp det siste året. Med krefter som Bunadsgeriljaen og Folkeaksjonen for høyere utdanning snakker vi totalt om rundt 130.000 engasjerte mennesker som kjemper distriktenes kamp. Ryktene sier at vi ikke kommer til å gi oss med det første, og på

Helgeland er vi definert som selve episenteret for distriktsopprøret. Vi vil ha oppgjør, ikke opprør, men som det seiglivet og ihuga folkeslaget vi er, står vi «han av» så lenge vi må.

Vi er redde, vi er litt sinte og vi er triste. Til og med undertegnede som er diagnostisert evig optimist begynner å tvile på at vi kan ha noe å si her ute i distriktene. Lenge har jeg vegret meg for å plage Deres Majestet med denne klagesangen, for vi lever tross alt i et godt og rikt land. Vi har rikdom, vi lever i overflod, og det meste av grums vi kan klage over i dette landet vårt har en bismak av i-landsproblematikk. Beklager, Deres Majestet: Det var på tide å gå til dette skrittet nå.

Bakgrunnen for dette brevet er vedtaket som styret ved Nord Universitet har fattet, om å avvikle sykepleierutdanningen i Sandnessjøen og lærerutdanningen på Nesna. Fagmiljøet på Nesna skal tvangsflyttes til Bodø eller Levanger. En bygd skal tømmes og byggene som har forsynt Helgeland med lærere i over hundre år skal bli forlatt. Vi nynner ofte melankolsk på Kari Bremnes' låt om at det «ska bo folk i husan» og danser til Kygo i håp om at det skal gå over. I høringsrunden protesterte et samlet Helgeland med nesten 300 svar fra alle bygger og kanter. Likevel ble forslaget vedtatt. Siden har ufreden og mistilliten herjet videre gjennom både klare solskinnsdager og høststormer.

I Nordland har et enstemmig fylkestyre støttet SVs representantforslag om å stoppe nedleggingen. Vi ser en gordisk knute ingen klarer å løse, selv om mange sier de vil redde restene av Høgskolen i Nesna. Deres Majestet, Aleksander den store løste den gordiske knuten effektivt med sverdet sitt. En handlingens mann er også det vi trenger nå.

Deres Majestet, fusjonen som fødte konstelasjonen Nord Universitet ble inngått ved kongelig resolusjon 9. oktober 2015. Jeg regner med at Deres Majestet, i likhet med helgelendingene, var optimistisk innstilt og stolte på at dette skulle bli en flott mulighet for å utvikle gode utdanningstilbud i de mer desentraliserte strøkene i Nordland og Trøndelag. Løftene var store, bruddene kom fort, og lovnader om utvikling svant hen før blekket rakk å bli tørt.

Når lærer- og sykepleiermangelen i vårt langstrakte land er helt prekær, skulle man jo ha tillit til at styret ønsket å ivareta områdene de særlig har samfunnsansvar for. Dessverre ble gode tilbud

«Nesna har god søkning og er i stand til å fortsette å levere kvalifiserte lærere.»

med historisk sus utradert raskere enn Lucky Luke trekker, og den minste institusjonen i midten skulle ribbes og robbes for alt som faktisk fungerte før den fatale fusjonen. Å ri inn i solnedgangen og slå seg til ro med nedleggingen er ikke et alternativ. Nesna har god søkning og er i stand til å fortsette å levere kvalifiserte lærere. Sandnessjøen hadde gode tall for sykepleierutdanningen som ble sabotert umiddelbart etter fusjonen var inngått. I Sandnessjøen kjempes det også for sykehus, og i rapporten som lå til grunn for styrets vedtak om å legge ned, fantes ikke sykehuset vårt i beskrivelsene av vertskommuner. Følelsen av å ikke bli hørt oppsto ikke ut fra det blå.

I hagetalen viste Deres Majestet både klokskap, varme og omtanke for sitt langstrakte kongerike. Vi har et siste håp om at Deres Majestet kan bruke disse egenskapene til å kjempe for lærerutdanningsbastionen sogneprest Ivar Hjellvik grunnla i 1918. Vi trenger Deres Majestets hjelp etter at verken regjering eller storting har klart å løse floken. Å følge stortingsdebatten 12. november 2019 var en lidelse, men vi har hatt mange gode krefter i sving for å rette opp feilen som er begått. Opposisjonen har kriget godt og har allerede lovet å gjenopprette virksomheten på Nesna ved et eventuelt regjeringsskifte ved neste valg. Vi tror på løftene, og vi tror på et skifte. Prognoser peker samme vei. Fjellfolk og havfolk på Helgeland vet at det er ingen skam å snu. For å sitere tidligere rektor Arna Meisfjord: Man taper bare den kampen man gir opp. Vi lytter til Arna. Vi gir oss ikke.

Når Deres Majestet atter sitter i statsråd fredag klokken 11.00 har Deres Majestet en historisk mulighet til å handle. Jeg tillater meg å foreslå at Deres Majestet lytter til folket og avsetter styret med hjemmel i Lov om universiteter og høyskoler, paragraf 9-8: «Hvis styret ved sine disposisjoner bringer institusjonens videre virksomhet i fare, kan Kongen i statsråd avsette styret og oppnevne et midlertidig styre inntil nytt styre er valgt og oppnevnt.»

Vi trenger et styre som viser at de kan ta samfunnsansvaret for å sikre gode profesjonsutdanninger i Nordland og Trøndelag, der behovet for desentraliserte tilbud er stort. Kunnskapsdepartementet har blitt varslet om mistillit til styret og rektor fra fire fagforeninger, og har fått svar om at Deres Majestet kan gripe inn med hjemmel i nevnte

paragraf. Om Deres Majestet synes det er voldsomt, kan en oppmoding om å vurdere hvordan samfunnsansvaret blir ivaretatt i denne prosessen, og hvorfor utvikling ble snudd til avvikling etter fusjonen være en grei strategi. Å be Deres Majestet intervenere i politiske prosesser er en desperat handling. Vi er dessverre ganske desperate nå.

Deres Majestet kan også stille spørsmål til Kunnskapsdepartementet og statsråd for forskning og høyere utdanning om hvorfor de støtter en prosess som har ført til et distriktsopprør og ignorerer mistilliten som har oppstått i en hel region? Mistilliten går i mange retninger her oppe om dagen, men å be om at Deres Majestet skal gå inn i saken, er jo et drøyt skritt å ta. Det er med stor ydmykhet og

respekt at jeg griper til dette halmstrået, men det er slitsomt å være i opprør over tid.

Ærede Majestet, vår tid er nå. Vi trenger at Deres Majestet tar grep. Ellers er jeg redd vi klarer å mobilisere et opprør som til slutt ikke kan stoppes. Opprøret på Helgeland er et symptom. Som fredelig pennekriker og i kraft av hagetalen trøster jeg med at vi helgelendinger og nordlendinger også er en del av Norge. Når all etos begynner å forvitte i politiske prosesser, setter jeg min lit til at Deres Majestet kan ta frem sverdet og kutte den gordiske knuten i saken om høyere utdanning på Helgeland. Vi trenger å få troen og håpet tilbake igjen. Vi trenger å tro på at Norge, det er også oss.

Innspillet har også vært publisert på Nordlys.no, hblad.no (Helgelands Blad) og iSandnessjøen.no

**Kong Haralds åpnings- tale til hele Norge 1. september 2016 i anledning jubileumsfeiringen av kongen og dronningens 25 år på tronen.*

Difi
Tilsyn for universell
utforming av ikt

Universell utforming av IKT i skolen?

Gratis nettkurs fra Difi
med oppgaver og eksempler.

uu.difi.no/elæring

Sidemål

Ny læreplan bryt med politiske intensjoner

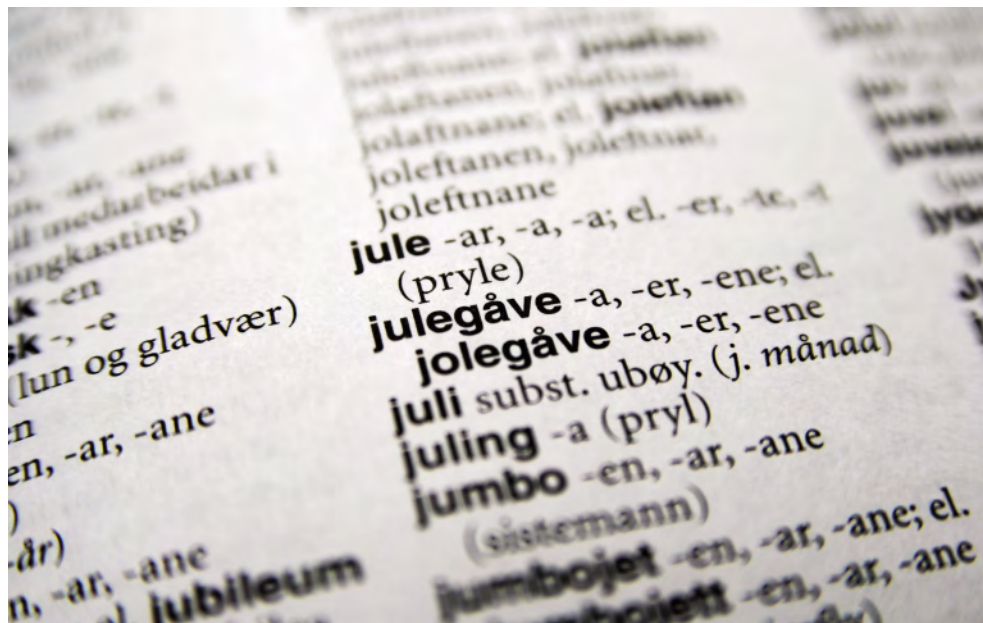

FOTO INGER STENVOLL

Regjeringa kjem no, berre månader etter at dei har lansert ei offensiv språklov, med ein læreplan som klart bryt med deira egne intensjoner i språkpolitikken.

Regjeringa fjernar både eigen halvårsvurdering med karakter i sidemål i 8. og 9. klasse og på vidaregående trinn 1 og 2, samstundes skal det vere lågare krav til sidemålskompetansen i sluttvurderinga.

Dette vil vere med å senke kompetansen i nynorsk som sidemål i samfunnet og å auke språkskiftet frå nynorsk til bokmål i vidaregåande.

Heldigvis er det slik at elevane framleis skal ha halvårskarakter og standpunktkarakter i sidemål i 10. klasse og vidaregående trinn 3, og det skal framleis vere eksamen i sidemål slik som i dag. Det er også bra at elevane skal byrje skriveopplæring i sidemål tidlegare enn før.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

Bemanningsnorm i barnehager

Norske barnehager har en lovpålagt bemanningsnorm

Visste du at den gjelder kun få timer om dagen? Bemanningsnormen sier at det skal være tre voksne per ni barn under tre år, og tre voksne per 18 barn over tre år. Barnehagene i Rana følger selvfølgelig denne normen på papiret i kjerne-tiden. tre voksne per ni små barn/18 store barn høres bra ut, gjør det ikke? Vi kan lese på siste side i Rana Blad 21. mars 2019 at barnehagesjefen sier at Rana er den kommunen på Nord-Helgeland med flest barn per ansatt. Hun sier at grunnen til det er lang åpningstid. Det betyr jo i praksis at det generelt sett er få voksne på jobb både tidlig og sent, selv om barna er der opptil 9,5 timer i løpet av dagen.

Så hva innebærer denne bemanningsnormen i praksis?

I løpet av de timene alle ansatte er på jobb (9-14) skal det gjennomføres møter, samtaler,

pauser og planleggingstid. Det skal bestilles, pakkes ut og lages mat, ryddes, oppvaskmaskinen skal settes inn i og tas ut av og kopper og kar settes på plass, det skal tørkes støv og vaskes (ja, renhold av kjøleskap, garderobehyller, tørkeskap, doringe, krakker, stoler og bord med mer er barnehagepersonalets jobb, ikke renholdernes). Vask av håndklær, kluter, smekker er også personalets jobb.

I tillegg skal personalet kurses, ha ferie og avspasering. Og vi kan også bli syke eller ha syke barn. Barnehageansatte har for øvrig det høyeste sykefraværet i kommunal sektor (12,25 prosent, tall hentet fra ks.no).

Alt dette uten krav til å sette inn ekstra personal. Det er selvfølgelig lov for styrer å sette inn vikar, men med innstramninger i kommuneøkonomien har vi fått beskjed om at det blir reduksjon i vikarbruken. Da må vi ofte greie oss med den

bemanningen som er igjen, og vi står ofte med hele barnegrupper alene deler av dagen. Gjennom hele dagen skal vi legge til rette for en god barnehagedag og gi omsorg, sørge for lek, læring, danning, vennskap, fellesskap, jobbe med kommunikasjon, demokrati, bærekraftig utvikling og gjennomføre alle rammeplanens SKAL-formuleringer

Ja, Rana kommune følger bemanningsnormen. Men vi har også det høyeste antallet barn pr voksen. Dette mener vi ikke er bra nok! Vi mener at barna fortjener flere tilstedeværende voksne gjennom hele dagen.

Klubbene i Utdanningsforbundet og fagforeningen i Barnas Hus barnehage
Utdanningsforbundet Rana og fagforbundet Rana støtter dette innlegget.

Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

● Sårbar ungdom

Ett spørsmål kan bety alt

Ida (18) kommer på skolen med en stor blåveis. I løpet av to dager har hun hatt sju lærere og én elev-samtale med kontaktlæreren – og ingen av dem har spurt om den tydelige blåveisen ... Hva er det som gjør at ingen spør?

Som barnevernspedagogstudenter har vi lært at ubehag kan føre til at man handler på tvers av sin faglige kunnskap og moralske prinsipper. Det kan være vanskelig å vite hvordan man skal håndtere situasjonen dersom man får et svar som krever handling. Stadig økende arbeidsmengder kan skape tiltaksløshet og en følelse av avmakt. Det er fort gjort å beskytte seg selv ved å tenke at det sikkert er noen andre som har spurt ... for årsaken kan vel ikke være at vi ikke bryr oss?

Skolesamfunnet må ses som en helhet hvor både

helsesøster, miljøterapeut og lærer er ansvarlig for ungdommenes psykososiale miljø. Skolen er en viktig arena i ungdommenes liv, og flere voksne med ulike roller kan gjøre at ungdommene blir bedre ivaretatt og i større grad opplever å bli sett for den de er. Men kan det også føre til at blåveisen oppfattes som noen andres anliggende?

Ungdommene befinner seg i en krevende periode, hvor de skal utvikle sin identitet og finne en retning for livet videre. Samtidig forventes det at de skal ha en følelsesmessig modenhet, og at de selv har et ansvar for å si ifra dersom noe er galt. Idas blåveis er et resultat av lek, men hvordan kan vi vite dette uten å spørre? Sårbare ungdommer kan være gode til å skjule hvordan de egentlig har det, og for barn i risiko kan det være helt avgjø-

rende at det er noen som bryr seg.

Hvis vi som voksne kjenner på ubehaget og derfor ikke spør hva som forårsaket blåveisen, hva da med ubehaget ungdom kan kjenne hvis ingen spør om hva som har hendt? Handling krever mot og styrke til å stå i den situasjonen som eventuelt kan oppstå. Ungdommene trenger voksne som er modige nok til å tørre å spørre hva som har skjedd og som viser at de tåler å høre svaret. Vi må vise at vi bryr oss nok til å spørre hvordan de har det. Ett spørsmål kan bety alt!

Silje Therese Aabol, Tanya Gisholt, Susanne Larsen, Linn Therese Knudtzon, Hege Sydow Haugen
Barnevernstudenter ved Universitetet i Sørøst-Norge

Kopinor

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Det kan være av verdi når lærerne skal tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg. Vi snakker om «Det lille ekstra».

Les mer og se filmer på Kopinor.no/skole

Vurdering

Vi foreslår at nasjonale prøver i skrijving innføres i norsk

I dag mangler det verktøy som gir oss systematiske mål for elevers skrivekompetanse og kvaliteten på skriveopplæringen i norsk skole. Derfor er det umulig å vite om Stortingets ambisjoner om skrijving som grunnleggende ferdighet, nedfelt i læreplanene, er ivarettatt og på hvilken måte.

Eksamen i norsk gir noe informasjon, men prøven

måler en helhetlig norskfaglig kompetanse og ikke skrijving som verktøy for kommunikasjon og læring i flere fag.

På mer lokalt nivå vil en mangel på systematiske mål for skrivekompetanse innebære at skoleeiere vanskelig kan vurdere skriveopplæringens kvalitet. Det fører til at det er umulig å avdekke kompetan-

seutfordringer eller systematisk planlegge opplæringstiltak for lærere.

Mange lærere gir elevene glimrende skriveopplæring og vurderer elevtekstene på læringsfremmende måter. Men uten felles normer for skriveopplæring og elevers skriveutvikling vil det være umulig for lærere å vurdere om skriveopplæringen deres er god nok. Elevenes foreldre kan heller ikke vurdere om skriveopplæringen er rimelig god. Et nasjonalt måleverktøy som bygger på samfunnets mål for elevers skriveutvikling vil svare på om skoler realiserer elevenes potensial på ulike årstrinn.

En rekke mindre studier av skrijving i norsk skole indikerer at forskjellene i hva slags skriveopplæring elevene får, er store. Noen elever får god skriveopplæring, men andre får lite skriveopplæring eller av lav kvalitet. Samtidig er det ikke tvil om at skrivekompetanse er en forutsetning for at elever skal lære i skole og i videre utdanning, for at de skal bli kvalifiserte for yrker i et høyteknologisk samfunn. Skrivekompetanse er en viktig ressurs for å lykkes både personlig og som medborger. Derfor er variasjonen i kvaliteten på skriveopplæringen problematisk. Den innebærer en trussel mot samfunnets ambisjon om å gi alle elever tilstrekkelig skrivekompetanse for å delta aktivt som borgere i samfunnet.

Samfunnet mangler systeminformasjon om skriveopplæringen, samtidig som småskalaundersøkelser indikerer varierende kvalitet i skriveopplæring.

Samfunnet mangler systeminformasjon om skriveopplæringen, samtidig som småskalaundersøkelser indikerer varierende kvalitet i skriveopplæring, skriver Arne Johannes Aasen og Gustaf B. Skar.

ARKIVFOTO SONJA HOLTERMAN

Pensjonistene

Pensjonistrådet i Østfold – in memoriam

Utdanningsforbundet Østfold Pensjonistråd (PUFØ) ble plutselig nedlagt på et medlemsmøte den 30. oktober. Meldingen om at nå var det slutt, kom som lyn fra klar himmel. Forsto jeg det rett, sto det nye fylkesstyret i Utdanningsforbundet Viken bak nedleggelsen. Ingen flere samlinger på «lokalt» plan utover høsten 2019. Vårt planlagte julemøte i desember måtte kort og godt avlyses. Dette skapte reaksjoner i form av knusende stillhet og vemod. Gjennom 25 år har PUFØ vært et aktivt organ, der våre medlemmer har satt hverandre stevne. Takket være fylkets geografiske beliggenhet har det vært lett å samle troppe. Det har vært

avholdt minst fem medlemsmøter i året med gode og lærerike temaer. Styret hadde lagt opp et fint program for hele 2019, men slik skulle det altså ikke gå.

I tillegg til forskjellige samlinger har rådet arrangert turer i inn- og utland av beste kvalitet hvert eneste år. De medlemmene som har benyttet seg av tilbudene har –tør jeg si – enstemmig rost oppleggene. Økonomisk har man klart seg bra, takket være støtte fra fylkeslaget og en del lokalforeninger. Dette i tillegg til egenandeler har gjort det mulig å holde hjulene i gang hva møter og kulturarrangementer angår. Min påstand er at

PUFØ har gitt mange medlemmer et godt tilbud i pensjonisthverdagen.

Men nå var det altså bestemt høyere opp i systemet at det enkelte fylke ikke fikk holde på lenger. Og noen form for økonomisk støtte ville overhodet ikke bli gitt til PUFØ. Dermed basta. Skeptikerne til Viken-tanken ble ikke færre etter denne dagen.

Skal ett pensjonistråd oppstå i den nye regionen, tror jeg det blir vanskelig å samle folk med de avstander vi her snakker om. La meg derfor være så freidig å si: Hvorfor ikke heller se hen til fylker som har hatt gode tilbud til pensjonistene og lære av dem? I det minste kunne det være et grunnlag å

Rett på sak

skole

Det er derfor behov for et verktøy som kan gi politikere, skoleeiere, skoleledere, lærere, foreldre og elever pålitelig informasjon om hvordan Stortingets løfte om grunnleggende ferdigheter i skriving blir fulgt opp. Et slikt verktøy vil hjelpe noen skoler i å avdekke behov for å utvikle skriveopplæringen. Verktøyet vil også gjøre det mulig å studere kjennetegn ved skoler med høy måloppnåelse.

Vi foreslår at nasjonale prøver i skriving blir innført i norsk skole. I dag er det mulig å utvikle pålitelige og gyldige nasjonale prøver i skriving som alle elever gjennomfører på bestemte årstrinn. Slike prøver vil gi informasjon om eventuelle utviklingsbehov hos enkelte skoler og kommuner. I tillegg vil slike prøver modellere for lærere hvordan skriving kan vurderes på læringsfremmende måter, samtidig som de kan øke bevisstheten om hva skrivekompetanse er ifølge de nye læreplanene i Fagfornyelsen.

Arne Johannes Aasen

senterleder for Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

Gustaf B. Skar

førsteamanuensis i norskdidaktikk,

begge ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

bygge videre på. 25 års innsats med gode resultater er visst ikke mye verdt.

Personlig beklager jeg sterkt at PUFØ nå forsvant og måten det skjedde på. Temaene og det sosiale treffet med gode kolleger vil helt klart bli sterkt savnet hos mange. At vi ikke engang kunne få avholde et lenge planlagt julemøte som en verdig avslutning, synes jeg er under all kritikk. Dog – la meg si takk til alle som har bidratt til at PUFØ har vært høyst oppgående alle disse årene.

Odd A. Strømnes

tidligere mangeårig leder av PUFØ

● Firerkravet i matematikk

Gledelig om sommerkurs, mer tvilsomt om søkermassen

● Karl Øyvind Jordell

professor emeritus, Universitetet i Oslo

FOTO INGER JORDELL

Det er gledelig at Kunnskapsdepartementet nå avviker sommerkursene som skulle sikre at flere søkere til lærerutdanningene skulle oppnå karakteren 4 i matematikk. Unge mennesker har bedre ting å bruke sommeren på enn kurser hvor de fleste strøk.

Det er ikke fullt så gledelig at statsråden hevder at «... søkermassen i stor grad har tilpasset seg firerkravet». Det betyr relativt lite hva alle søkerne gjør, det som betyr noe, er om de som blir tilbudt plass, faktisk møter fram. Men her er det også tilløp til gledelig utvikling, i hvert fall for grunnskolelærerutdanningen (GLU 1–7). Hvordan det er på GLU 5–10 har jeg ikke sjekket, fordi man på disse trinnene knapt vil få store problemer med lærermangel.

Å vurdere fremmøtet er litt komplisert, fordi antall tilbudte studieplasser varierer. Men jeg vil mene at det mest edruelige er å legge til grunn antall studieplasser i perioden 2010 til 2014, der snittet var 1635 plasser, med et fremmøte på 77 prosent. 2015 var et spesielt år, fordi søkerne da ville unngå firerkravet: Regnet i forhold til 1635 plasser var fremmøtet hele 84 prosent. Jeg mener å huske at departementet søkte å gi inntrykk av at firerkravet ikke hadde noen

særlig virkning på fremmøtet, men regnet med referanse til 1635 plasser hadde kravet virkning: Både i 2016 og 2017 var det sunket til 71 prosent. I fjor tok det seg opp til 77 prosent, altså gjennomsnittet fra tidligere år. I år består «tilløpet til gledelig utvikling» i at tilsvarende tall er 81 prosent, altså fire prosentpoeng høyere enn snittet for årene 2010–2014. Men det er vel litt tidlig å si at søkermassen har tilpasset seg. Det kan være et blaff.

Viktigere er det at de fremmøtte fordeler seg skjevt. Nord for Stavanger er det bare Trondheim som fyller opp plassene. Ved de fire institusjonene i Nord-Norge er fremmøtet 38–68 prosent, jeg regner da ikke med tilbudene i samisk. På Vestlandet og i Trøndelag varierer det mellom 33 og 75 prosent, henholdsvis på Stord og i Levanger. I Bergen har NLA et fremmøte på 63 prosent, og høgskolen i Bergen har et tilbud i mat og helse hvor fremmøtet bare er 77 prosent. På Østlandet har man det svakeste fremmøtet i Porsgrunn, med 75 prosent. Ellers har alle studiene et fremmøte på over 85 prosent.

Sammenfattende: «Søkermassen» har kanskje tilpasset seg noe. Men den fordeler seg slik at lærermangelen i småskolen, som primært er et problem i Nord-Norge, men også i utkanter i Trøndelag og på Vestlandet, neppe avhjelpes.

Forslaget fra pedagogikkstudentene om å kutte firerkravet og innføre krav om fire i snitt, vil neppe hjelpe. Men her kan jo Utdanningsnytt eller andre bekoste et simultant opptak med årets søkertall.

Elevene trenger tilrettelegging, ikke mer tid i segregert tilbud

● **Andrianne Skjold**
Lærer i innføringsklassen
på Rothaugen skole i
Bergen
FOTO ØYVIND JOHANNESSEN

Hvis elever med kort botid stenges ute fra videregående opplæring på grunn av frykt for at de skal mislykkes, er dette strukturert diskriminering.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

«Ungdommer som kommer til Norge i sen skolealder, kan starte i videregående skole kun på grunn av alder, uansett skolebakgrunn. Men det som er ment som inkludering, blir i realiteten ekskludering», skriver lektor Anne Beate Eide i innlegget «Vi gjør nyankomne elever til Norge en bjørnetjeneste». Dersom videregående skole velger å stenge elever med kort botid ute fra opplæring i frykt for å mislykkes, er dette strukturert diskriminering. I stedet må det rettes søkelys på best mulig tilrettelegging for alle elever, også i videregående skole.

Som lærer for nyankomne elever på ungdomstrinnet kjenner jeg godt til elever som «Fadumo» og «Ibrahim». Det var nemlig til min innføringsklasse de kom for to år siden uten å kunne ett ord norsk. Fordi Ibrahim sover dårlig og føler seg alene i verden uten foreldre, har Fadumo lært mye mer norsk enn Ibrahim.

Likevel er hun ikke på nivå med sine norskspråklige medelever ennå. Forskere mener det tar mellom fem og syv år å utvikle det akademiske språket som Fadumo trenger for å fullføre utdanning. Fordi jeg vet at elever lærer det akademiske språket ved å eksponeres for det, lot jeg Fadumo og hennes klassekamerater lese tilrettelagte fagtekster med kompetansemål fra 10. trinn etter bare få måneder i innføringsklassen. Fadumo og hennes klassekamerater lærte å holde faglige framføringer og skrive enkle fagtekster, og ja; med mye hjelp! Jeg er raus med hjelpen, for det elever klarer med hjelp i dag, vil de klare alene i morgen.

I tillegg oppfylte Bergen kommune Fadumos rett til tospråklig opplæring. Fadumo lærte om maktfordelingsprinsippet, rettsikkerhet og religionsfrihet. Hun lærte om Hitler, nazismen og andre verdenskrig. Hun lærte om pubertet, kjønnsrol-

ler og seksuell identitet. Fadumo skulle gjerne ha rukket å lære mer om demokrati og medborgerskap, folkehelse og livsmestring og bærekraft. Hun hadde ønsket å bli flink nok til å lese utdraget på norsk fra Ibsens «Et dukkehjem» som hun hadde sett i bøkene til de norske vennene sine, men den tospråklige læreren hadde heldigvis gitt henne en kopi av boken på arabisk. Da hun var ferdig i innføringsklassen, oppsummerte hun det hun hadde lært: «Jeg har lært at jeg har menneskerettigheter og at jeg bestemmer over min egen kropp». Fadumo var dobbeltarbeidende. Hun lærte både språk og fag. Kanskje var hun egentlig trippelarbeidende, for det var mye i den norske kulturen som var forskjellig fra det hun var vant til. Hun skulle lære å manøvrere i den norske kulturen, og finne ut hvordan hun kunne fortsette å være Fadumo i sitt nye hjemland.

Etter sommerferien skulle hun heldigvis begynne på videregående skole, og der skulle hun fortsette det gode læringsarbeidet. Med mål om å utdanne seg til helsefagarbeider startet hun med friskt mot og høye ambisjoner. Også jeg var glad for at Fadumo fikk begynne i videregående skole. Enda flere år med segregert opplæring ville ikke hjulpet Fadumo videre. Flere andrespråksforskere stiller seg kritisk til segregerte språktilbud fordi språket som presenteres i segregerte klasser, ofte ikke samsvarer med språket elevene trenger når de skal delta i ordinær opplæring. Med andre ord vil elever som aldri får prøve seg i det ordinære tilbudet, risikere aldri å bli klare.

Det er i spenningsfeltet mellom faglige utfordringer og tilrettelagt støtte at læring skjer. Støtte har Fadumo rett på også i et ordinært tilbud. La meg vise til fire undervisningssituasjoner.

I det ene klasserommet får elevene små faglige >

«Jeg er raus med hjelpen, for det elever klarer med hjelp i dag, vil de klare alene i morgen.»

«For å kunne tilby elevene mer støtte, foreslår jeg to lærere i alle klasserom med mange minoritetsspråklige elever.»

utfordringer som elevene klarer å gjøre uten hjelp. Her oppstår ingen ny læring.

I det andre klasserommet får elevene også små utfordringer. Til tross for at elevene ikke føler at de trenger hjelp, forklarer og oppsummerer læreren. Heller ikke her utvikler elevene nye kunnskaper. I stedet føler elevene seg undervurdert.

I det tredje klasserommet får elevene utfordrende arbeidsoppgaver uten støtte fra lærer. Sakte, men sikkert blir elevene motløse og demotiverte. Elevene i alle disse klassene står i fare for å droppe ut av skolen, for det er liten vits å møte.

I det fjerde klasserommet får elevene store faglige utfordringer, men også høy grad av støtte fra lærer og medelever som kan mer enn dem selv. Her er det høyt læringstrykk, og elevene lærer mye. I tillegg synker forskjellen mellom elevenes skolefaglige prestasjoner. Vi lærere bør stadig reflektere over hvordan vi kan tilby elever mer treffsikker støtte.

Ifølge John Hattie er det ressursene som elevene bringer med seg til skolen (50 prosent) som er mest avgjørende for hvordan de presterer, men læreren har stor innflytelse (30 prosent) når forskjellen mellom elevers skoleprestasjoner skal utjevnes: «Det lærere kan, gjør og bryr seg om, er avgjørende for om vi klarer å utjevne forskjellene mellom elevenes læringsutbytte» (s. 3, min oversettelse). Lærers rolle når det gjelder å gjøre en forskjell for elevene med lavest måloppnåelse, er mer avgjørende enn hjemmet (5–10 prosent), skolen (5–10 prosent), skoleledelsen, og skolens elevgrunnlag (5–10 prosent). Lærers kunnskaper, undervisningsstrategier, verdier og holdninger har stor betydning for om skolen vil være i stand til å utjevne gapet mellom elevenes forutsetninger og de kravene som skolen stiller. Hattie skriver om alle elever, men når vi snakker om nyankomne elever, jobber tiden uvirkelig godt med oss.

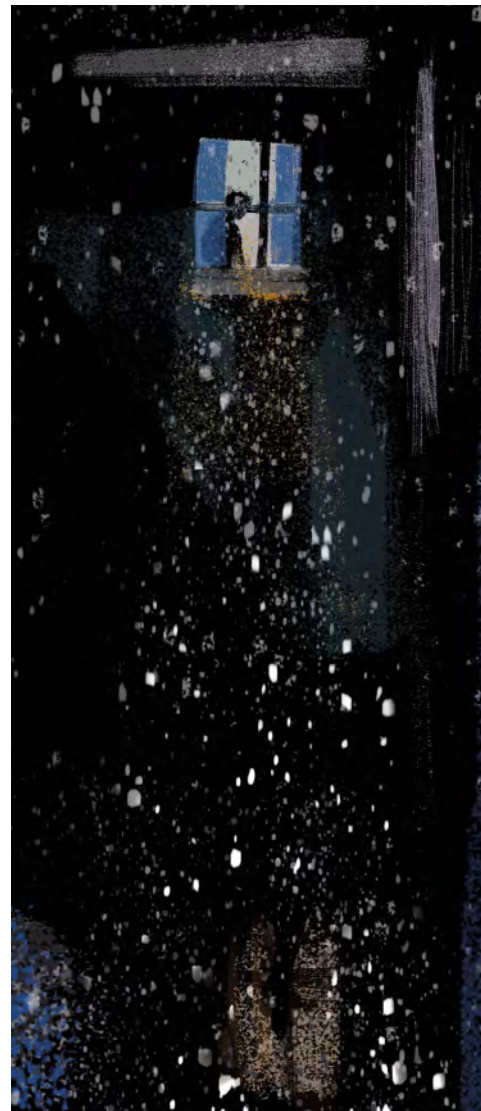
Fadumo jobber hardt med skolearbeidet. Derfor vil hennes språklige nivå ved inngangen av videregående trinn én være et falmet minne når hun går ut av trinn 3. Etter hvert som hun lærer å lese, skrive, lytte og samtale vil hun helt automatisk forbedre alle sine skoleresultater. Jeg velger å se Fadumo, ikke med utgangspunkt i det hun mangler, som i vårt tilfelle er fullgode norskferdigheter,

men som en smart elev som med god tilrettelegging, vil bli i stand til å delta i opplæring på lik linje med sine norskspråklige klassekamerater.

Dette gjelder også for Ibrahim, selv om veien hans er både kronglete og adskillig lengre. Jeg forstår godt at Ibrahim oppfatter livsmestring som tomt prat. Hvis Ibrahim møter liten forståelse for unngåelsesadferd i timene og høyt fravær, står det verre til med skolen enn med Ibrahim. I skolens formålsparagraf kan vi lese: «Skolen (...) skal møte elevane (...) med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast».

Å oppfylle formålsparagrafen er ikke bare lærernes ansvar, men for Ibrahim er det livsviktig å få sjansen til å fullføre en utdanning. Det vil antakelig bety mye for Ibrahim å ha en lærer som forstår at han trenger en skoleplass, ikke bare for å sikre en fremtidig økonomi, men for å fylle tiden med mening og for å beholde en bit av selvrespekten. Kanskje vil han trenge flere forsøk, men for gutter som han, som for øyeblikket bare kan planlegge for én dag av gangen, vil det være utenkelig å bruke fem til syv år på å lære norsk i enda et segregert tilbud for han kan begynne på en utdanning. Da kan du like godt nekte han utdanning for all fremtid.

Mens vi må tilrettelegge pedagogisk for Fadumo, må flere instanser på banen for å tilrettelegge for Ibrahim. Eide foreslår flere praktiske opplæringstilbud. For å kunne tilby elevene mer støtte, foreslår jeg to lærere i alle klasserom med mange minoritetsspråklige elever. I tillegg bør fylkeskommunen oppfylle elevenes rett til tospråklig opplæring. Alle lærere bør kurses i hvordan de kan integrere språk- og fagopplæring slik at både minoritetsspråklige og majoritetsspråklige elever tjener på det, men aller viktigst er holdningene til elevene. Med Jim Cummins setter jeg derfor strek for dette innlegget: «Om vi vil at elevene skal gå ut av skolen etter tolv år som intelligente, fantasirike, og språklig begavede mennesker, må vi behandle dem som intelligente, fantasirike og språklig begavede mennesker fra første dagen i skolen» (s. 264, min oversettelse).

Kilder:

- Cummins, Jim** (2017). Flerspråklige elever. Effektiv undervisning i en utmanende tid. Stockholm: Natur og kultur.
- Gibbons, Pauline** (2015). Scaffolding Language. Scaffolding Learning. Teaching English Language Learners in the Mainstream Classroom. (2nd edition).
- Hattie, John** (2003). Teachers Make a Difference, What is the research evidence? Australia Council for Educational Research (ACER). 2003: Building teacher Quality: What does the research tell us? Conference Archive.
- Mariani, Luciano** (1997). «Teacher Support and Teacher Challenge in Promoting Learner Autonomy» i Perspectives: A Journal of TESOL Italy 23: 2.
- Opplæringslova** (1998). Lov om grunnskole og den videregående opplæring. LOV-1998-07-17-61

Gi et abonnement i gave

Kr 150,- i året for medlemmer i
Utdanningsforbundet

Kr 500,- i året for ordinært
abonnement

Send din bestilling til
abonnement@utdanningsnytt.no

Oppgi gavemottakers navn og adresse,
samt ditt navn og adresse.

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidskriftet innenfor sitt fagfelt og inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger. Bladet kommer ut med 6 nummer i året.

Nå har vi
65 000
lesere!

(Kantar Media
Fagpresse 2018)

Jule- kryssord

Innsending

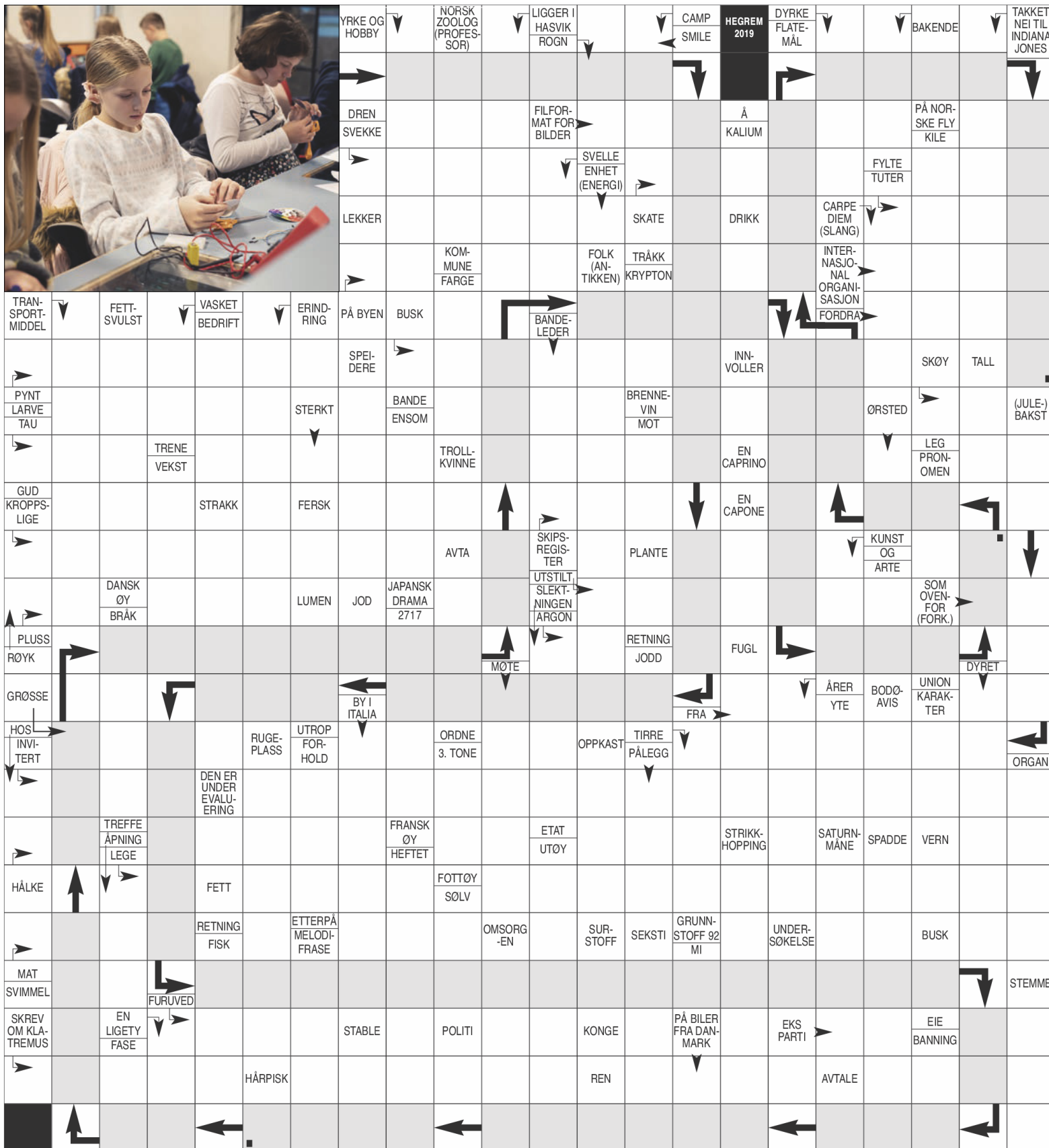
Løsningen sendes Utdanning,
Postboks 9191 Grønland,
0134 Oslo, innen 9. januar
(send hele siden).

Merk konvolutten «Julekryssord».

Siden med løsningen, navn og adresse kan også sendes i e-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no.
To vinnere får boksjekk.

Navn _____

Adresse _____

Susanne Azevedo Stirø | Advokatfullmektig
Advokatfirma Raugland

FOTO: BENEDICTE BELLE/ADVOKATFIRMA RAUGLAND

Lov
og
rett

Kommune nekter å følge sivilombudsmannen – opprettholder advarsel

Arbeidstakere har, på lik linje med andre, ytringsfrihet. Ytringsfriheten er vernet i Grunnloven og er en grunnleggende menneskerettighet.

Samtidig har en arbeidstaker også lojalitetsplikt overfor arbeidsgiver, som innebærer at arbeidstakeren skal avstå fra handlinger eller opptreden som kan skade arbeidsgiverens interesser. Både styringsretten og arbeidsmiljøloven kan gi grunnlag for arbeidsrettslige reaksjoner dersom lojalitetsplikten brytes.

En arbeidstaker vil kunne bli identifisert med arbeidsgiveren, slik at det som sies av arbeidstakeren, kan bli oppfattet som arbeidsgiverens uttalelser og handlinger. Følgelig vil det kunne oppstå et spenningsforhold mellom ytringsfriheten og lojalitetsplikten.

Dette spenningsforholdet var nylig oppe i en sak for Sivilombudsmannen. En ungdomsskolelærer var blitt ilagt en advarsel for en kommentar hun skrev i et kommentarfelt på Facebook. Arbeidsgiver mente at kommentaren tilkjennega manglende forståelse for lærerrollen, og at den ikke var forenelig med formålsbestemmelsen til opplæringsloven, som læreren var forpliktet til å opptre i samsvar med. Arbeidstakeren var uenig, og mente at advarselen utgjorde et urettmessig inngrep i ytringsfriheten hennes.

Sivilombudsmannen oppstilte som utgangspunkt at arbeidsgiver ikke kan reagere på en offentlig ansatts ytringer, med mindre det foreligger en åpenbar risiko for skade på arbeidsgiverens legitime og saklige interesser. Offentlige ansatte har vid adgang til å

gi offentlig uttrykk for meningene sine, også om arbeidsgiveren oppfatter ytringene som uønskede, uheldige eller ubehagelige. Etter en konkret vurdering ba så Sivilombudsmannen kommunen om å vurdere saken på nytt og trekke tilbake advarselen. Det forelå ikke holdepunkter for at læreren i undervisningssituasjonen ikke hadde opptrådt på en tillitvekkende måte. Sivilombudsmannen mente at ytringen på Facebook var i kjerneområdet for ytringsfriheten, og at lærerens lojalitetsplikt ved fremsettelsen av ytringer først og fremst gjaldt i undervisningssituasjonen. Her var ytringen fremsatt på lærerens fritid. Samtidig har Høyesterett slått fast at ytringer utenfor undervisningssituasjonen kan få betydning for forholdet mellom ytringsfrihet og lojalitetsplikt dersom de er «egnet til å bryte ned det omdømme og den tillit som det er nødvendig at en lærer har».

Det spesielle med denne saken er at kommunen på tross av Sivilombudsmannens uttalelse, nå velger å opprettholde advarselen til læreren. Selv om Sivilombudsmannens uttalelser ikke er juridisk bindende, har Stortinget forutsatt at forvaltningen skal rette seg etter dem. Sivilombudsmannen skal påse at forvaltningen ikke utøver urett mot den enkelte, og er viktig for å sikre tillit til forvaltningen. Det kan derfor virke svært uheldig dersom forvaltningen ikke innretter seg etter ombudsmannens uttalelser. Sivilombudsmannen nyter stor respekt og det er ytterst sjeldent at uttalelsene hans ikke følges.

Som en hvilken som helst annen styringsrettsbeslutning kan rettmessigheten av en advarsel bringes inn for domstolene. Etter at det ble klart at kommunen ikke vil trekke tilbake advarselen til læreren, har Sivilombudsmannen kommunisert at han er innstilt på å anbefale søksmål. I så fall vil læreren få fri rettshjelp i saken.

«Selv om Sivilombudsmannens uttalelser ikke er juridisk bindende, har Stortinget forutsatt at forvaltningen skal rette seg etter dem.»

Fra forbundet

● **Utdanningsforbundet**

Hege Valås | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Om kunnskap, verktøy og god vurdering

«De som jobber i barnehagene har som regel bred kunnskap om barna, og forståelsen av hva som faller innenfor rammen av det som er normalt, er vid. Motviljen mot å stigmatisere barn er stor.»

Jeg sitter med siste utgave av Vetuva, Utdanningsdirektoratets tidsskrift om forskning og ny kunnskap i barnehagen. Sitatet over kommer fra Ann Christin Nilsen, og det er svært gjenkjennelig. I utgangspunktet mener jeg det er positivt at barnehagelærere har denne romsligheten for barns ulike uttrykk. Men jeg vet også at det er en fare for at toleransen kan bli for stor, og at barnehagene derfor blir for restriktive med å forsterke tilbudet til barn som trenger noe ekstra.

Nilsen har nylig skrevet en doktoravhandling om tidlig innsats i barnehagen. Hun peker på at ulike verktøy for vurdering av barns kompetanse fort ender opp som styringsverktøy i barnehagesektoren. Vurdering av barn blir standardisert, og skjemaer betraktes som styringsinformasjon for eiere og myndigheter. Ofte erstatter skjemaene bruk av skjønn. Nilsen mener at verktøyene bør underlegges kritisk tenkning, særlig som grunnlag for samarbeid med andre instanser. Og hun understreker det opplagte, nemlig at også disse verktøyene bygger på subjektive vurderinger, til tross for at de gir et skinn av objektivitet.

Vurdering av små barn kan ikke gjøres etter en fasit, men vurdering er heller ikke et arbeid som kun kan overlates til den enkelte barnehagelærer. Barnehagelærere må bruke sitt skjønn når de avgjør hvordan de skal tilpasse tilbudet til de enkelte barna, og dette skjønnet må støttes av forskning og profesjonsfellesskap. Barnehagelærere må utfordres til å diskutere sine observasjoner med medarbeidere og med støtteapparat. Og de må kunne samarbeide med foreldrene på en måte som skaper trygghet. Det er når fagkunnskap og erfaringsbasert kunnskap brukes, i møter mellom mennesker, at de gode vurderingene blir gjort.

Det er disse prosessene barnehageeiere må legge til rette for,

snarere enn å kjøpe inn enda flere verktøy. Forskjellen på ekspertten og novisen er ikke verktøyet. Forskjellen er heller bestemt av i hvilken grad de har hatt anledning til systematisk å prøve ut ulike handlingsvalg, og å reflektere over utfallet. Vi har mange tiårs forskning som kan rettleder oss i hvordan profesjonsutøvere blir klokere av å bearbeide sin egen praksis.

De gode arbeidsprosessene gir mulighet til å vurdere når verktøy kan ha noe for seg, og felles refleksjon kan bidra til gode valg av verktøy. Dessverre er det mange barnehageeiere som ikke legger til rette for gode arbeidsprosesser. Mange styre mangler tid til pedagogisk ledelse og har hele sin oppmerksomhet rettet mot administrative oppgaver. Mange barnehager kutter bevisst bruk av vikarer ved sykdom, og vi får stadig nye fortellinger om hva manglende bemanning fører til. Ett resultat av dårlig bemanning, er at det blir mindre tid til samarbeid og til god vurdering. Men denne situasjonen avhjelpes ikke ved å kjøpe inn nye verktøy.

Harriet Bjerrum Nielsen kommenterer på Utdanningsnytt.no i november samrøret mellom politikere og den standardiserte forskningen. Hun viser at politikere etterspør sikkerhet og tydelighet, selv på områder hvor vi ikke har slik sikker kunnskap. Vurdering av små barn er et slikt felt. Vi kan ikke vite med sikkerhet hvorfor utvikling skjer, eller hvordan kompetanse bør vurderes. Derfor trenger vi ulik forskning, erfaringskunnskap og etisk refleksjon. Bjerrum Nielsen peker på at den standardiserte forskningen noen ganger ser ut til å kreve et kunnskapsmonopol: «Problemet med den standardiserte forskning er ikke at den finnes og brukes, men at den oppfører seg som en gjøkunge som skyver bort alle andre kunnskapskilder.»

Jeg tror Bjerrum Nielsen har helt rett. Den erfaringsbaserte kunnskapen må brukes og dyrkes. Sammen med etiske vurderinger og ulike former for forskning. Dersom vi sørger for gode kunnskapsprosesser, kan vi saktens også håndtere noen verktøy.

«Forskjellen på ekspertten og novisen er ikke verktøyet.»

Fagfornyelsen:

– Nå starter den viktigste jobben!

De nye læreplanene er klare.

– Nå er de viktige tolknings- og planleggingsarbeidet opp til lærerne og skolelederne, sier Steffen Handal.

Mandag 18. november presenterte kunnskapsminister Jan Tore Sanner de nye læreplanene.

Over 20.000 innspill har kommet underveis i prosessen. Interessen har vært stor blant lærere, skoleledere og i utdanningssektoren generelt, noe også kunnskapsministeren fremhevet.

– Det har vært et enormt engasjement, sa en fornøyd kunnskapsminister.

Utdanningsforbundets leder Steffen Handal er enig.

– Vi er veldig fornøyd med hvordan arbeidet med fagfornyelsen har engasjert og involvert lærere over hele landet. Mange skoler er godt i gang med planleggingsarbeidet, sier Handal.

Samtidig er han rask med å si at dette bare er begynnelsen.

Krever tid

– Nå starter den viktigste jobben, understreker Handal.

– Nå skal lærerne og lederne på de enkelte skolene sammen i gang med et tolknings- og planleggingsarbeid slik at man har en klar idé om hvordan man kan nyttiggjøre og iverk-

sette de nye læreplanene på den enkelte skolen. Dette vil kreve tid.

Dette har Handal senere gjentatt i flere kanaler. Utdanningsforbundets leder uttalte seg i en rekke kanaler dagen læreplanene ble offentliggjort, og understreket han blant annet at han mente lærerne må «rette seg i ryggen og breie seg litt» (Utdanningsnytt), mens han i Dagsnytt 18 tok opp både vurdering og det og sette av tid til arbeidet med fagfornyelsen.

– Den største tabben her er at man ikke har brukt mer tid å se på vurderingsspørsmålet, sa Handal, før han krevde tid til å jobbe med de nye læreplanene.

– Jeg skulle ønske han (Jan Tore Sanner, red. anm.) sammen med meg kunne forplikte seg til rydde plass til det arbeidet man skal i gang med nå. (...) Det er altfor mange skoler som fortsetter som før, og lokale skolemyndigheter prioritere andre ting enn de vi er enige om nå skal være viktige, sa Handal til NRK.

Bærekraft

At skolen nå får et verdiløft og at det skal bli mer og bedre sammen-

LANG PROSESS: – Vi er veldig fornøyd med hvordan arbeidet med fagfornyelsen har engasjert og involvert lærere over hele landet, sier Steffen Handal.

ILL. FOTO: UTDANNINGSFORBUNDET

heng mellom «skolens grunnlov» og fagene, er noe Handal videre stilte seg positiv til, samtidig som han mener det er fornuftig at læreplanene slankes og at det blir færre kompetansemål. Men, Utdanningsforbundets leder savner en tydeligere betoning av bærekraftig utvikling i læreplanene.

– Det er bra at Sanner tok bærekraftig utvikling inn i norskfaget igjen. Det er blant annet viktig for elevene å kunne lese tekster om klima på en kritisk måte og lære å ytre seg i spørsmål om bærekraft.

– Det som er merkelig og litt synd, er at ikke læreplanene i matematikk og engelsk inneholder noe om det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling. Både engelsk og matematikk er viktig for å håndtere en så grunnleggende utfordring som klima- og naturkrisen, sier Handal.

Lærelyst og undervisvurdering

Skal man lykkes med mer dybdelæring og integrering av de fagovergrepene i fagene, så må også vurderingsarbeidet drives på en ny og bedre måte, understreker Handal.

– Det må bli mer vekt på læring og lærelyst og mindre på prestasjoner. Derfor er det bra at tekstene om vurdering har utviklet seg og blitt bedre. Vi mener det er positivt at de legger vekt på lærelyst og undervisvurdering samtidig som de i noen tilfeller gir tydeligere rammer for sluttvurdering.

I podkasten Lærerrummet diskuteres to av de tverrfaglige temaene som kommer inn med fagfornyelsen. Hør på:

#23: Klima og bærekraft

#32: Livsmestring, kan det læres?

Lærerrummet er på iTunes, Acast, SoundCloud, Spotify eller via udf.no.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Politikk for neste perio

VEDTATT: En grundig prosess ligger bak vedtaket av politikkdokumentet «Vi utdanner Norge» på landsmøtet 2019.
FOTO TOM-EGIL JENSEN

«Vi utdanner Norge» staker ut kursen for Utdanningsforbundets politikk de neste fire årene.

Vedtaket skjedde på landsmøtet på Lillestrøm i november etter en grundig organisasjonsmessig behandling med 8200 innspill fra medlemmer, 500 fra fylkes- og lokallag og fire dagers intens diskusjon.

Her handlet det mye om å gjøre dokumentutkastet som forelå før landsmøtet enda bedre, og alle de drøyt 250 endringsforslagene ble diskutert. Sentralstyrets ønske om at «Vi utdanner Norge» skal være et overordnet og helhetlig dokument fikk støtte.

Mange av de 193 delegatene berømmet at sentralstyret har fanget opp innspill fra organisasjonen.

Klimautfordringene

«Vi utdanner Norge» blir publisert når det er ferdigstilt. Her kan du lese om noen av hovedlinjene:

Inkludering, mangfold, klima og bærekraft har vært viktig for mange delegater. Noen ville spisse forpliktelsene tillitsvalgte må påta med klimautfordringene. Andre at lærernes ansvar for flyktninger eller for elever med minoritetsbakgrunn må tydeliggjøres.

Kurs

Kræsjkurs i programmering

17. januar ønsker vi velkommen til Lærernes hus i Oslo, til kræsjkurs i programmering 1.-10.trinn (ekstrakurs, kurset 11.12 er fullt.) Kurset gir en grunnleggende introduksjon til koding, nesten helt uten fremmedord. Du vil få flere konkrete eksempler, får prøve selv og vil kunne komme i gang med programmering i ditt fag. Ingen forkunnskaper trengs. Kursholdere er Håvar Eidslott og Daniel Hedblom. Kurset kommer i Bergen og i Trondheim til våren.

Videregående opplæring etter Liedutvalgets rapport?

30. januar blir det kveldsseminar om videregående opplæring i Lærernes hus i Oslo. Har Liedutvalgets rapport truffet utfordringsbildet i videregående opplæring? Vil utvalgets forslag gjøre videregående skole mer levende, attraktivt og interessant for elevene? Hva skjer med fagene? Følg med, gjør deg klar for høring og seminar! Dette blir streamet, om du ikke har anledning til å være med.

Forskerfrø 2020

3.-4. februar inviterer Naturfagsenteret og Utdanningsforbundet til nasjonal naturfagkonferanse for barnehageansatte. Den holdes i Lærernes hus i Oslo med spennende foredrag fra forskere og innlegg fra praksisfeltet. Det blir også kule eksperimenter du kan gjøre i barnehagen. Møt blant andre Anne Lynngård, Marianne Presthus Heggen, Liv Oddrun Voll og Jon Larsen. Ja, og selvsagt kommer Petter Bøckman. Få plasser igjen.

Les mer på www.udf.no/kurs

de vedtatt

Lekens plass

– Utdanningen, ja, leken, læringen, utviklingen og danningen, finner sted i møtet med andre. Men det er ikke ubetydelig hvem barnehagebarna, elevene og studentene møter hvis de skal få glede og utbytte av sine år i barnehage og skole. Det er rett og slett helt avgjørende at det er lærere de møter, sa sentralstyrets Siri Skjæveland Lode i innledningen om god utdanning og en sterk profesjon.

Flere mente at utkastet inneholdt for lite om lekens betydning, og at lekens plass i både barnehage og skole måtte tydeliggjøres. Landsmøtet sluttet seg til dette.

Profesjonskamp

Flere ville fjerne begrepet «lærer uten godkjent utdanning», at det er en sentral profesjonskamp. Enten er du lærer, eller så er du det ikke, var blant argumentene. Håvard Moe fra Møre og Romsdal trakk fram at kunnskap og kompetanse er viktig for alle lærere, men var kritisk til tydelige kompetansekrav i alle fag.

– Det vil føre til flere timelærere i barneskolen, og det er ikke et gode for elevene. Det kan også føre til at lærere får reduserte undervisningsstillinger, og at deler av stillingen blir betraktet som lærer uten godkjent utdanning, mente Moe.

– Det er små skoler over alt, og jeg ser det som urealistisk at det skal være utdannete timelærere og faglærere i hver krok. En gavepakke til sentralisering, mente Moe. Endringsforslaget fikk støtte.

Kravet om mastergrad for alle ble grundig diskutert, særlig med tanke på yrkesfaglærere og barnehagelærere var noen var skeptiske. Flere mente imidlertid at masterutdanning er helt avgjørende.

Partssamarbeidet

– Barnehagebarn, elever og studenter får en bedre utdanning når vi gjennom våre tillitsvalgte er med på å legge premissene. Derfor må pedagogikken og fagene få en naturlig arena i medbestemmelsen og partssamarbeidet, også lokalt, sa sentralstyrets Thom Jambak.

Påfølgende diskusjon og endringsforslag viste at organisasjonen vil ha en styrking av partssamarbeidet. Det kom blant annet forslag om permisjonsrett med full lønn for tillitsvalgtarbeid, med oppfordring om å få LO, Unio og YS på banen og kreve dette.

Barnehager og videregående

Fra flere fylkeslag kom krav om å jobbe for en mer ambisiøs bemannings- og pedagognorm i barnehagene, for hele åpningsperioden. Dette ble tydeliggjort i dokumentet.

Debatten viste også at videregående opplæring, og behovet for å beholde og rekruttere medlemmer fra VGO, blir svært viktig framover. Dette kom fram i ulike saker. Flere ønsket faglige råd i de gjennomgående fagene og i programfagene i VGO.

Et endringsforslag om at det skal arbeides mot

innføringen av en nasjonal karakterbasert inntaksordning i videregående fikk bred støtte.

– Lønn som virkemiddel

Da lønn og pensjon ble debattert, var synspunktene var mange.

– Målet er økt reallønnsvekst, sa sentralstyrets Turid Buan Øfsti, og utfordret arbeidsgivere:

– For å ansette og beholde må arbeidsgiver bruke lønn som virkemiddel.

Øfstis innledning skapte engasjement. Lokale pottforhandlinger var ikke populært.

– Sentral lønnsdeltakelse skal være bærebjelken i vårt arbeid, understreket Einar Hanssen, Nordland.

Fjernet levealdersjustering

Levealdersjustering og den nye pensjonsordningen engasjerte også. Oslos Jorunn Folkvord tok til orde for at Utdanningsforbundet skal jobbe for å fjerne levealdersjusteringen, og det ble tatt inn i «Vi utdanner Norge.»

Sentralstyrets Buan Øfsti var spesielt innom de tøffe arbeidsforholdene til mange barnehagelærere, med mye stress. Mange klarer ikke å stå i jobb frem til pensjon. Hun ønsket bedre tilrettelegging og mindre stress i barnehagene, og fikk støtte.

Rogalands Rolf Olav Meland var særlig opptatt av kontaktlærerne.

– Det er ingen det stjeles så mye av som kontaktlærerne, og tidstyvene herjer som aldri før: Stadig flere sier nei til å være kontaktlærer, sa han.

Sentralstyrets Ann Mari Milo Lorentzen minnet om at de aller fleste medlemmers møte med Utdanningsforbundet skjer via arbeidsplassstillitsvalgte.

– Vedtakene her danner grunnlaget for vårt arbeid videre og engasjementet må vare i mer enn fire år, sa Lorentzen.

Flere trakk fram at Utdanningsforbundet må intensivere arbeidet med å skaffe hovedtillitsvalgte i de private barnehagekonsernene.

Verving

Mange var opptatt av medlemsvekst. Pedagogstudentene (PS) har hatt en god medlemsvekst, men mange melder seg ikke inn i Utdanningsforbundet etter endt studietid: Dette er en jobb vi må gjøre bedre.

Husk reiseforsikring i juleferien

VIKTIG: Husk reiseforsikring i juleferien.

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Nå er det snart juleferie, og uansett om det blir en dagstur til familien, en helgetur på fjellet, eller du reiser til utlandet gjelder vår reiseforsikring fra du forlater tomtegrensen. Husk at reiseforsikringen må være på plass før avreise, og at du finner ditt reisekort i medlemsappen UDF Medlem. Vi ønsker deg en riktig god jul!

Les mer og bestill på udf.no/reiseforsikring.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine forsikringstilbud

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsfordeler til gode priser.

Innboforsikring

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 mill. pr. skadetilfelle. Pris fra kr 972,- til kr 1 476,- pr. år, avhengig av hvor i landet du bor.

Reiseforsikring

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet. Pris fra kr 756,- til kr 1 944,- pr. år, avhengig av om den skal gjelde for én person eller familie, og om du er over eller under 70 år.

Grunnforsikring

Forsikringen består av livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravellesstøtte ved død i nær familie. Pris kr 888,- pr. år.

Uføreforsikring

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du blir ufør. Pris beregnes ut fra alder og valgt forsikringssum.

Livsforsikring

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke. Pris beregnes ut fra alder og valgt forsikringssum.

Studentforsikring

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring. En spesialtilpasset pakke for deg som er student. Pris kr 996,- pr. år.

70+ forsikring

Forsikringspakke for deg som er over 70 år. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnaåpen helsetelefon er også inkludert. Pris for familie kr 3 000,- pr. år. Én person kr 2 400,- pr. år.

Utdanningsforbundets husforsikring

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser. Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud.

Utdanningsforbundets bilforsikring

Bilforsikringene ekstra og delkasko har 75 % bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud.

Rabatt hos Tryg

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring. Alle medlemmer får 35 % uavhengig av antall produkter.

Tryg pluss

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk i sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Husk reiseforsikring i juleferien

Nå er det snart juleferie. Kanskje skal du hjem til jul, på dagstur eller på utenlandsreise. Uansett gjelder vår reiseforsikring. Vi ønsker deg en riktig god jul!

Bestill på udf.no/reiseforsikring

Gled hele klassen!

- bestill "Brettelyst" til din klasse helt gratis på miljoskole.no

Gjør det morsomt å lære om miljø og kostholdsvalg

Hvorfor skyller vi egentlig skolemilkkartongen etter bruk? Hva kan vi lage av resirkulert kartong? Hvorfor er det lurt å resirkulere? Dette er bare noen av spørsmålene som stilles i "Brettelyst".

Spillet inneholder brettspillet, terning og plakat til å henge opp i klasserommet. Passer godt for 2-4 spillere fra fjerde trinn og oppover. Antall spill du ønsker velger du selv.

Grønt Punkt Norge